

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye Anabilim Dalı

**YEREL KAMU HİZMETLERİNİN ÖNCELİKLERİNİN
BELİRLENMESİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME ANLAYIŞI
VE TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYELER AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Gökhan YEDİREN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

YEREL KAMU HİZMETLERİNİN ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİNDE
KATILIMCI BÜTÇELEME ANLAYIŞI VE TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYELER
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gökhan YEDİREN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

KABUL VE ONAY

Gökhan YEDİREN tarafından hazırlanan “Yerel Kamu Hizmetlerinin Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçeleme Anlayışı ve Türkiye’deki Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, 13.01.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ (Başkan)

Doç. Dr. Serkan ERKAM (Danışman)

Prof. Dr. Ahmet ÖZEN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

13/01/2023

Gökhan YEDİREN

¹“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* *Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Serkan ERKAM** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gökhan YEDİREN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca kıymetli bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren tez danışmanım Doç. Dr. Serkan ERKAM'a teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu süreç boyunca bana güvenerek maddi ve manevi olarak her zaman destek olan sevgili eőim Elif Burcu'ya ve kızım Neőe'ye teşekkür ederim.

ÖZET

YEDİREN, Gökhan. *Yerel Kamu Hizmetlerinin Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçeleme Anlayışı ve Türkiye'deki Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2023.

Bu çalışma; belediyeler tarafından sunulmakta olan yerel kamu hizmetlerinin, halkın talep ve önerileri doğrultusunda belirlenmesine imkan sağlayan bir bütçeleme uygulaması olan katılımcı bütçeleme'nin ülkemizdeki belediyelerin tamamında hayata geçirilmesi için yapılması gerekenlere yönelik önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye'deki katılımcı bütçeleme uygulamalarının mevcut durumu incelenerek sorunlar tespit edilmeye ve çözüm için yapılması gerekenler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Günümüzde katılımcı bütçeleme'nin ülkemizdeki belediyelerin tamamında uygulanması için kapsamlı bir yasal düzenleme bulunmamaktadır ve bu önemli bir eksiklik olarak tespit edilmiştir. Bazı belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulamalarına rastlanmakla birlikte bu uygulamalar sınırlıdır.

Çalışma; kamu hizmeti kavramını, kamu hizmetinin çeşitlerini, yerel kamu hizmetlerini, belediye idaresini, katılımcı bütçelemeyi, çeşitli ülkelerdeki katılımcı bütçeleme uygulaması örneklerini, Türkiye'de katılımcı bütçeleme konusunda yapılan çalışmaları, belediyelerde katılımcı mekanizmaları, katılımcı bütçeleme'nin Türkiye'deki belediyelerde uygulanabilirliğine ilişkin yasal çerçeveyi ve Türkiye'deki belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulaması örneklerini kapsamaktadır.

Çalışmanın sonucunda, Türkiye'deki belediyelerde katılımcı bütçeleme konusunda mevcut uygulamaların yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun en temel sebebi ise katılımcı bütçeleme uygulamasının yasal bir mevzuata dayanmadan belediyelerin inisiyatifine bağlı olarak uygulanmasıdır. Katılımcı bütçeleme'nin Türkiye'deki belediyelerin tamamında uygulanabilmesi için atılması gereken en önemli adımın ise, katılımcı bütçeleme'nin bütün belediyelerde uygulanmasını zorunlu tutan ve bu uygulamanın usul ve esaslarını belirleyen yasal bir düzenlemenin zaman kaybetmeden hayata geçirilmesi olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yerel Kamu Hizmeti, Belediye, Bütçe, Katılımcı Bütçeleme.

ABSTRACT

YEDİREN, Gökhan. *Participatory Budgeting Approach in Determining the Priorities of Local Public Services and Evaluation of Municipalities in Turkey*, Master's Thesis, Ankara, 2023.

This study; it has been prepared in order to make suggestions about what needs to be done in order to implement participatory budgeting, which is a budgeting practice that allows the determination of local public services offered by municipalities in line with the demands and suggestions of the people, in all municipalities in our country. By examining the current situation of participatory budgeting practices in Turkey, it has been tried to determine the problems and to put forward what needs to be done for the solution. Today, there is no comprehensive legal regulation for the implementation of participatory budgeting in all municipalities in our country, and this has been identified as an important deficiency. Although participatory budgeting practices are encountered in some municipalities, these practices are limited.

Study; The concept of public service, types of public service, local public services, municipal administration, participatory budgeting, examples of participatory budgeting practices in various countries, studies on participatory budgeting in Turkey, participatory mechanisms in municipalities, the legal framework regarding the applicability of participatory budgeting in municipalities in Turkey and it covers examples of participatory budgeting practices in municipalities in Turkey.

As a result of the study, it was concluded that the current practices in participatory budgeting in municipalities in Turkey are not sufficient. The main reason for this is the implementation of participatory budgeting, depending on the initiative of the municipalities, without relying on a legal regulation. It has been evaluated that the most important step to be taken for the implementation of participatory budgeting in all municipalities in Turkey will be the implementation of a legal regulation that obliges the implementation of participatory budgeting in all municipalities and determines the procedures and principles of this practice without wasting time.

Key Words: Local Public Service, Municipality, Budget, Participatory Budgeting.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAMU HİZMETİ, YEREL KAMU HİZMETLERİ, BELEDİYE İDARESİ VE KATILIMCI BÜTÇELEME	3
1.1. KAMU HİZMETİ KAVRAMI	3
1.2. KAMU HİZMETİNİN ÇEŞİTLERİ	4
1.3. YEREL KAMU HİZMETLERİ	5
1.4. BELEDİYE İDARESİ	7
1.4.1. Belediye Kavramı	7
1.4.2. 5393 Sayılı Kanun’a Göre Belediyeler ve Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	9
1.4.3. 5216 Sayılı Kanun’a Göre Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	13
1.4.4. Belediyelerde Bütçeleme	18
1.4.5. Büyükşehir Belediyelerinde Bütçeleme.....	20
1.5. KATILIMCI BÜTÇELEME	20
1.5.1. Katılım Kavramı	20
1.5.2. Bütçe, Bütçe Hakkı ve Katılımcı Bütçeleme Kavramları.....	22
1.5.2.1. Bütçe ve Bütçe Hakkı	22
1.5.2.2. Katılımcı Bütçeleme	25
1.5.3. Katılımcı Bütçelemenin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	26
1.5.4. Katılımcı Bütçeleme Sürecinde Yer Alması Gereken Unsurlar	28
1.5.5. Katılımcı Bütçelemenin Aktörleri ve Rollerini.....	29

1.5.6. Katılımcı Bütçelemenin Faydaları ve Riskleri.....	31
2. BÖLÜM: SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE YEREL KAMU HİZMETLERİNİN ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME ÖRNEKLERİ	34
2.1. BREZİLYA’NIN PORTO ALEGRE KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME	34
2.2. ABD’DE KATILIMCI BÜTÇELEME	39
2.2.1. New York Eyaletinde Katılımcı Bütçeleme	39
2.2.2. Vallejo Şehrinde Katılımcı Bütçeleme	42
2.3. PORTEKİZ’İN LİZBON KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME	44
2.4. ALMANYA’NIN BERLİN KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME.....	48
2.5. FRANSA’NIN PARİS KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME.....	52
2.6. GÜNEY KORE’NİN SEUL KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME	56
3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME VE BELEDİYELER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	61
3.1. TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	61
3.1.1. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi	63
3.1.2. Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET)	64
3.1.3. Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesi	67
3.1.4. Gündem 21 ve Yerel Gündem 21	69
3.2. BELEDİYELERDE KATILIMCI MEKANİZMALAR	71
3.2.1. Kent Konseyleri	71
3.2.2. Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım	75
3.2.3. Bilgi Edinme Uygulaması.....	77
3.2.4. E-Belediye Uygulaması	78
3.3. KATILIMCI BÜTÇELEMENİN TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYELERDE UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVE	79
3.3.1. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Katılım	79
3.3.2. 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda Katılım	80
3.3.3. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Katılım	81
3.3.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Katılım	84
3.4. TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYELERDE KATILIMCI BÜTÇELEME UYGULAMASI ÖRNEKLERİ.....	86
3.4.1. Fatsa Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması.....	86

3.4.2. Çanakkale Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması	88
3.4.3. Nilüfer Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması	91
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	95
KAYNAKÇA	102
EK-1: ORJİNALLİK RAPORU	115
EK-2: ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU	116

KISALTMALAR DİZİNİ

AB: Avrupa Birliği

COP: Katılımcı Bütçe Konseyi

HABITAT: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Konferansı

IOPD: The International Observatory on Participatory Democracy

KB: Katılımcı Bütçeleme

MİGM: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

SALAR: İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliği

SİDA: İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı

TBB: Türkiye Belediyeler Birliği

TEPAV: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

TUSENET: Belediye Ortaklık Ağları Projesi

TUSELOG: Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Lizbon'daki Katılımcı Bütçeleme Döngüsüne İlişkin Rakamlar.....	47
Tablo 2: Berlin-Lichtenberg'deki Katılımcı Bütçeleme Sürecine Vatandaşların Katılımına İlişkin Rakamlar.....	50
Tablo 3: Yıllar İtibariyle Berlin-Lichtenberg'deki Katılımcı Bütçeleme Tekliflerinin Uygulanma Rakamları.....	51
Tablo 4: Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesinin Bileşenleri ve Bu Bileşenler Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	68
Tablo 5: Çanakkale Belediyesi'ndeki Katılımcı Bütçeleme Modeli.....	89
Tablo 6: Nilüfer Belediyesi'ndeki Katılımcı Bütçeleme Modeli.....	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Türkiye’deki Belediyelerin Türleri.....	8
Şekil 2: Porto Alegre’deki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü.....	36
Şekil 3: New York’taki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü.....	41
Şekil 4: Vallejo’daki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü.....	43
Şekil 5: Lizbon’daki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü.....	45
Şekil 6: Paris’teki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü.....	54

GİRİŞ

Günümüzde hemen hemen her alanda olduğu gibi kamu mali yönetiminin en önemli kısımlarından birini oluşturan bütçe üzerinde de değişim ve dönüşümler görmek mümkündür. Bütçe kamu gelirlerinin toplanmasına ve kamu harcamalarının yapılmasına izin veren bir belge olmasının yanı sıra siyasi, ekonomik ve mali açıdan da oldukça önemli bir araçtır.

Tarihsel süreç incelendiğinde, bütçe alanında yaşanan gelişmeler ile demokrasi alanında yaşanan gelişmelerin birbirine paralel bir seyir izlediği görülmektedir. Günümüzde toplumların eğitim seviyelerinde meydana gelen artışın da etkisiyle vatandaşların kendisiyle ilgili olarak alınacak kararlara katılma ve birlikte belirleme konusundaki talepleri artmıştır. Bu talepleri karşılamak için geliştirilen uygulamalardan biri olan katılımcı bütçeleme, 1989 yılında Brezilya'nın Rio Grande do Sul Eyaleti'nin başkenti olan Porto Alegre kentinde uygulanmaya başlatılmasının ardından, zaman içerisinde birçok ülkede uygulanan bir model haline gelmiştir. Katılımcı bütçeleme uygulaması temsili demokrasilerdeki eksiklikleri gidermek amacıyla ortaya çıkan ve günümüzde ideal bir demokrasi modeli olarak kabul edilen katılımcı demokrasinin mali boyutunu oluşturan ve onu tamamlayan bir uygulamadır. Genellikle yerel yönetimler tarafından uygulanan bu bütçeleme anlayışının temelinde, vatandaşların bütçeleme sürecinde yer alarak alınacak kararlara katılması ve uygulanacak kamu hizmetlerinin en azından bir kısmının birlikte belirlenmesi yer almaktadır.

Bu çalışmanın konusu “Yerel Kamu Hizmetlerinin Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçeleme Anlayışı ve Türkiye’deki Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi”dir. Bu çalışmanın amacı; vatandaşların taleplerini karşılamak için kamunun sahip olduğu kaynakların ekonomik, etkin ve verimli olarak kullanılmasına imkan sağlayan bir bütçeleme uygulaması olan katılımcı bütçelemenin, dünyadaki ve ülkemizdeki mevcut durumunu tarihi süreçle birlikte belirleyerek bu bütçeleme uygulamasının halka en yakın hizmet birimi konumunda olan ülkemizdeki belediyelerin tamamında uygulanması için yapılması gerekenlere yönelik çeşitli önerilerde bulunmaktır. Bu amaçla çalışmada konuyla alakalı mevzuatın, kitapların, dergilerin,

raporların, makalelerin ve internet sayfalarının incelenmesini kapsayan literatür taraması yapılmıştır.

Çalışma giriş ile sonuç ve değerlendirme hariç üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; çalışmanın kavramsal çerçevesini çizmek amacıyla kamu hizmeti kavramı, kamu hizmetinin çeşitleri, yerel kamu hizmetleri, belediye idaresi ve katılımcı bütçeleme açıklanarak, bunların birbirleri ile olan ilişkileri ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde; farklı ülkelerdeki katılımcı bütçeleme uygulamaları incelenerek vatandaşların talep ve önerilerini nasıl açıkladığı ve bunların bütçede nasıl yer aldığını açıklamak amacıyla; Brezilya'nın Porto Alegre Kenti, ABD'nin New York Eyaleti ve Vallejo Şehri, Portekiz'in Lizbon Kenti, Almanya'nın Berlin Kenti, Fransa'nın Paris Kenti ve Güney Kore'nin Seul Kenti'nde uygulanan katılımcı bütçeleme modellerine ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; katılımcı bütçelemenin Türkiye'deki durumu ve belediyeler açısından değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu amaçla Türkiye'de katılımcı bütçeleme konusunda yapılan çalışmalar, belediyelerde katılımcı mekanizmalar, katılımcı bütçelemenin Türkiye'deki belediyelerde uygulanabilirliğine ilişkin yasal çerçeve ve Türkiye'deki belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulaması örnekleri detaylı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın sonuç ve değerlendirme bölümünde ise katılımcı bütçelemenin Türkiye'deki belediyelerde uygulanabilirliğine ilişkin genel bir değerlendirme yapılmış, ülkemizde katılımcı bütçeleme konusundaki eksikliklere yer verilmiş, bu eksikliklerin giderilmesi ve katılımcı bütçelemenin Türkiye'deki bütün belediyelerde uygulanabilmesi için yapılması gereken düzenlemelere yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. BÖLÜM: KAMU HİZMETİ, YEREL KAMU HİZMETLERİ, BELEDİYE İDARESİ VE KATILIMCI BÜTÇELEME

1.1. KAMU HİZMETİ KAVRAMI

Literatürde kamu hizmeti kavramı yaygın olarak kullanılmakla birlikte “amme hizmeti”, “hidemat-ı umumiye”, “umumi hizmet”, “kamusal hizmet” ifadeleri de kamu hizmeti kavramıyla eş anlama gelmektedir (Derbil, 1950: 28-29). Kamu hizmeti; “kamu tüzel kişileri, devlet veya devlet kurumlarının denetimi ve gözetimi altında bulunan diğer kişilerce kamunun ortak ve genel ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan geniş ve değişken bir kavram” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2005: 629). İdare hukukunun en temel konularından biri olan kamu hizmeti, tanımına ilişkin henüz uzlaşılammış bir konu olmakla birlikte kamu hizmeti kavramının idare hukukunun yanı sıra yargı kararlarında ve doktrinde değişik anlamlarda kullanılması genel olarak tanımının yapılmasını güçleştirmiştir (Gülan, 1988: 147). Kamu hizmeti; “devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların yakın denetimi altında özel teşebbüs eliyle kamuya sunulan, genel ve kolektif ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak amacıyla uygulanan devamlı ve düzenli faaliyetler” olarak tanımlanabilir (Onar, 1966: 13). Özetle bir hizmetin kamu hizmeti kapsamında değerlendirilebilmesi için yerine getirilen hizmetin kamuyla ve kamunun çıkarıyla bağlantılı olmasının yanı sıra hizmetin bir kamu kuruluşunca veya bir kamu kuruluşu tarafından denetlenebilen “özel hukuk kişilerince” gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Bozkurt ve Ergun, 2014: 128).

Kamu hizmeti kavramının anlamı kullanıldığı yere göre değişebilmekte olup, ülkelerin ekonomik, kültürel ve siyasi yapılarına göre de kamu hizmetlerinde farklılıklar olabilmektedir. Toplumun kolektif ihtiyaçlarını karşılamak için yerine getirilen kamu hizmetlerinin sunumu ve üretimi hem globalleşme hem de toplumun ve teknolojinin gelişim hızının artmasıyla zaman içerisinde zorlaşmaktadır (Ateş ve Nohutçu, 2006: 246). Bununla birlikte kamu hizmetleri herhangi bir aksaklığa uğratılmadan “sürekli bir şekilde”, “günün şartlarına uygun olarak en modern haliyle”, “bütün vatandaşların eşit bir şekilde yararlanması” konusunda gereken özen gösterilerek ilgili kuruluşlarca yerine getirilmelidir (Alptürker, 2019: 32).

1.2. KAMU HİZMETİNİN ÇEŞİTLERİ

Kamu hizmetleri temel olarak toplumun talep ve ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla sunulan hizmetler olmakla birlikte, toplumun talep ve ihtiyaçlarının çeşitliliği kamu hizmetlerinin sınıflandırılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte kamu hizmetleri, hizmetin kim tarafından yürütüleceği, hizmetin konusu ya da hizmetin yürütüldüğü alana göre de farklı çeşitlerde sınıflandırılmaktadır.

Kamu hizmetleri konularına göre “iktisadi kamu hizmetleri”, “idari kamu hizmetleri”, “sosyal kamu hizmetleri”, “bilimsel, teknik ve kültürel kamu hizmetleri” şeklinde sınıflandırılabilir (Günday, 2004: 301). Devletin özel sektör ile eş zamanlı olarak sunduğu kamu hizmetleri “iktisadi (ekonomik) kamu hizmeti”, sağlık ve eğitim gibi geleneksel olarak sunulan kamu hizmetleri “idari kamu hizmeti”, Sosyal Güvenlik Kurumu vb. tarafından sosyal devlet anlayışının bir sonucu olarak sunulan hizmetler “sosyal kamu hizmeti” ve TÜBİTAK ile Devlet Tiyatroları gibi kültürel ve bilimsel ihtiyaçların karşılanması amacıyla kurulan kurumlar tarafından sunulan hizmetler ise “bilimsel, teknik ve kültürel kamu hizmeti” şeklinde isimlendirilmektedir (Akyılmaz vd., 2016: 574).

Kamu hizmetleri yararlanma açısından bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda “doğrudan doğruya ve kişisel yararlanma”, “dolaylı yararlanma” ve “toplumsal yararlanma” şeklinde ayrılmaktadır. Doğrudan doğruya ve kişisel yararlanma; adalet, eğitim ve iktisadi yapıdaki kamu hizmetlerinden yararlanan kişiler için geçerliken, dolaylı yararlanma; otomobili olan kişilerin yollara yapılan yenileme çalışmalarından yararlanması gibi doğrudan olmayan yararlanmalar için söz konusu olmaktadır. Yerine getirilen hizmetten yararlananların bireysel olarak belirlenmesinin mümkün olmadığı dışişleri, savunma gibi hizmetler ise toplumsal yararlanma kapsamında yer alan kamu hizmetleridir (Giritli Bilgen ve Akgüner, 2001: 794).

Yerine getirilen hizmetlerin yalnızca devletin elinde olması veya özel sektör tarafından yerine getirilmesi bakımından değerlendirildiğinde de kamu hizmetleri başka bir sınıflandırmaya tabi tutulmakta olup; posta, telgraf, demiryolları ile ulaşım gibi konusu

tamamen özel kesime kapatılmış olan kamu hizmetleri “tekel niteliğindeki kamu hizmetleri” iken; sağlık ve eğitim sektörlerindeki gibi özel sektör tarafından da yürütülebilen hizmetler “tekelsiz kamu hizmetleri”dir (Günday, 2004: 301).

Kamu hizmetleri “Milli (Genel) Kamu Hizmeti” ile “Yerel Kamu Hizmeti” şeklinde de başka bir sınıflandırmaya daha tabi tutulmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre kamu hizmeti; sağlık, eğitim, adalet ve güvenlik gibi bütün ülkede sunuluyorsa “Milli (Genel) Kamu Hizmeti”; su, kanalizasyon ve kent içerisindeki ulaşım gibi sadece belli bir yerde sunuluyorsa “Yerel Kamu Hizmeti” şeklinde isimlendirilmektedir (Banazılı, 2018: 114).

Merkezi yönetimin var olma nedeni ulusal nitelikli birtakım hizmetlerin karşılanması iken, niteliği gereği bazı hizmetlerin yerel olarak sunulması gerekliliği yerel yönetimlerin var olma nedenini oluşturmaktadır (Özdenkoş, 1999: 78). Merkezi yönetim tarafından kamu hizmetlerinin tamamının sunulması mümkün olmayıp, yapısından dolayı bazı hizmetler merkezi yönetim tarafından ulusal düzeyde sunulurken, bazı hizmetler ise yerel yönetimler tarafından yerel ölçekte sunulmaktadır. Yerel idareler ile merkezi idare arasında kamu hizmetlerinin sunumunun paylaşılmasının amacını bahse konu hizmetlerin daha etkin bir şekilde sunulması olarak ifade etmek mümkündür.

Özetle çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulan kamu hizmetleri ulusal düzeyde bütün halkın ihtiyaçlarını karşılayabileceği gibi, yalnızca küçük bir yerde yaşayan bir toplumun kolektif nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanmasını da sağlayabilir. Bir diğer ifadeyle yürütülmekte olan hizmetin küçük veya büyük bir topluluğa sunulması bahse konu hizmetin kamu hizmeti olma niteliğini etkilememektedir (Yücel, 2005: 73). Burada önemli olan nokta sunulan hizmetin kamu hizmeti tanımına uyan bir hizmet olmasıdır.

1.3. YEREL KAMU HİZMETLERİ

Yerel kamu hizmetlerini, “merkezi idare yerine yerel yönetim birimleri tarafından karşılanan ya da karşılatırılan hizmetler” olarak tanımlanmak mümkündür (Usta ve Bilgiç, 2016: 251). Yerel kamu hizmetleri; ülkede yaşayan halkın tamamını ilgilendirmeyen ancak bir yer, yöre veya bölgede yaşayan halkı ilgilendiren hizmetler

olup, bahse konu hizmetler niteliklerinden dolayı yöre halkının günlük hayatını idame ettirebilmesi açısından kayda değer bir yere sahiptir (Aydın, 2015: 59). Bir hizmetin yerel kamu hizmeti kapsamında değerlendirilebilmesi için bahse konu hizmetin doğrudan doğruya kamuya yöneltilmesi ve temel amacının kamu yararı olması gerekmektedir birlikte bu hizmetin kamu kuruluşları tarafından ya da kamu kuruluşlarının denetimi altında özel kuruluşlar tarafından yürütülmesi de gerekmektedir (Tekin, 2019: 25).

Yerelde kamusal hizmetlere yönelik talep ile beklentilerin daha net ortaya konulabilmesi bakımından yerel yönetimler “kamu yönetiminin temel yapı taşları” olarak kabul edilmektedir. Belediyeler başta olmak üzere vatandaşlara en yakın idari birimler olarak yerel yönetimlerin yerel kamu hizmetlerini sunması ve merkezi idare tarafından yürütülen bazı kamu hizmetlerinin de yerele aktarılmasıyla yerel yönetim idarelerinin gerek Türkiye’de gerekse dünyada son derece önemli rolleri olmuştur (Örselli ve Bayrakçı, 2016: 23). Belli bir yerde ikamet eden halkın müşterek ihtiyaçlarını yerine getirmek için oluşturulan yerel yönetimler Türkiye’de “il özel idaresi”, “belediye” ve “köy” olarak görülmekte olup, bunlar kaynağını anayasadan almaktadır (Alptürker, 2019: 35). Günümüzde nüfusun büyük bir kısmı belediye sınırları içerisinde yaşadığı için yerel kamu hizmetlerinin sunumunda belediyelerin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu çalışmada hem nüfusun büyük bir kısmının belediye sınırları içerisinde yaşaması hem de çalışmanın ana konusunu oluşturması nedeniyle yerel kamu hizmeti olarak ifade edilen hizmetler ile belediyeler tarafından sunulan kamu hizmetleri kast edilmektedir.

Halkın ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli yerel yönetim aktörlerden biri olan belediyeler, yereldeki ihtiyaçları karşılamak için gereken hizmetleri kendileri sunabileceği gibi bu hizmetleri özel teşebbüslere devretmek yoluyla da sunulmasını sağlayabilirler. Fakat bahse konusu hizmetlerin sunumunda “kamu yararı” söz konusu olduğu için halkın ihtiyaç duyduğu temel hizmetler verimli ve sürekli olarak sunulmalıdır (Banazılı, 2018: 115). Yerel kamu hizmetleri ulusal düzeydeki hizmetler kategorisinde yer almamalarına karşın etkiledikleri alan ve günlük hayatın başlıca ihtiyaçlarını da içermeleri açısından oldukça kayda değer bir yere sahiptirler. Ayrıca yerelde sunulan kamu hizmetlerini yürüten kurum ve kuruluşların, hizmeti sunduğu alanın küçülmesi halkın taleplerinin tespit edilmesini ve yereldeki katılımın güçlenmesini sağlamaktadır

(Bayrakcı ve Kahraman, 2017: 302). Kamusal kaynakların daha rasyonel kullanılması ve halkın kamu hizmetlerinden memnuniyet derecesinin artması için kamu hizmetleri sunulurken hizmetten faydalanacak olan halkın tercihlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Kamu hizmetleriyle alakalı konuların halk tarafından belediyeye iletilmesi merkezi yönetime iletilmesine kıyasla daha hızlı olup, küçük bir yerde ihtiyaç duyulan hizmetlerin benzer nitelikte olması bahse konu hizmetlerin sunulmasını kolaylaştırarak ihtiyaçları giderilen halkın memnuniyet seviyesinin yükselmesini sağlamaktadır (Göküş, 2011: 123).

Belediyeler tarafından sunulan yerel kamu hizmetlerinin halkın talep ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde önceliklendirilmesi halkın memnuniyet düzeyini artırmakla birlikte belediye kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını da sağlayabilecektir. Gün geçtikçe önemi artmakta olan belediyelerin Türkiye'deki mevcut durumlarının açıklanmasında fayda vardır.

1.4. BELEDİYE İDARESİ

Çalışmanın bu kısmında belediye kavramı açıklandıktan sonra Türkiye'deki belediyelerin yasal dayanaklarıyla birlikte mevcut durumları, görev, yetki ve sorumlulukları ile bütçelemelerine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

1.4.1. Belediye Kavramı

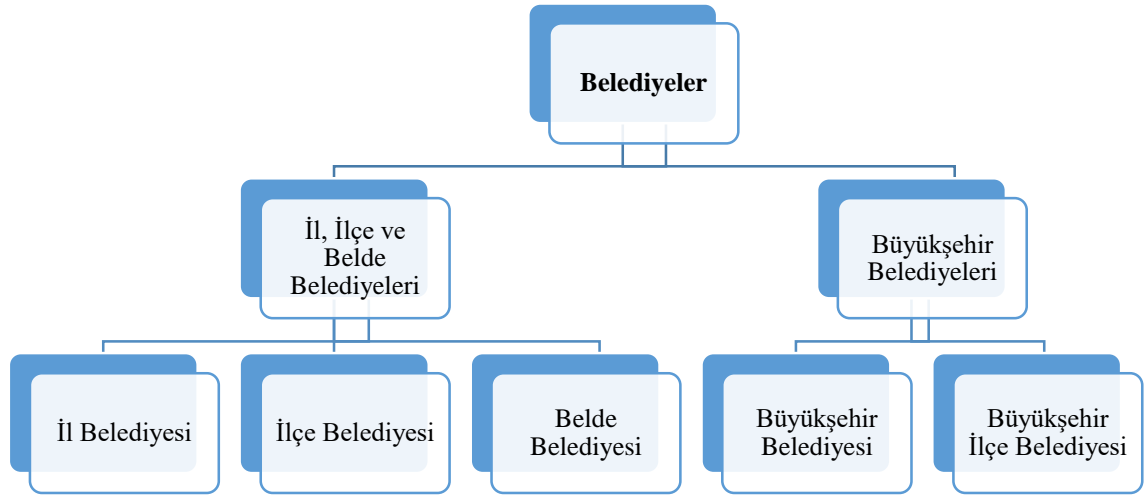
Belediye kavramı, dilimize Arapçadan geçmiş bir kelime olup, kökenini Arapçadaki "belde" kelimesi oluşturmaktadır. Belde kelimesi Arapçada kent anlamında kullanılmaktayken, Türkçede yerleşim birimi olarak değil de bir yönetim birimi anlamında kullanılmaktadır. Bu durumun en önemli göstergesi ise Türkiye'de belediye teşkilatı kurulmuş olan bazı yerleşim alanlarının kent niteliğinde olmamasına karşın, bu yerleşim alanlarına belediye olarak isimlendirilmesidir (Keleş, 2014: 254).

Belediye kavramı; şehir ve kasaba işleri ve halkın hizmetleri ile uğraşan yönetim birimi anlamına gelmekte olup, yerel sınırlar içerisindeki halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak

için kurulan ve hüküm vermeye yetkili organının topluluk tarafından seçildiği, finansal ve idari açıdan serbestliği olan yerel yönetim birimi olarak tanımlanabilir (Dönmez, 2018: 16). Halka hizmet sunma konusunda en önemli yerel devlet kurumlarından birisi olan belediyeler, halka en yakın ve halkın en kolay ulaşabileceği kamu hizmet kurumlarının başında geldikleri için kamu alanında hizmet veren diğer kurumlardan farklıdır. Belediyeler sınırları içerisinde yaşayan halkın günlük yaşamında ihtiyaç duyduğu “mahalli ve müşterek” ihtiyaç ve hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda görevli ve sorumlulardır (Nadaroğlu, 2001: 1).

Türkiye’de iki tür belediye bulunmakta olup, bunlar 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre kurularak faaliyet yürüten belediyeler ile yalnızca büyük şehirlerde faaliyet yürüten ve farklı bir yapıya tabi olan belediyelerdir (Kablan, 2012: 2). Belediyelere ilişkin temel hükümlere 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda yer verilmiştir.

Şekil 1: Türkiye’deki Belediyelerin Türleri

Kaynak: Yılmaz vd., 2017: 31.

Yukarıdaki şekilde Türkiye’deki belediyelerin türleri gösterilmiştir. 5393 sayılı Kanun kapsamında yer alan belediyeler il belediyesi, ilçe belediyesi ve belde belediyesi iken, 5216 sayılı Kanun’da yer alan belediyeler ise büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe

belediyesidir. Günümüzde Türkiye’de 51 il belediyesi, 403 ilçe belediyesi, 387 belde belediyesi, 30 büyükşehir belediyesi ve 519 büyükşehir ilçe belediyesi olmak üzere toplam 1.390 belediye bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2021). Gerek 5393 sayılı Kanun’da gerekse 5216 sayılı Kanun’da belediyelere ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

1.4.2. 5393 Sayılı Kanun’a Göre Belediyeler ve Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu; belediyenin kuruluşunu, yönetimini, organlarını, görev, yetki ve sorumluluklarıyla çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla 13/07/2005 tarihli ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 5393 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı üçüncü maddesinde belediyenin tanımı yapılmıştır. Bahse konu maddede “belediye; belde sakinlerinin yerel ve ortak nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan ve seçmenlerce karar organı seçilen, mali ve idari özerkliği bulunan kamu tüzel kişiliği” şeklinde ifade edilmiştir. Aynı maddede belediyenin organları; belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni olarak sayılmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 3).

5393 sayılı Kanun’un “Kuruluş” başlıklı dördüncü maddesinde belediyenin kuruluşu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre nüfus sayısı 5.000 ve üzerindeki yerleşim yerlerinde belediye kurulabileceği ifade edilmekle birlikte ilçe ve il merkezlerinde belediye kurulmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yeni yerleşim sonucunda oluşturulan ve nüfus sayısı 5.000 ve üzerindeki herhangi bir yerleşim alanında, Cumhurbaşkanlığı kararıyla belediye kurulabileceği hükmüne de yer verilmiştir. Ancak aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belediye kurulmasına ilişkin çeşitli sınırlamalar da yer almaktadır (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 4).

Aynı Kanun’un “Belediyenin görev ve sorumlulukları” başlıklı on dördüncü maddesinde “yerel ve ortak nitelikte olmak şartıyla” belediyelere çeşitli görev ve sorumluluklar verilmiş olup, bu görev ve sorumluluklar aşağıdaki gibidir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 14):

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilir.
- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir; gıda bankacılığı yapabilir.

Aynı maddede hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırasının, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliğinin dikkate alınarak belirleneceği; belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı; hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemlerin uygulanacağı; belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanının belediye sınırlarını kapsadığı ve belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetlerinin götürülebileceği ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 14).

Aynı Kanun'un "Belediyenin yetki ve imtiyazları" başlıklı on beşinci maddesinde belediyelerin yetkileri ile imtiyazları sayılmış olup, bunlar aşağıdaki gibidir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 15):

- Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.
- Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.
- Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.
- Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.
- Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.
- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.
- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.
- Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.
- Borç almak, bağış kabul etmek.
- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.
- Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.
- Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda

maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

- Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.
- Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.
- Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.
- Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiğı ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek.
- Belediye sınırları içerisinde, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.
- Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yürütmek.
- İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak

olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere evre, şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edebilir.

- Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere, eğitim kurumlarına, yurtlara, okul pansiyonlarına ve hastanelere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.
- Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere halkın en yakınında olan yerel yönetim birimlerinden belediyelere, Belediye Kanunu ile hemen hemen her alanda görev, sorumluluk, yetki ve imtiyaz verilmiştir. Belediyelerin bahse konu görev, sorumluluk, yetki ve imtiyazları kullanırken halkla iletişim halinde olmasının ve şeffaf bir yönetim tarzını hayata geçirmesinin son derece önemli olduğunu ifade etmek mümkündür.

1.4.3. 5216 Sayılı Kanun'a Göre Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu; “büyükşehir belediyesinin hukukî durumunu düzenlemek, hizmetlerin programlı, plânlı, verimli, uyumlu ve etkin bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla” 23/07/2004 tarihli ve 25531 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Büyükşehir belediyesinin tanımı 5216 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı üçüncü maddesinde yapılmıştır. Bahse konu maddeye göre “büyükşehir belediyesi; sınırları ilin mülki sınırı olan ve sınırlarının içindeki ilçe belediyeleri arasında eş güdüm sağlayan; mali ve idari özerkliğe sahip olan ve kanunlarda verilen sorumluluk ve görevleri yapan, yetkileri kullanan, seçmenlerce karar organı seçilen kamu tüzel kişiliği” şeklinde ifade edilmiştir. Yine aynı maddede büyükşehir belediyesinin organları; büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisi ve büyükşehir belediye encümeni şeklinde ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 3).

5216 sayılı Kanun'un "Kuruluş" başlıklı dördüncü maddesinde büyükşehir belediyesinin kuruluşu düzenlenmiştir. Bu maddede nüfusunun toplamı 750.000 kişiden çok olan il belediyelerinin kanun ile büyükşehir belediyesi olabileceği ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 4).

Aynı Kanun'un "Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı yedinci maddesinde büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları sayılmış olup, bunlar aşağıdaki gibidir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 7):

- İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.
- Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.
- Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/07/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.
- Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.
- Belediye Kanunu'nun "arsa ve konut üretimi" başlıklı altmış dokuzuncu maddesi ile "kentsel dönüşüm ve gelişim alanı" başlıklı yetmiş üçüncü maddelerindeki yetkileri kullanmak.
- Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde,

sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

- Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.
- Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.
- Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.
- Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.
- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

- Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek.
- Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.
- Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettirilmesine karar vermek.
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.
- Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.
- İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı

alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.

- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.
- Merkezî ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.
- Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri yürütmek.

Aynı maddede büyükşehir belediyesinin sınırları içinde kalan ilçe belediyelerinin yetki ve görevleri de sayılmış olup, bunlar aşağıdaki gibidir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 7):

- Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.
- Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak.
- Sıhî işyerlerini, 2'nci ve 3'üncü sınıf gayrisıhî müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.
- Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak; bölge otoparkı, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

- Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak.

Yukarıdaki ifadeler incelenerek büyükşehir belediyelerinin yanı sıra büyükşehir belediyesinin sınırları içinde kalan ilçe belediyelerinin yetki ve görevleri karşılaştırıldığında, ana görevler büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilirken büyükşehir belediyesinin sınırları içindeki ilçe belediyelerinin yetki ve görevlerinin son derece sınırlı olduğu görülmektedir.

1.4.4. Belediyelerde Bütçeleme

Belediyelerin gelir, gider ve bütçeleme ile ilgili iş ve işlemleri “5393 sayılı Kanun”da düzenlenmiştir. Bahse konu Kanun’un “Belediye başkanının görev ve yetkileri” başlıklı otuz sekizinci maddesinde “belediye başkanına belediyenin stratejik plâna uygun şekilde yönetilmesi, belediye yönetiminin kurumsal stratejilerinin oluşturulması ile bu stratejilerle uyumlu şekilde bütçeyi hazırlama” yetkisi verilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 38). Yine bahse konu Kanun’un altmış bir ile altmış altıncı maddeleri arasında belediye bütçesine ait hükümlere yer verilmiştir.

5393 sayılı Kanun’un “Belediye bütçesi” başlıklı altmış birinci maddesine göre; bütçe belediyenin performans programı ile stratejik plânına uygun olarak hazırlanmakta ve belediyeye ilişkin malî yıl ve takip eden iki yıl içindeki gider ve gelir tahminlerini göstermekle birlikte harcamaların yapılması ile gelirlerin toplanmasına izin vermektedir. Bütçeye detaylı finansman programları ve harcama programları eklenmektedir. Bütçenin yılı Devletin mali yılıyla aynı olup bütçe dışında harcama yapılması mümkün değildir. Harcama yetkisi verilen görevliler ile belediye başkanı bütçenin ödeneklerinin tutumlu, yerinde ve verimli şekilde harcanmasından sorumludur (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 61).

Belediye bütçesinin hazırlanması ve kabulü bahse konu Kanun’un “Bütçenin hazırlanması ve kabulü” başlıklı altmış ikinci maddesinde düzenlenmiştir. Bahse konu

maddeye göre; belediye başkanınca hazırlanan bütçe eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulmakta ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına gönderilmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı belediyelerin bütçe tahminlerini birleştirerek 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek amacıyla eylül ayının sonuna kadar Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirmektedir. Encümen tarafından incelenen bütçe encümenin görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediyenin meclisine sunulmaktadır. Meclis tarafından bütçe tasarısı yılbaşından önce, değiştirilerek ya da olduğu gibi kabul edilir. Fakat meclis tarafından bütçe denklliğini değiştirecek şekilde gelir azaltıcı ve gider artırıcı değişiklik yapılamaz. Meclis tarafından kabul edilen bütçe mali yılbaşından başlayarak yürürlüğe girer (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 62).

Harcama yetkilisi ile ilgili düzenleme 5393 sayılı Kanun'un "harcama yetkilisi" başlıklı altmış üçüncü maddesinde yapılmıştır. Bahse konu maddede "belediye bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisi" olarak ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 63).

Belediye bütçesinin kesinhesabına ilişkin düzenleme 5393 sayılı Kanun'un "Kesinhesap" başlıklı altmış dördüncü maddesinde yapılmıştır. Bu maddede "her yıl bütçesinin kesinhesabının, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra nisan ayı içinde encümene sunulacağı; kesinhesabın, belediye meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanacağı; kesinhesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı" ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 64).

Aynı Kanun'un "Bütçe sistemi" başlıklı altmış beşinci maddesinde "Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alındıktan sonra belediye bütçesi ve muhasebe işlemleriyle ilgili esas ve usullerin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkartılacak yönetmelikle düzenleneceği" ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 65). Kanun'un "Geçmiş yıl bütçesinin devamı" başlıklı altmış altıncı maddesine göre herhangi bir sebeple yeni yıl bütçesi kesinleşmezse yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen zamanda geçmiş yıl bütçesinin uygulanacağı, bütçenin kabul edilmesine kadar yapılan

işlemlerin yeni yıl bütçesine uygun olarak yapılmış sayılacağı ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 66).

1.4.5. Büyükşehir Belediyelerinde Bütçeleme

5216 sayılı Kanun'un "Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri" başlıklı on sekizinci maddesinde "büyükşehir belediyesinin başkanına belediye yönetimini stratejik plâna uygun yapma, belediye yönetiminin kurumsal stratejilerini yapma ve bu stratejilere uygun biçimde bütçeyi hazırlama ve uygulama yetkisi" verilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 18).

Aynı Kanun'un "Büyükşehir belediye bütçesi" başlıklı yirmi beşinci maddesinde "ilçe belediyelerinden gelen bütçelerle büyükşehir belediye bütçesinin büyükşehir belediye meclisine sunulacağı ve büyükşehir belediye meclisince yatırım ve hizmetler arasında birlik sağlanacak şekilde değiştirilerek veya aynen kabul edileceği; ilçe belediye bütçeleri ile büyükşehir belediye bütçesinin, büyükşehir belediye meclisinde aynı toplantıda beraber görüşüldükten sonra karara bağlanacağı ve tek bir bütçe şeklinde bastırılacağı" ifade edilmiştir. Yine aynı maddede bütçenin uygulanması ile hazırlanmasıyla ilgili diğer konularda 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümlerinin uygulanacağı da belirtilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 25).

1.5. KATILIMCI BÜTÇELEME

1.5.1. Katılım Kavramı

Çeşitli örgütlenmelerde farklı fonksiyonları olmakla birlikte genellikle mevcut düzen içerisinde ilgili tarafların yönetim süreçlerine dahil edilmesi işlemi olarak nitelendirilen katılım kavramını, seçim ile seçime ilişkin faaliyetlerden farklı şekilde, kamu hizmetleri konusunda başlıca kararların verilerek uygulanması aşamalarında kararlardan etkilenen kişilerin dahil olarak süreç içinde yer alması şeklinde ifade etmek mümkündür (Memiş, 2019: 158; Eryılmaz, 2013:62).

Günümüzde halkın kendini ilgilendiren konularda yönetime katılarak bu amaçla kurulan birimlerin içinde bulunması, yöneticileri etkilemeye ve denetlemeye çalışması önemli bir hal almış olup, yerel yönetimlerde halkın yönetime katılması ve yöneticileri denetlemesi kolaylaşmış ve yerel yönetimlerde katılımın önemi artmıştır (Eryılmaz, 2010: 133). Yerelde işlevsel olarak uygulanan demokrasi kararların etkin olarak alınmasıyla yürütülmesini sağlamakta, yerelde katılım ile demokrasi kavramları günümüzde yerel yönetimlerle çok yakından ilişkili kavramlar olup, yerel yönetimler demokrasi kültürünün toplumda gelişmesine katkı sağlamaktadır (Akay, 2016: 4). Bu nedenle yerel yönetimler yerel demokrasinin güçlenmesine katkı sağlamak amacıyla çeşitli katılımcı uygulamaları hayata geçirmektedir.

Katılımcı uygulamalar sonucunda meşruiyetin güçlenmesi, sorunların beklentileri karşılayacak şekilde çözülmesi, kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, tarafların verilen kararları daha çok benimsemesi gibi durumların ortaya çıkması beklenmektedir (Memiş, 2019: 160). Yerel katılım sürecini oluşturan aşamalar, alanlar, mekanizmalar ve katılımın niteliği aşağıdaki gibidir (İzci, 2014: 33):

- **Yerel Katılım Aşamaları:** Kamuoyu oluşturarak gündemi belirleme, kararın alınması ve uygulanması ve ölçme, izleme, denetleme ve değerlendirme.
- **Yerel Katılım Alanları:** Kalkınma planları, basın ve halkla ilişkiler, stratejik planlar, kent bilinci, kent vizyonu, imar planları, sosyal hizmetler, büyük alt ve üstyapı yatırımları, yerel ekonomik faaliyetler, kültür ve sanat faaliyetleri, bütçe.
- **Yerel Katılımın Niteliği:** Bilgi vermek, talep ve şikâyetleri almak, denetlemeye imkan sağlamak, onaylamak ve yetki vermek.
- **Yerel Katılım Mekanizmaları:** Katılımcı bütçeleme, e-devlet uygulamaları, referandum, halkın vetosu, mahalle meclisleri, topluluk anketleri, geri çağırma, ihlal bildirme ve bilgilendirme hakkı, dilekçe hakkı, kent konseyi, yerel girişim, forumlar, sosyal medya.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere birçok yerel katılım mekanizması mevcut olup, bunlardan biride katılımcı bütçelemedir. Kamuda mali etkinlik kavramının gelişmesi sonucunda yönetim aşamalarına vatandaşların katılmasına yardımcı olan uygulamalar artmış ve bütçeleme aşamaları içinde katılımcılık kavramı işlevsel bir

şekilde kuvvetlenmiştir. Brezilya’da başlayarak dünyada ilgi gören katılımcı bütçeleme uygulaması birçok ülkede başarıyla uygulanmıştır (Yılmaz ve Öksüz, 2019: 1024). Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında çalışmanın ana konusunu oluşturan katılımcı bütçeleme uygulamasına ilişkin detaylı bilgilere yer verilecektir.

1.5.2. Bütçe, Bütçe Hakkı ve Katılımcı Bütçeleme Kavramları

1.5.2.1. Bütçe ve Bütçe Hakkı

Kökü Latinceye dayanan bütçe kelimesi, Batı ülkelerinde kavram olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Kökünü Latince “Bulga” kelimesinin oluşturduğu bütçe zaman içerisinde Fransızca “Bouge”, “Bougette” ve 17. y.y.’da İngilizcede “Budget” olarak kullanılarak günümüzdeki şekliyle anlaşılmaya başlanmıştır. Latince “küçük deri çanta”, “para torbası”, “kamu cüzdanı”, “çekmece” gibi anlamları olan kelime, günümüzde, gelecekteki bir zaman dilimiyle ilgili devletin gider ile gelir öngörülerinin bulunduğu, bu öngörülerin hayata geçirilip uygulanması amacıyla parlamento tarafından hükümete izin ile yetki verilen bir kanun şeklinde bilinmektedir. Bütçenin; mali, hukuki, siyasi, ekonomik vb. özellikleri bulanmakla birlikte, devletlerin ülke ekonomisindeki yeri ve fonksiyonlarına göre bütçenin önemi ülkeden ülkeye farklılık göstermekte olup zamanla neredeyse bütün ülkelerde devletin ekonomi içerisindeki payının büyümesi ve fonksiyonlarının gelişmesinden dolayı bütçenin önemi artmıştır. Devlet topluma karşı sunulması gereken altyapı, adalet, güvenlik, sağlık, kültür, eğitim gibi farklı görevleri bütçe ile yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu amaçla mal ve hizmet üretebilmek için ihtiyaç duyduğu finansmanı vergi, resim, harç, borçlanma vb. gibi araçlardan karşılamaktadır (Tüğen, 2013: 1-2). Devlet bu araçlara başvururken hükümlerlik gücünü kullanmaktadır.

Zaman içerisinde bütçeye ekonomik istikrarın, ödemeler bilançosu dengesinin ve ekonomik gelişmenin sağlanması ile bireysel gelir dağılımının düzenlenmesi gibi çeşitli fonksiyonlar yüklenmiştir (Türk, 1975: 313). Bununla birlikte günümüzde bütçe harcamalarının toplumun bütçeden beklentilerini en üst düzeyde karşılayacak şekilde

yapılması oldukça önemli bir hal almış olup kamu kaynaklarının kullanımında etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik gibi kavramlarda son derece önem kazanmıştır.

Hükümetlerin siyasi, iktisadi, toplumsal tercihlerini ve önceliklerini yansıtan, yapılması amaçlanan harcamalar ile gelecekte elde edilecek gelirleri gösteren belge olarak tanımlanabilen bütçe (Meriç, 2013: 155), 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda, "belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belge" şeklinde tanımlanmıştır (5018 sayılı "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, m."3/f).

Günümüzde siyasi özelliğe sahip olan harcamaların önceliklerini ve bu önceliklerin sıralamasını en doğru şekilde belirlemek, harcamaları en ekonomik şekilde yaparak tasarrufa en üst düzey özeni göstermek son derece önemlidir. Bu kararlar halkın temsilcilerinden oluşan ve bütçe hakkını kullanan parlamentolar tarafından verilmektedir. Parlamentolar uzun mücadeleler sonucunda kamu hizmetleri ile bu hizmetlerin yapılmasını sağlayacak kamu gelirlerinin toplanması hakkında karar verme yetkisi anlamına gelen bütçe hakkını elde etmişlerdir. Parlamentoların bu hakkı kullanması; kendi bünyesinden çıkan hükümete bütçeyi hazırlama yetkisi vererek hazırlanan tasarıyı görüşme, onaylama, hükümetin bütçe uygulamasını ve bu uygulamanın sonuçlarını denetleme şeklindedir (Tüğen, 2013: 2).

Bütçe hakkı kavramı bütçenin ortaya çıkışı ile yakından ilgili olduğu için bütçe hakkı ile ilgili gelişmelerde bu bağlamda önem kazanmaktadır (Eker, 2009: 246). Parlamentoların bütçe hakkına sahip olması da Batılı ülkelerde halk ile krallıklar arasında vergilendirme konusunda uzun süren çatışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu üç aşamada olmuştur. İlk olarak kralın ancak halk temsilcilerinden oluşan meclisin kabul etmesi halinde halktan vergi alabileceği kabul edilmiştir. İkinci olarak meclise, kralın ve sarayın harcamalarını onaylama yetkisi verilmiştir. Son olarak da meclise her yıl gelir ve giderleri önceden onaylama yetkisi verilmiş ve böylece bütçe hakkına ilişkin süreç tamamlanmıştır (Tüğen, 2013: 5). Başka bir ifadeyle ilk aşamada vergilerin neden alındığının bilinmesi ve yöneticilerinde bu konuda vatandaşa hesap vermesi gerekliliği ortaya çıktığı için

vergilerin parlamentonun onayından geçtikten sonra alınması zorunluluğu ortaya çıkmış, ikinci aşamada toplanan bu gelirlerin nerelere ve ne şekilde harcandığının bilinmesi için giderlerin parlamentoda onaylanması gerçekleşmiş, son aşamada ise bu iki gelişme sonucunda bütçenin gelir ve gider kısımlarının ortaya çıkması ve bütçenin belirli bir süre sonunda gelir ve giderleriyle tekrar hazırlanıp uygulanması esasına geçilmiştir (Eker, 2009: 247).

Bütçe hakkı; vergiler ve diğer kaynaklardan sağlanan gelirler ile yapılacak olan kamu harcamalarının çeşitlerini ve miktarlarını tespit ederek onaylama hakkı şeklinde de tanımlanabilir (Sayar, 1974: 17). Halkın veya halk temsilcilerinin gelirler ve harcamalar konusunda söz sahibi olmaları yöneticiler tarafından bu konulardaki keyfi uygulamaların önlenmesi içindir.

Bütçe hakkı kavramı, bütçenin hazırlanması için gerekli kamusal kuralların yanında bütçe açıklarının borçlanma ile finansmanı ve açık bütçe politikası gibi kararların sonuçlarını da içerir. Devlet harcamalarının keyfi olarak artması vatandaşlar üzerindeki yükü artırmış ve bunun sonucunda vatandaşların bütçeye olan ilgiside artmıştır. Bundan dolayı bütçeyle ilgili çabaların sonucunda krallıklardan cumhuriyetlere geçiş sağlanmış yani bütçenin kurumsal bir hal alması demokratik yönetim biçiminin yerleşmesini sağlamıştır. Neticede bütçe hakkı deyimini yerleşerek parlamentolar tarafından her türlü mali aracın konulmasının ve kaldırılmasının denetimini ifade eden bir kavram haline gelmiştir (Gürsoy, 1981: 72). Bu denetim günümüzde parlamentolar tarafından halk adına yapılmakla birlikte katılımcı bütçeleme uygulaması sayesinde halkın kendisi tarafında yapılabilmektedir.

Tarihi süreç içerisinde bakıldığında bütçe hakkına ilişkin ilk yazılı belge 19/06/1215 tarihinde Kral John tarafından imzalanan Magna Charta (Büyük Ferman)'dır (Edizdoğan ve Çetinkaya, 2011: 23). Bu fermanla “memlekette her türlü cizye ve salmanın ancak Common Council (Avam Kamarası) tarafından konulabileceği” kabul edilerek ilan edilmiş ve böylece vergi hakkı ilk kez resmen bir metinde belirtilmiştir (Coşkun, 1994: 14). Yani bu ferman sonucunda bütçe hakkının ilk aşaması olan vergilerin parlamentonun onayından geçtikten sonra alınabileceği kabul edilmiştir.

Bütçe hakkına ilişkin ikinci yazılı belge ise 1688 tarihli İngiliz Devrimi'nin ardından yayımlanan Bill of Rights (İnsan Hakları Yasası) olup (Edizdoğan ve Çetinkaya, 2011: 25), bu belgeyle Kralın gerekli vergileri toplamasının yalnızca parlamentodan onay alarak yapılabileceği tekrarlanmış, parlamento giderler açısından da bütçenin onaylanması hakkını elde etmiş ve yine bütçenin her yıl parlamento tarafından onaylanması yani yıllık olması da bu tarihte gerçekleşmiştir (Coşkun, 1994: 14). Böylece bütçe hakkına ilişkin üç aşamada tamamlanarak geleneksel bütçeleme sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

Günümüzde devlet ile toplum ilişkilerinde değişiklikler yaşanmaya başlamış olup, devletin görevleri arasına vatandaşların ekonomik ve sosyal alanlarda eşit ve özgür olmalarını sağlamanın yanı sıra stratejiler üreterek bu stratejileri hayata geçirmek de eklenmiştir. Bununla birlikte yirminci yüzyılda her alanı kontrol altında tutan, bütün projeleri yapan, bütün hizmetleri yerine getiren devlet yapısı değişim göstererek denetim görevlerini yerine getiren bir devlet yapısı ortaya çıkmıştır. Devlet anlayışındaki bu değişiklikten siyasi, iktisadi ve toplumsal tercihler ile öncelikleri yansıtan bütçeler de etkilenecek, geleneksel bütçe sistemlerinin yerini halkın aktif olarak katıldığı, modern ve ihtiyaçlara cevap vermeye çalışan şeffaf bütçe sistemleri almaya başlamıştır. Günümüzde bu bütçe sistemlerinin her biri tam manasıyla tek başına uygulanmasa da geleneksel bütçe sisteminin yanında ek bir belge olarak oluşturulmaktadır. Bahse konu bütçeleme sistemleri; global bütçe, yeşil bütçe, sosyal bütçe, cinsiyete duyarlı bütçe, çocuk dostu bütçe, vatandaş bütçesi ve katılımcı bütçedir (Şenesen, 2008: 1; Yılmaz, 2019: 22-23). Bu bütçeleme sistemlerinden olan katılımcı bütçeleme uygulaması bütçe hakkının halk tarafından doğrudan kullanılmasına imkan sağlaması bakımından oldukça önemlidir.

1.5.2.2. Katılımcı Bütçeleme

Geleneksel bütçe sürecindeki vatandaş katılımı yeterli olmayıp, bu süreç içerisinde vatandaşlar aktif değildir. Teklif edilecek bütçenin hazırlanması, uygulanması, sonuçlandırılması, değerlendirilmesi ile denetlenmesi aşamalarına vatandaş katılımı sağlanmamakta ve bütçenin yönetimi hiyerarşik bir şekilde yapılmaktadır. Yakın zamanda yapılan reformlarla vatandaşların bütçe sürecine katılımı sağlanmaya başlanmış ve bu sayede bütçeleme sürecinin daha basit bir yapıya kavuşması ve alınan kararların

daha kolay kabul edilmesi sağlanmıştır. Katılımcı bütçeleme, bütçe sürecinin bütün aşamalarına vatandaşların aktif olarak katılmasıyla temsili yönetimin eksik kalan kısımlarını tamamlamayı amaçlamaktadır (Koç, 2017: 451).

Vatandaşların kamu politikaları üzerinde aktif olarak yer almasını destekleyen çağdaş kamu yönetimleri, özellikle devlet bütçelerinin katılımcı bir şekilde oluşturulması üzerinde durmaktadır. Katılımcı bütçeleme; katılım mekanizmasını ön planda tutmak, hesap verilebilirlik, yerleşmiş yönetim ve kamunun mali saydamlığını sağlamak için hayata geçirilen bir uygulamadır. Genelde yerel yönetimler tarafından uygulanan bu bütçeleme tekniği sayesinde yerel halk, bireysel olarak ya da bağlı olduğu sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla bütçelerinin hazırlanmasına katılabilmektedir (Özen ve Yontar, 2009: 283).

Orijinal ismi Portekizce’de “orçamento participativo” olan katılımcı bütçeleme anlayışı 1990 yılından beri dünyada dikkat çekmekte olup, halkın belediye bütçesi oluşturulurken karar verme sürecinin en azından bir kısmına katılabildiği bir süreç olarak ifade edilebilir. Dünya ilk kez Brezilya’nın Porto Alegre kentinde hayata geçirilen katılımcı bütçeleme süreci; doğrudan ve temsili demokrasinin birlikte yer aldığı, halkın katılımcı olduğu, tartışmayı mümkün kılan, yoksullar için yeniden dağıtıcı olan ve kaynak tahsisi için yönetim sürecinin belirlenmesine katılımcıların da dâhil edildiği bir yönetimi benimsemiştir. Katılımcı bütçeleme anlayışının özünde, bireyler ya da sivil toplum kuruluşlarının gönüllü veya düzenli olarak belirlenen bir takvim doğrultusunda belediye bütçesinin en azından bir kısmı için karar verme sürecine katılmaları yer almaktadır (Goldfrank, 2006: 4). Bu bütçeleme anlayışı zamanla dünya çapında yaygınlaşmış ve birçok ülke tarafından hayata geçirilerek yerel kamu hizmetlerinin önceliklerinin belirlenmesi için kullanılmaya başlanmıştır.

1.5.3. Katılımcı Bütçelemenin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi

Dünyada yaygınlaşan katılımcı bütçeleme anlayışı Brezilya’nın Rio Grande do Sul Eyaleti’nin başkenti olan Porto Alegre kentinde ortaya çıkmış olup, bu bütçeleme anlayışına ilişkin olarak yapılan dar anlamdaki tanımlamalar Porto Alegre’nin katılımcı

bütçelemeyle ilişkin yaşadığı kayda değer tecrübelerden türetilmiştir (Goldfrank, 2006: 4). Brezilya'da demokrasinin 1985 yılında yeniden hayata geçmesiyle birlikte kamu yönetiminde görülen yolsuzluğun ve adam kayırmacılığın önüne geçmek için katılımcı bütçelemeye ilişkin çalışmalar başlatılmıştır (Özen ve Yontar, 2009: 284-285). İşçi Partisinin 1988 yılında iktidar olması ve demokratik yönetime önem veren çalışmalar yapması katılımcı bütçelemeye ilişkin süreci hızlandırarak bu bütçeleme anlayışının 1980'lerin sonunda hayata geçirilmesini sağlamıştır. Brezilya'da İşçi Partisinin benimsediği anlayış neticesinde katılımcı bütçelemenin, ideolojik açıdan sosyalizm görüşünü yansıttığı düşünülse de uluslararası kalkınma kuruluşları tarafından bu görüş kabul edilmemiş ve bu bütçeleme anlayışını kalkınmanın bir aracı olarak ifade etmişlerdir (Ergen, 2012: 325).

Günümüzde bir milyondan fazla nüfusa sahip olan Porto Alegre şehrinde bütçeleme sürecine katılan vatandaşların sayısı yirmi bine ulaşmış olup, yaşam şartlarının kötü durumda olduğu ve diktatörlüğün karşısında muhalefetin güçlü durumda olduğu şehirde belediye yönetimi ile STK'ların işbirliği sayesinde şehirdeki yaşam standardı artmış ve yoksulluğu azaltma konusunda önemli sonuçlar elde edilmiştir (Sakinç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 3). Zaman içerisinde katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan vatandaş sayısının artması ile bu bütçeleme anlayışı daha etkili ve dikkat çekici olmuştur.

Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme uygulaması, 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II toplantısında en iyi 42 yerel yönetim çalışmasından birisi olarak ifade edilmiş (Özen ve Yontar, 2009: 285) ve böylece katılımcı bütçeleme uygulaması dünya çapında da dikkat çekici bir yere sahip olmuştur. Günümüzde Brezilya'da 250'den fazla belediye katılımcı bütçelemeyi uygulamakta olup, Brezilya dışında ise bu uygulamayı Peru, Uruguay, Meksika ve Arjantin gibi Latin Amerika ülkeleri ile Fransa, İtalya, İsveç, İngiltere, Belçika ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinin yanı sıra A.B.D. ve Kanada gibi Kuzey Amerika ülkelerinde de görmek mümkündür (Sakinç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 3).

Katılımcı bütçeleme anlayışının dünyadaki gelişimini özet olarak üç aşamada ifade etmek mümkün olup, bu aşamalar aşağıdaki gibidir (Kanoute, 2008: 4):

- **Birinci aşama:** 1989-1997 yılları arasındaki dönem özellikle Brezilya'daki tecrübeler ile Latin Amerika'daki sınırlı sayıda şehirlerdeki tecrübeleri kapsamaktadır.
- **İkinci aşama:** 1997-2000 yılları arasında Brezilya'da 130'dan fazla şehirde katılımcı bütçeleme anlayışının uygulandığı ve bu anlayışın güçlendiği dönemi kapsamaktadır.
- **Üçüncü aşama:** 2000 yılından günümüze kadar geçen sürede katılımcı bütçeleme uygulamasının Brezilya'nın sınırları dışına yayılmasını kapsamaktadır. Özellikle 2007 yılından sonra bu bütçeleme anlayışı dünyada 500'den fazla şehre yayılmış, 2010 yılında ise dünya genelinde bu bütçeleme anlayışını uygulayan şehir sayısı 1.400'ü geçmiştir.

1.5.4. Katılımcı Bütçeleme Sürecinde Yer Alması Gereken Unsurlar

Katılımcı bütçeleme süreci birçok yerde benzer özellikler göstermekle birlikte birebir aynı şekilde olmayıp, kuralları uygulanan yere göre yani ülkeden ülkeye, şehirden şehre, eyaletten eyalete farklılıklar içerebilmektedir. Genellikle kurallar, yönetim tarafından vatandaşlardan gelen talep ve verilerle oluşturulma eğilimindedir. Katılımcı bütçeleme süreci her ülkede farklı olarak yürütülmesine karşın, ortak nokta halkın katılımının esas alınması ve sürecin en önemli noktası da bu katılımın yönetim tarafından sorunsuz bir şekilde sağlanıyor olmasıdır (Taş, 2018: 32). Dünyadaki katılımcı bütçeleme uygulamaları incelendiğinde ilk olarak katılımın şeklinin farklı olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin; doğrudan demokratik anlayışta her vatandaş oy hakkı bulunan tematik toplantılara, semt ve bölge toplantılarına katılmakta ve süreci doğrudan kontrol edebilmektedir. Toplum temelli temsili demokrasi anlayışında ise; vatandaşlar katılımcı bütçeleme sürecine dolaylı olarak katılmakta ve toplantılarda seçilmiş delege veya liderler yer almaktadır. Bu iki bakış açısı çerçevesinde farklı katılımcı bütçeleme uygulamalarına rastlamak mümkündür (Cabannes, 2004: 42).

Kaynakların kıt ihtiyaçların ise fazla olduğu günümüz dünyasında harcamaların verimli, etkili ve ekonomik bir şekilde yapılmasını esas alan katılımcı bütçeleme anlayışı, yerel idarelerin mevcut kaynaklarını kullanmak amacıyla oluşturacakları bütçenin hazırlık sürecine vatandaşların katılımını esas alan bir anlayıştır (Ergen, 2012: 322). Bu bütçeleme anlayışında topluluklar yeni parasal kaynaklar için rekabete girmek yerine sınırlı kaynakların etkin bir şekilde kullanılması için yerel otoritelerle birlikte çalışmalar

yapmaktadır (Community Pride Initiative, 2005: 6). Bu bağlamda değerlendirildiğinde katılımcı bütçeleme uygulamasında kaynak kullanımında etkinliğin son derece önemli olduğunu ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte katılımcı bütçeleme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için bazı ön şartlara sahip olması gerekmekte olup, bu ön şartlar; sosyal sermaye, politik irade, adem-i merkeziyet, kanuni çerçeve, yeterli kaynaklar, küçük yapılar ve bürokratik yetkidir (Doğan, 2017: 59).

Politik irade tarafından desteklenen bir sürecin temel taşı, karar verme yetkisinin yerel halkın katılımının sağlandığı komitelerde iletişimin olabildiğince canlı tutulması olup, sivil toplum kuruluşlarının kamu harcamaları ve yerel kamu hizmetleri hakkında fikirlerini açıklamaları da gerekmektedir. Sivil toplumun yerel bütçe hakkındaki fikirlerini açıklaması katılımın gücü açısından oldukça önemlidir. Yerel yönetim teknik ve bilgili personelini bu süreçte sivil topluma yardımcı olması için görevlendirerek katılımın usulüne ayak uydurmalı ve bu sayede teknik bilgilere sahip olan küçük grupların katılımcı bütçeleme karar sürecinde etkili olması sağlanmalıdır. Kaynakların yeterliliği ile katılımcı bütçe içerisinde yer alan sosyal kamusal programların hayata geçirilmesi için gelirlerin buna ne kadar imkân sağladığına dikkat edilmelidir. Yasal çerçevenin bütçe kararlarında ve vatandaş katılımı üzerinde oldukça önemli bir yeri bulunmakta olup, yerel yönetimlerin yetkileri adem-i merkeziyetçi yapı ile arttırılarak yerel katılımın maksimum seviyeye ulaştırılması sağlanmalıdır. Birbirini destekleyen bu unsurlar katılımcı bütçeleme sürecinde yer alması gereken temel unsurlar olup, bu unsurların sınırları devletler ya da yerel yönetimler tarafından belirlenmektedir (Goldfrank, 2006: 14-15).

1.5.5. Katılımcı Bütçelemenin Aktörleri ve Roller

Katılımcı bütçeleme sürecinin temelini oluşturan çeşitli aktörler bulunmakta olup, bu aktörlerin başlıcaları; mahalli idareler, vatandaşlar ile çıkar ve baskı gruplarıdır (Özen v.d., 2016: 1299). Bu aktörlerin katılımcı bütçeleme süreci içerisinde çeşitli rolleri bulunmakta olup, bu rolleri eksiksiz olarak yerine getirmeleri katılımcı bütçeleme sürecinin sağlıklı bir şekilde işletilmesini sağlamaya yardımcı olmakla birlikte katılımcı bütçelemeden beklenen olumlu sonuçların ortaya çıkması için de son derece önemlidir.

Katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan aktörler ve bu aktörlerin süreç içerisindeki rolleri aşağıdaki gibidir (Özen v.d., 2016: 1299):

- **Mahalli İdareler:** Geliri düşük olan mahallelerin yatırımlar ile kaynaklardan daha çok pay almasını sağlamakla birlikte katılımcı bütçe uygulamasının vatandaşların sosyal ve politik anlayışlarını değiştirerek geliştireceğine inanmaktadır.
- **Vatandaşlar:** Katılımcı bütçeleme ile sadece seçim dönemlerinde söz sahibi olmamakta, idareyi, idarenin sorumluluklarını, politika ve politika oluşturmayı anlayarak, bu konuda bilgi sahibi olmakta ve yasal ve teknik problemlerin çözümünde yerel yönetim ile birlikte çalışma fırsatı bulabilmektedir.
- **Çıkar ve Baskı Grupları:** Sivil Toplum Kuruluşları, medya ve iş topluluklarından oluşmakta ve mahalli idare birimi gerçekleştirmiş olduğu hizmet ile yatırımlara ilişkin bilgi arzını sağlarken, talep yönünü vatandaşlar ile onların haklarını savunan sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır. Bununla birlikte katılımcı bütçe uygulayıcısı ile vatandaş arasında arabuluculuk görevini üstlenir.

Katılımcı bütçeleme sürecinin özünde mahalle düzeyinde vatandaşların hiçbir kısıtlama olmadan katıldıkları toplantılar yer almakta olup, genellikle bu toplantılarda yerel yöneticiler tarafından, kentte ve mahallede bir önceki yılda yapılan ya da vadedildiği halde yapılmayan faaliyetler açıklanarak ilgili yılın katılımcı bütçeleme sürecinin uygulanmasına ilişkin bilgiler verilmektedir. Süreç içerisinde yer alan vatandaşlardan mahalleleri ve kentleriyle ilgili talep ve beklentilerini ifade etmeleri istendikten sonra yapılan oylamayla mahalle düzeyinde hizmet öncelikleri belirlenmektedir. Bu önceliklendirme yerel yönetim tarafından sunulan; toplu taşıma, yeşil alanlar, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, çevre sağlığı ve kentsel altyapı gibi hizmetlerin kategorize edilerek yer aldığı bir listenin oylanması neticesinde yapılmaktadır. Mahalle düzeyinde gerçekleştirilen toplantılara ilave olarak tek bir hizmet alanı için veya uygun görülen alanların birleştirilmesiyle hizmet alanları bazında tematik toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantılarda, mahalle toplantılarındaki yöntemler kullanılarak hizmet alanlarının alt grupları içinden önceliklendirme çalışması yapılmaktadır. Mahalle toplantıları ile tematik toplantılarda belirlenen temsilciler ve yerel yöneticilerden oluşturulan katılımcı bütçeleme kurulunda, kent yönetiminin gelecek yıla ilişkin gelir ve giderleri gözden geçirilmektedir. Bu kurulun üyeleri mahalleleri gezerek önceliklendirilen yatırım

alanlarını değerlendirmekte, mahalleler için önceliklendirilen ihtiyaçların kentin öncelikleri ile uyumunu gözeterek mahalle nüfusu ile yapılacak olan hizmetin mahalledeki ihtiyacını temel alan bir formülasyon yardımıyla bütçeden iş ve hizmetlerle ilgili yatırımların mahallelere dağıtımını yapmaktadır. Katılımcı bütçeleme anlayışında önceliklendirilen bütçe genelde yatırım bütçesi olmaktadır ve birçok yerel yönetimin yatırım bütçelerinin yaklaşık olarak %5-%15'lik kısmı bu bütçeleme anlayışıyla belirlenmektedir (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 2007: 2-3). Gerçekleştirilen oylamalar sonucunda en çok oy alan hizmetten başlanarak bütçe imkânları kaç tane hizmetin yapılabilmesine olanak sağlıyorsa, o kadar sayıda hizmetin seçimi yapılmaktadır.

1.5.6. Katılımcı Bütçelemenin Faydaları ve Riskleri

Halkın bütçeleme sürecine katılımını esas alan demokratik bir uygulama olan katılımcı bütçeleme anlayışının birçok faydasının yanı sıra çeşitli riskleri de mevcuttur. Katılımcı bütçeleme anlayışının faydalarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Yalçın, 2015: 321; Emil, 2007: 9):

- Katılımcı bütçeleme anlayışı yönetimin yapısı ile harcamaların şeffaf olmasını sağlamaktadır. Bu sayede belediyelerde veya diğer yerel yönetimlerde yolsuzluk vb. olumsuzlukların azaltılması sağlanmaktadır.
- Kentin geleceğine ilişkin karar ve projeler vatandaşların denetimine açılarak vatandaşlar tarafından yakından takip edilmesi sağlamaktadır.
- Yerel yöneticiler ve yerel yönetim personeli ile vatandaşlar arasındaki etkileşim artarak hizmetlerin kalitesinin yükselmesi sayesinde yerel idareler tarafından sunulan hizmetlere ilişkin memnuniyet düzeyinde artış sağlamaktadır.
- Halkın bütçeleme sürecinde aktif olarak yer alması sayesinde özellikle altyapı hizmetlerinde önemli gelişmeler sağlamaktadır.
- Bütçeleme sürecine halkın doğrudan katılımının artmasıyla belediyelerin mali yapısına ilişkin olumsuz imaj azalarak, halkın idareye ilişkin güven duygusunun artması sağlanmaktadır.

- Belediye hizmetleriyle ilgili olumsuz söylentilerin önüne geçmek için, az da olsa halkın gerçekleştirilecek olan hizmetlere ilişkin önceliklerin tespit edilmesi sürecinde yer alması sayesinde halkın dışlanma hissini kaybolmasını sağlamaktadır.
- Halkın idari süreçlerin içerisinde doğrudan yer alarak taleplerine karşı daha duyarlı olmalarını sağlamaktadır.
- Halkın gerçek ihtiyaçlarının belirlenmesi sayesinde sunulacak hizmetlerin maliyetlerinde önemli ölçüde düşüşler sağlanmaktadır.

Birçok faydası olan katılımcı bütçeleme anlayışının risklerini de aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Yalçın, 2015: 321; Emil, 2007: 11):

- Katılımcı bütçeleme uygulaması uzun vadeli yatırımların yerine kısa vadede yarar sağlayacak yatırımların veya hizmetlerin tercih edilmesine neden olarak kentlerdeki yatırımların azalmasına yol açabilmektedir.
- Katılımcı bütçeleme uygulaması vatandaşlardan gelen talepleri karşılamak için yerel yönetimlerin, merkezi idare tarafından bütçeden ayrılan miktardan daha çok ödenek almak amacıyla yarışmalarına yol açabilmektedir.
- Karar makamlarının karar alma aşamasındaki baskıları sonucunda çok sayıda mahalleyi içeren kabul edilemez yatırımların seçilmesi durumunda yönetime karşı duyulan güvenin kaybolmasına yol açabilmektedir.
- Yapılacak olan yatırımlar belirlenirken toplumdaki çoğunluğun kararları her zaman doğru olmayabileceğinden kamusal kaynakların faydası daha az olan yatırımlarda kullanılmasına yol açabilmektedir.
- Katılımcı bütçeleme süreci içerisinde yer alan STK'lar, süreci kendi çıkarları için bir araç olarak kullandıklarından, vatandaşlar tarafından ödenen vergilerden toplanan gelirlerin vatandaşlara yarar sağlamayan işler için harcanmasına yol açabilmektedirler.
- Katılımcı bütçeleme süreci siyasi seçim aracı olarak kullanılıyorsa yoksul kesime vaat edilen politikaların uygulanmamasına yol açabilmektedir.
- Katılımcı bütçeleme anlayışına ilişkin genel olarak kabul edilmiş teorik bir altyapı olmadığından değişkenlik gösteren katılımcı bütçeleme süreci, sert bürokratik yapının olması ve yöneticilerin katılımcı olmayan yaklaşımı benimsemeleri gibi çeşitli riskleri barındırmaktadır.

Katılımcı bütçeleme uygulamasına ilişkin istenmeyen çıktıların oluşma riski bulunmasına karşın, vatandaşların kendisine sunulacak olan hizmetlerin belirlenmesi sürecinde yer almasını sağlayan bu uygulamanın, kurallarının iyi belirlenmesi ve sürecin sağlıklı bir şekilde işletilmesiyle bu risklerin ortadan kalkması sağlanacaktır.

2. BÖLÜM: SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE YEREL KAMU HİZMETLERİNİN ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME ÖRNEKLERİ

Çalışmanın bu bölümünde katılımcı bütçeleme için daha iyi anlaşılması amacıyla dünyanın farklı yerlerindeki uygulama örnekleri açıklanacaktır. Katılımcı bütçeleme uygulamasının ilk başladığı yer olması bakımından Brezilya'nın Porto Alegre kenti özel bir öneme sahip olması nedeniyle tercih edilmiştir. Avrupa'daki katılımcı bütçeleme uygulamasının örneklerini ortaya koymak amacıyla Portekiz'in Lizbon, Almanya'nın Berlin ile Fransa'nın Paris kentlerine ve ABD'deki katılımcı bütçeleme uygulamasının örneklerini ortaya koymak amacıyla da New York eyaleti ile Vallejo şehrine yer verilmiş olup bu örnekler kaynaklara ulaşılabilirlik açısından tercih edilmiştir. Bununla birlikte ulusal bir katılımcı bütçeleme hayata geçirilmesinin temelini oluşturması bakımından önemli olduğu değerlendirilen Güney Kore'nin Seul kentine yer verilmiştir.

2.1. BREZİLYA'NIN PORTO ALEGRE KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME

Katılımcı bütçeleme uygulaması konusunda en önemli örnek şüphesiz ki bu uygulamanın ilk kez ortaya çıktığı Brezilya'nın Porto Alegre kentidir. Porto Alegre kentinde başlayıp geliştirilen katılımcı bütçeleme uygulaması zaman içerisinde diğer ülkelere de örnek olmuştur.

Brezilya'da ilk olarak 1985 yılında hayata geçirilen katılımcı bütçeleme uygulaması, İşçi Partisinin 1988 yılında yerel seçimleri kazanmasıyla birlikte Porto Alegre'nin beş bölgesinde uygulanmaya başlanmıştır. Brezilya'da demokratik anlayışı güçlendirerek hukuk dışı uygulamaları engellemek için hayata geçirilen uygulamayla politik açıdan dışlanmış ve düşük gelirli kesimlerin kamu politikalarının belirlenmesi aşamalarında söz sahibi olmaları hedeflenmiştir. Bu uygulama sayesinde işçi sınıfındakilerin ve fakir halkın karar verme sürecine doğrudan katılması sağlanarak Brezilya ve dünya tarihinde ilk kez halk, kamu politikasının belirlenmesinde etkin olarak rol almıştır (Marquetti vd., 2012: 63-78).

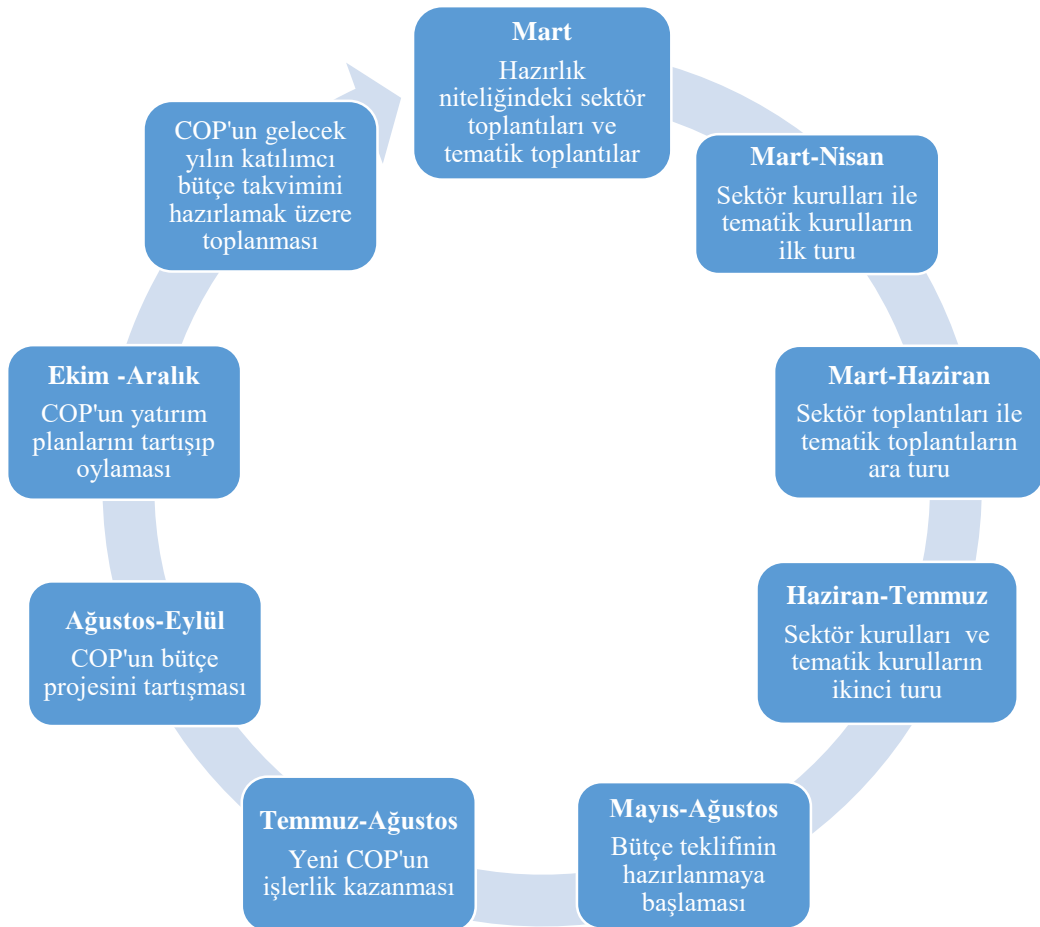
Porto Alegre’de uygulanmaya başlayan katılımcı bütçe modelinin temelinde belediye bütçesinin belli bir kısmının halk tarafından belirlenecek önceliklere göre ayrılması fikri yer almaktadır. Katılımcı bütçeleme konusunda Porto Alegre’nin başarılı olmasını ve diğer benzer uygulamalardan ayırt edilmesini sağlayan husus, halkın kendi meselelerini tartışabileceği bir yapının kurulması ve bu yapı sayesinde halkın belediye yönetimine katılabildiği demokratik katılım mekanizmasının devamlı olarak işletilmesinin sağlanmasıdır (Bayramoğlu, 2015: 137). Porto Alegre’deki katılımcı bütçeleme uygulaması çeşitli komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirilmekte olup, bu komisyonlar; İlçe Komisyonları, Tematik (Konusal) Komisyonlar ve Belediyenin Teknik Yardım Bürosu şeklinde yapılanmıştır. Katılımcı bütçeleme süreci içerisinde her bir komisyon üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmektedir. Bu komisyonların sorumlulukları aşağıda ifade edildiği gibidir (Ergen, 2012: 327):

- **İlçe Komisyonları:** Her ilçede bir adet olarak yapılanmış olup, toplamda 16 adet komisyon mevcuttur. Bu komisyonlar, sorunları ilçe ölçeğinde tespit etmekte ve tespit ettiği bu sorunları tartışmaya açmaktadır. Temel olarak belirlenmiş olan 12 tane belediye hizmet konusu arasından 4 tanesini seçmekte ve desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Bu 12 temel hizmet konusu arasında eğitim, sağlık, sosyal yardım, kentsel düzenleme, konut, temizlik, ulaşım gibi konular yer almaktadır.
- **Tematik (Konusal) Komisyonlar:** Daha makro seviyede çalışmalar yapan ve bütün kenti ilgilendiren sorunları ele alan bu Tematik (Konusal) Komisyonlar toplamda 5 adettir. Kent genelinde ulaşım, trafik, sağlık, sosyal yardım, eğitim-kültür, iktisadi kalkınma ve yerel vergiler gibi konular arasından halkın üyesi bulunan komisyonlarda projeler geliştirilmekte ve mevcut projeler bütçeleri ile birlikte değerlendirilmektedir.
- **Belediyenin Teknik Yardım Bürosu:** Belediyenin bir sonraki mali yılına ilişkin bütün gelir ve gider tahminlerinin yapıldığı bürodur. Diğer komisyonların belediye ile ilgili her türlü bilgilendirilmesi ve teknik yardımın yapılması işlemleri buradan yapılmaktadır.

Komisyonların üzerine düşen sorumlulukları eksiksiz olarak yerine getirmesi katılımcı bütçeleme sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından son derece önemlidir. Zaman içerisinde Porto Alegre’deki katılımcı bütçeleme uygulamasının olumlu sonuçlar vermesiyle halkın bu bütçeleme sürecine olan ilgisinde artış yaşanmıştır.

Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme sürecine katılım, yaygın ve bütün vatandaşlara açık bir şekilde olup, bu sürece bireylerin katılımı toplumsal örgütlerin katılımından daha önemlidir. Kent 16 bütçe bölgesine ayrılarak meclisler bölge düzeyinde oluşturulmuştur. Bu bölgesel bütçe meclislerinin üyeleri vatandaşlar tarafından doğrudan seçilen kişiler ile belediye meclis üyelerinden oluşmaktadır. Bütçeyi onaylama işlemi yerel meclis tarafından yapılmaktadır. Delegeler tarafından projeler ve yatırımlar için bölgesel toplantılar yapılmakta ve yapılan bu toplantılara sendikalar, kooperatifler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri de katılmaktadır (Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 6). Böylece katılımcı bütçeleme sürecine toplumun çeşitli kesimlerinin katılımı sağlanarak, bu kesimlerin alınan kararlar üzerinde söz sahibi olmasına imkân tanınmaktadır. Porto Alegre'de katılımcı bütçenin hazırlanması, bütün yıla yayılan uzun bir süreçtir. Şekil 2'de Porto Alegre'deki yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü yer almaktadır.

Şekil 2: Porto Alegre'deki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü

Kaynak: Gret ve Sintomer, 2004: 58.

Şekil 2’den de anlaşılacağı üzere Porto Alegre’deki katılımcı bütçeleme süreci yıl içerisinde aylara göre çeşitli aşamalarda uygulanmaktadır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir (Gret ve Sintomer, 2004: 58):

- **Hazırlık Niteliğindeki Sektör Toplantıları ve Tematik Toplantılar (Mart):** Halktan dilekçeler toplanmaya başlanmakta ve önceki yılın bütçe uygulaması değerlendirilerek katılımcı bütçenin yıllık ilk turu için hazırlanılmaktadır.
- **Sektör Kurulları ile Tematik Kurulların İlk Turu (Mart-Nisan):** Önceki yılın yatırım planı yürütme tarafından değerlendirilerek mevcut yılın planı sunulmakta, halk tarafından önceki yılın yatırım planının uygulanması doğrulanmakta ve sektörel veya tematik katılımcı bütçe forumunu oluşturacak delegelerin bir kısmı seçilmektedir.
- **Sektör Toplantıları ile Tematik Toplantıların Ara Turu (Mart-Haziran):** Halk taleplerini önceliklerine göre sıralamakta ve yürütmeye sunmadan önce işleri önem derecelerine göre sıralamakta, en fazla katılımcının yer aldığı sektör toplantısı ya da tematik toplantı esas alınarak ek delegeler seçilmektedir.
- **Sektör Kurulları ve Tematik Kurulların İkinci Turu (Haziran-Temmuz):** Yürütme tarafından gelecek yılın çözüm ve harcama önerileri sunularak yatırımların dağılımı için kriterler ileri sürülmekte, katılımcılar tarafından sektörler ve tematikler düzeyinde sıraya konulmuş talepler sunulmakta ve Katılımcı Bütçe Konseyi’nin (COP) temsilcileri seçilmektedir.
- **Bütçe Teklifinin Hazırlanmaya Başlaması (Mayıs-Ağustos):** Sekreteriyalar tarafından kurumsal talepler hazırlanmakta ve halkın talepleri analiz edilmekte, yürütme bünyesinde yer alan karar mercileri, COP’un huzuruna çıkmadan evvel bütçe yönlendirme yasasını onaylamakta ve COP yasa önerisini tartıştıktan sonra belediye başkanına sunmaktadır.
- **Yeni COP’un İşlerlik Kazanması (Temmuz-Ağustos):** Yatırımların dağılım kriterleri, katılımcı bütçenin iç düzenlemesi ve COP toplantılarının takvimi üzerinde tartışmalar yürütülmekte, yürütme tarafından halkın taleplerine ve kurumsal taleplere karşılık kullanılacak kaynaklar verilmektedir.
- **COP’un Bütçe Projesini Tartışması (Ağustos-Eylül):** Yürütme tarafından COP’un huzurunda bütçe projesi sunularak savunulmakta ve COP’un değişiklik ve düzeltme yapmasının ardından proje belediye başkanına sunulmaktadır.

- **COP'un Yatırım Planını Tartışıp Oylaması (Ekim-Aralık):** COP ve belediye organları gelecek yılın yatırım planını tartışıp hazırlamak için toplanmakta ve halk tarafından belediye yasama meclisindeki bütçe oylaması izlenmektedir.

Katılımcı bütçelemenin Porto Alegre'de uygulanmaya başladığı ilk 10 yıllık dönemde toplumun yoksul kesimlerinin hayat standartlarında kayda değer artışlar yaşanmıştır. Yaşanan bu artışları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Gakhal, 2020):

- Kanalizasyon ve su bağlanmış toplam ev sayısı 1988-1997 yılları arasında %75'ten %98'e yükselmiştir.
- Toplu konutlarda barınan kişi sayısı 1986 yılında 1.700 kişi iken bu sayı 1989 yılına gelindiğinde yaklaşık 15 kat artarak 27.000 kişiye ulaşmıştır.
- 1986 yılından beri toplam okul sayısı 4 katına çıkartılmıştır.
- Bütçeden sağlık ve eğitime ayrılan pay 1985 yılında %13 iken 1996 yılına gelindiğinde bu oran 3 katından fazla artarak yaklaşık %40 olmuştur.

Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme uygulaması, kamu yönetiminin daha iyi bir hal almasını ve kamu harcamalarının şeffaflaşmasını sağlamış, yolsuzluk yapmak oldukça zor bir hale gelmiştir. Bu uygulama sayesinde belediyedeki görevlilerle halk arasındaki diyalog artmış, bunun sonucunda belediye tarafından sunulan yerel hizmetlerin kalitesinin yükselmesiyle halkın bu hizmetlerden duyduğu memnuniyet düzeyinde de artış yaşanmıştır. Bu olumlu sonuçlara karşın, katılımcı bütçeleme uygulaması kentte yatırımların ağırlıklı olarak kısa vadeli fayda sağlayan yerel hizmetlere yönelmesine yol açarak uzun vadeli yatırımların azalması gibi olumsuz sonuçlara da neden olmuştur (World Bank, 2008: 42). Bununla birlikte Porto Alegre'deki katılımcı bütçeleme uygulamasında genel olarak kısa vadeli ekonomik kazançlar yerine sosyal adaleti önceliklendiren kararların alındığını da ifade etmek mümkündür (Gakhal, 2020).

2.2. ABD'DE KATILIMCI BÜTÇELEME

Bu başlık altında ABD'de yer alan New York eyaleti ve Vallejo şehrindeki katılımcı bütçeleme uygulamaları incelenecektir.

2.2.1. New York Eyaletinde Katılımcı Bütçeleme

Günümüzde dünya çapında birçoğu belediye düzeyinde olmak üzere 3.000'den fazla yerde uygulanan katılımcı bütçeleme süreci, New York'ta 2011 yılında New York Belediye Meclisi üyesi 4 kişinin kendi bölgeleri için kullanılacak bütçenin bir kısmının nereye harcanacağına o bölgelerde yaşayanlar tarafından belirlenmesine izin vermesiyle başlamıştır. Zamanla katılımcı bütçeleme sürecine dahil olan belediye meclisi üyesi sayısı meclisin çoğunluğunu oluşturmuştur (New York City Council). Böylece katılımcı bütçeleme uygulaması New York'un çeşitli bölgelerinde hayata geçirilmiştir.

2015 yılına gelindiğinde New York'un 27 bölgesinde, yerel projeler için ayrılan 30 milyon doların üzerinde bir fonun dağıtımının nasıl yapılması gerektiği, mahalle toplantıları, temsilci toplantıları, proje sunumu ve oylama süreciyle belirlenmiştir. Bu uygulamadan da anlaşılacağı gibi New York belediyesi yerel projelerin hazırlanması ve uygulanması sürecine vatandaşların katılımını sağlayarak karar vermektedir. Böylece demokrasi ile yerel yönetimler arasındaki ilişkinin daha güçlü olması sağlanmaktadır (Çobanoğulları ve Yereli, 2017: 120).

New York'ta katılımcı bütçelemenin uygulanmaya başlamasından günümüze kadar geçen zamanda New York bütçesinin yıllık ortalama 35 milyon dolarlık kısmının hangi yerel hizmetlerde kullanılacağına halk tarafından karar verilmiştir. Günümüzde New York'ta katılımcı bütçeleme ile halka fayda sağlayan, maliyeti en az 50.000 dolar olan ve ömrü en az 5 yıl olan fiziksel altyapı projeleri finanse edilmektedir. Ayrıca toplu konutlar, sokaklar, parklar, okullar, kütüphaneler ve diğer kamusal alanlardaki yerel iyileştirmeler katılımcı bütçeleme uygulamasıyla finanse edilebilmektedir (New York City Council).

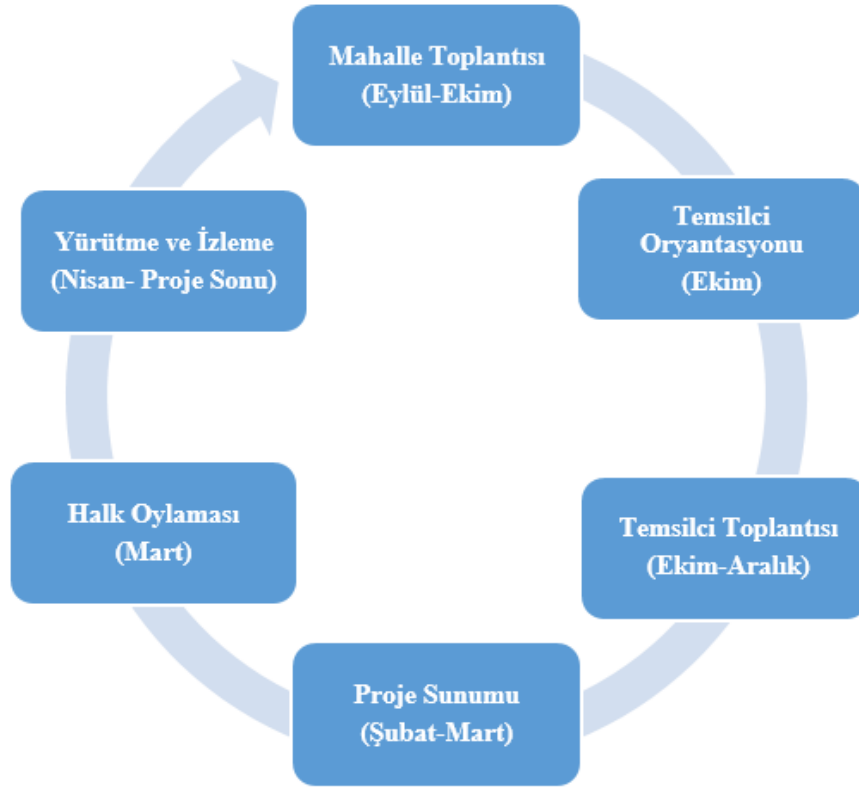
Katılımcı bütçeleme dönemi başında katılımcı bütçeleme için ayrılan bütçe miktarı, katılım alanları ve katılan meclis üyeleri gibi konuların yer aldığı katılımcı bütçeleme kitapçığı yayınlanmakta ve bu kitapçıkta vatandaşların teklif sunabileceği konularda açıklanmaktadır. Bununla birlikte New York'taki katılımcı bütçeleme uygulamasında önerilen ve kabul edilen projeler çoğunlukla küçük ölçekli ve bir mali yıl içerisinde sonuçlandırılacak projelerdir (Güneş, 2020: 197-203). Bu kapsamda New York'taki 7. dönem katılımcı bütçeleme uygulaması kapsamında kabul edilen bazı projeler seçilerek bu projelere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir (New York City Council):

- **Kütüphaneler İçin Teknolojinin Artırılması Projesi:** Proje kapsamında 3. bölgedeki kütüphanelerde yer alan yeni masaüstü bilgisayarlar, yazıcılar gibi teknolojik ekipmanların kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. 2.205 oyla kabul edilen projenin maliyeti 200.000 dolardır.
- **Chelsea Park'ta Basketbol Sahası Tadilatı Projesi:** Proje kapsamında kort yüzeyinin yenilenerek boyanması, yeni çemberler yerleştirilmesi ve yeni koltuklar eklenmesi amaçlanmıştır. 876 oy ile kabul edilen projenin maliyeti 575.000 dolardır.
- **Ağaç Muhafazaları ve Mahalle Güzelleştirmesi Projesi:** Proje kapsamında Yukarı Batı Yakası'nda bulunan 35 adet genç ağacın etrafına ağaç koruyucuların yerleştirilmesi amaçlanmıştır. 1.733 oy ile kabul edilen projenin maliyeti 42.000 dolardır.
- **Riverside Park'ta Gençlik Tenis Kortları Yapımı Projesi:** Proje kapsamında Riverside Park'ta bulunan plaj voleybolu sahalarının yanına gençler için tenis kortlarının kurulması amaçlanmıştır. 1.558 oy ile kabul edilen projenin maliyeti 400.000 dolardır.
- **Hibe Evlerinde Dış Aydınlatma Projesi:** Proje kapsamında Amsterdam Bulvarı ve LaSalle Caddesi'ndeki Gündüz Bakım Merkezi'nin yakınında yer alan hibe evlerinin geceleri dış aydınlatmasının yapılması amaçlanmıştır. 780 oy ile kabul edilen projenin maliyeti 500.000 dolardır.

New York Şehir Konseyine göre, katılımcı bütçeleme uygulaması New Yorkluların ilgisini çekmekte, toplumun birlik ve beraberliğinin güçlenmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, Kuzey Amerika'da uygulanan katılımcı bütçeleme uygulamaları arasında en geniş katılımcı bütçeleme süreci New York Şehir Konseyi tarafından uygulanmaktadır. Katılımcı bütçelemenin New York'taki uygulamasında dil, din, ırk, cinsiyet ve gelir seviyelerine bakılmadan tüm New Yorklulara oy kullanma hakkı

tanınarak tam manasıyla bir sivil diyalog ortamı oluşturulmaktadır (Çobanoğulları ve Yereli, 2017: 120). Şekil 3'te New York'taki yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü yer almaktadır.

Şekil 3: New York'taki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü

Kaynak: Çobanoğulları ve Yereli, 2017: 121.

Şekil 3'ten de anlaşılacağı üzere New York'taki katılımcı bütçeleme süreci yıl içerisinde çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir (Çobanoğulları ve Yereli, 2017: 120):

- **Mahalle Toplantısı (Eylül-Ekim):** Her bölgede yapılan halk toplantılarında katılımcı bütçeleme hakkında halk bilgilendirilmekte ve yöre halkının ihtiyaçları tartışılmaktadır. Ayrıca beyin fırtınası yaparak projeler oluşturulmakta ve bütçe delegeleri seçilmektedir.
- **Temsilci Oryantasyonu (Ekim):** Gönüllü bütçe delegeleri için bütçe süreci, proje geliştirme ve anahtar harcama alanlarıyla ilgili bilgiler verilmekte ve ardından da komiteler oluşturulmaktadır.

- **Temsilci Toplantısı (Ekim-Aralık):** Meclis üyeleri ve diğer uzmanlarında desteğiyle, delegeler bütün proje teklifleri içerisinde halkın öncelikli projelerini hayata geçirmek için bir araya gelmektedir.
- **Proje Sunumu (Şubat-Mart):** Delegeler tarafından taslak halindeki proje önerileri halka sunulmakta ve geri dönüşler alınmaktadır. Delegeler tarafından alınan bu geri dönüşler doğrultusunda projeler revize edilmektedir.
- **Halk Oylaması (Mart):** Bölge sakinleri, bölge içerisinde kurulan oy kullanma merkezlerinde hangi projelere finansman sağlanacağı konusunda oy kullanmaktadır.
- **Yürütme ve İzleme (Nisan'dan sonra):** Halk oylaması sonucunda belirlenen katılımcı bütçeleme projeleri de dahil edilerek oluşturulan harcama bütçeleri, meclis üyeleri tarafından kent bütçesine eklenmesi için Belediye Meclisi Finansman Bölümüne sunulmaktadır. Topluluk üyeleri ise süreci değerlendirerek projelerin uygulanmasını denetlemektedir.

2.2.2. Vallejo Şehrinde Katılımcı Bütçeleme

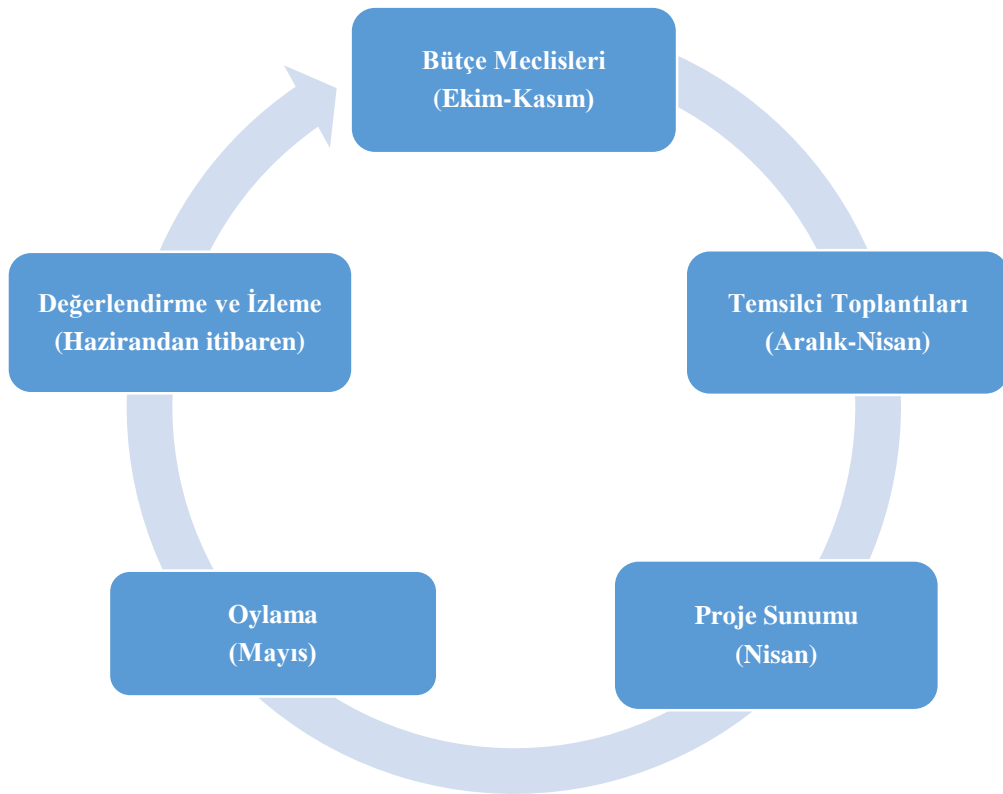
ABD'de şehir genelinde katılımcı bütçelemenin uygulandığı ilk yer Vallejo'dur (Saud, 2016). Vallejo'daki katılımcı bütçeleme uygulaması, 2012 yılında Vallejo Kent Konseyi tarafından halkın yerel yönetim birimiyle iletişim kurarak proje geliştirme sürecinde yer alması ve yönetime önerilerde bulunması amacıyla hayata geçirilmiştir (City of Vallejo California). Vallejo'daki katılımcı bütçeleme sürecine Vallejo'da yaşayan herkes katılabilmektedir (Saud, 2016). Vallejo'daki katılımcı bütçeleme uygulamasının amaçları; şehrin altyapısını ve hizmetlerini iyileştirmek, yeterince temsil edilmeyen topluluklara temsil edilme fırsatı sunarak vatandaşların ilgisini çekmek, demokrasinin güçlenmesini sağlamak, belediye yönetimi ile vatandaşlar arasındaki iletişimi artırarak yönetimin şeffaf hale gelmesi sayesinde vatandaşların seçilmiş yöneticilere olan güvenlerini yeniden kazanmalarını sağlamaktır (Scott, 2020).

Vallejo'da katılımcı bütçelemenin uygulanmaya başlandığı 2012 yılında, yerel yönetim birimi 5.000'den fazla kişiyle etkileşime geçmiş ve 800'den fazla fikir üretilmiştir. Katılımcı bütçeleme süreci ile toplam değeri 3,28 milyon dolar olan 12 projenin finansmanı sağlanmıştır. Bu 12 projenin konuları arasında; sokaklar için altyapı

onarımları, parklar, toplum merkezleri, sokak aydınlatması, şehir temizliği, üniversite bursları, topluluk bahçeleri ve beslenme eğitimi, okul kütüphanelerine destek ve ücretsiz bir hayvan kısırlaştırma programı desteği gibi konular yer almıştır (City of Vallejo California, 2014: 21-22).

Günümüzde Vallejo'daki katılımcı bütçeleme uygulaması öncelikli olarak etnik azınlıklara, düşük gelir grubunda yer alanlara, göçmenlere, gençlere, dil bilmeyenlere ve yaşlılara ulaşmayı hedeflemektedir. Projelerin oylanması sırasında rengi, dini, cinsiyeti fark etmeksizin insanlar kendi aralarında iletişim kurarak demokratik ortamı hissetmektedirler. Vallejo şehri katılımcı bütçeleme uygulaması sayesinde kendini dünyaya tanıtabilme fırsatı yakalamış ve yerel ölçeğin yanı sıra dünya genelinde de itibarı yükselen bir şehir olmuştur (Doğan, 2017: 80). Şekil 4'te Vallejo'daki yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü yer almaktadır.

Şekil 4: Vallejo'daki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü

Kaynak: City of Vallejo California, 2014: 10.

Şekil 4'ten de anlaşılacağı üzere Vallejo'daki katılımcı bütçeleme süreci yıl içerisinde çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir (City of Vallejo California, 2014: 10):

- **Bütçe Meclisleri (Ekim-Kasım):** Şehir genelinde yapılan toplantılarda, halk yerel yöneticiler tarafından katılımcı bütçeleme süreci ve bütçe fonları hakkında bilgilendirilmektedir. Ayrıca Vallejo'da yaşayanlar ve paydaşlar, proje fikirleri üzerinde tartışmak ve bütçe delegeleri olarak gönüllü olmak için küçük gruplar halinde bir araya gelmektedir.
- **Temsilci Toplantıları (Aralık-Nisan):** Delegeler bir oryantasyon sürecinden geçtikten sonra topluluğun ilk proje fikirlerini uzmanların desteğiyle eksiksiz olarak tekliflere dönüştürmek için komitelerde toplanmaktadır.
- **Proje Sunumu (Nisan):** Delegeler, taslak proje tekliflerini sunmak ve geri bildirim almak için başka toplantılar düzenlemektedir.
- **Oylama (Mayıs):** Delegeler nihai proje tekliflerini sunmakta ve bölge sakinleri hangi projelerin finanse edileceğini oylamaktadır. En çok oyu alan projeler onay için Kent Konseyine sunulmaktadır.
- **Değerlendirme ve İzleme (Hazirandan itibaren):** Delegeler ve diğer katılımcılar süreci değerlendirdikten sonra projelerin uygulanmasını izlemektedirler.

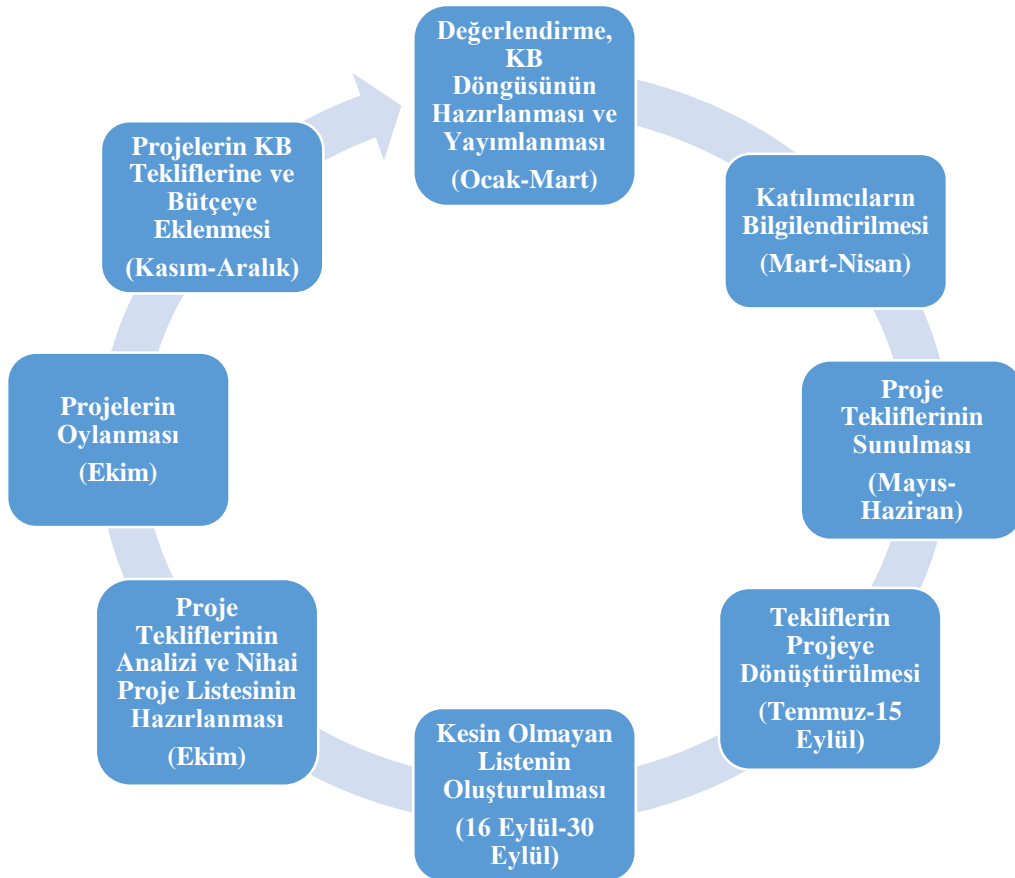
2.3. PORTEKİZ'İN LİZBON KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME

Portekiz'de katılımcı bütçeleme ilk olarak 2008 yılında Lizbon Şehir Konseyinde yer alan bir grup teknisyenin önerileri ile Lizbon'da uygulanmaya başlanmıştır. Bu teknisyenler ilk olarak katılımcı bütçeleme konusunda başarılı bir örnek olan Brezilya uygulamasını incelenmiş ve sonrasında da halk tarafından talep gören girişimler için belediye bütçesinin bir kısmının ayrılması gerektiği konusundaki fikirlerini ileri sürmüşlerdir. Bu teknisyenler grubu, politikacıları ikna etmek için kapsamlı bir çalışma hazırlayarak, bu tür bir uygulamanın toplumun ihtiyaçlarının belirlenmesinde faydalı olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu çabaların sonucunda halk tarafından talep gören projeler için yerel bütçe kaynaklarının %5'lik bir kısmının ayrılması kabul edilmiş ve ardından da bu yeni yaklaşımın nasıl uygulanacağına ilişkin bir yol haritası oluşturulmuştur (Gergerlioğlu ve

Dibo, 2017: 1146). Bu uygulama zaman içerisinde daha sistemli bir hal almış ve yıllar geçtikçe bu yeni bütçeleme uygulamasına halkın katılımında önemli artışlar yaşanmıştır.

Lizbon'da katılımcı bütçeleme sürecine katılımı teşvik etmek için bir internet sitesi (<https://www.lisboaparticipa.pt/pt>) hayata geçirilmiştir. Bu site aracılığıyla halkın bilgi alabilmesi, önerilerde bulunabilmesi ve oy kullanabilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca 2013'ten beri halk SMS yoluyla da oy kullanabilmektedir. Zaman içerisinde özellikle projelerin değerlendirilmesi için internet üzerinden yapılan katılım ve ortaya konulan projelerin sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Lizbon'daki katılımcı bütçeleme süreci 18 yaşından büyük olan herkesin bireysel olarak katılımına açık olup dernekler, şirketler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları da sürece katılabilmektedir (Bowlsby, 2018). Şekil 5'te Lizbon'daki yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü yer almaktadır.

Şekil 5: Lizbon'daki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü

Kaynak: Allegretti ve Antunes, 2014: 3.

Şekil 5'ten de anlaşılacağı üzere Lizbon'daki yıllık katılımcı bütçeleme süreci ve sivil toplumun sürece katılımı çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir (Allegretti ve Antunes, 2014: 3):

- **Değerlendirme, KB Döngüsünün Hazırlanması ve Yayınlanması (Ocak-Mart):** Yerel meclis tarafından yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü hazırlanarak yayımlanmaktadır. Ayrıca önceki yılın raporu değerlendirilmektedir.
- **Katılımcıların Bilgilendirilmesi (Mart-Nisan):** Katılımcı bütçelemeye ilişkin kurallar hakkında katılımcılara bilgiler verilmektedir.
- **Proje Tekliflerinin Sunulması (Mayıs-Haziran):** Projeler için hazırlanan teklifler internet üzerinden veya yerel meclise gidilerek sunulmaktadır.
- **Tekliflerin Projeye Dönüştürülmesi (Temmuz-15 Eylül):** Belediye Konseyinin Katılımcı Bütçe Ekibi tarafından teknik analizler yapılarak önceki aşamadaki teklifler projelere dönüştürülmektedir.
- **Kesin Olmayan Listenin Oluşturulması (16 Eylül-30 Eylül):** Belediye tarafından projelerin ve şikâyetlerin kesin olmayan listesi oluşturulmaktadır.
- **Proje Tekliflerinin Analizi ve Nihai Proje Listesinin Hazırlanması (Ekim):** Belediye tarafından proje teklifleri analiz edildikten sonra nihai proje listeleri gerekçeleri de belirtilerek hazırlanmaktadır.
- **Projelerin Oylanması (Ekim):** Analiz edilerek hazırlanan nihai listelerde yer alan projeler oylanmaktadır.
- **Projelerin KB Tekliflerine ve Bütçeye Eklenmesi (Kasım-Aralık):** En çok oyu alan projeler katılımcı bütçeleme tekliflerine ve bütçeye eklenmektedir.

Lizbon'daki katılımcı bütçeleme uygulaması sayesinde süreç içerisinde yer alan vatandaşlar yeni projeler sunabilmekte, sunulan projeler diğer katılımcılar tarafından değerlendirildikten sonra nihai proje tekliflerine dönüşmektedir. Bununla birlikte uygulama sayesinde yönetim ile vatandaşlar arasındaki dikey hiyerarşik ilişkinin yerini yatay bir diyalog ortamının alması sağlanmıştır (Bowlsby, 2018). Ayrıca bu uygulama sayesinde yönetim ile vatandaşlar arasında ve vatandaşların kendi arasındaki iletişimin arttığını ifade etmek mümkündür.

Lizbon’da 2010 yılında katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan kişilerin sayısını artırmak amacıyla belediyenin insan kaynaklarının güçlendirilmesi, çalışanlar için eğitimler düzenlenmesi ve bu eğitimlerin kısmen vatandaşlara da açık olması için çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca şehri dolaşarak projelerin sunumu ve oylanması aşamalarını daha iyi açıklamak amacıyla bir “katılımcı bütçeleme otobüsü” oluşturulmuştur. Bu çalışmalar tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcı bütçeleme sürecindeki toplam oy sayısını, oylamaya sunulan proje sayısını, web sitesinde kayıtlı olan katılımcı sayısını ve katılımcılar tarafından gönderilen teklif sayısını olumlu yönde etkilemiştir (Allegretti ve Antunes, 2014: 3-4).

Tablo 1: Lizbon’daki Katılımcı Bütçeleme Döngüsüne İlişkin Rakamlar

Katılımcı Bütçe Döngüsü	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam Oy Sayısı	2.809	4.719	11.570	17.887	29.911
Oylamaya Sunulan Proje Sayısı	89	200	291	228	231
Web Sitesinde Kayıtlı Olan Katılımcı Sayısı	1.732	6.958	12.738	26.815	Rakamlara ulaşamamıştır.
Katılımcılar Tarafından Gönderilen Teklif Sayısı	580	533	927 (492’si Katılımcı Mecliste, 435’i internet üzerinden)	808 (417’si Katılımcı Mecliste, 391’i internet üzerinden)	659 (288’i Katılımcı Mecliste, 371’i internet üzerinden)

Kaynak: Allegretti ve Antunes, 2014: 4.

Lizbon’daki katılımcı bütçeleme uygulaması kapsamında 2021 yılında kabul edilen bazı projeler seçilerek bu projelere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir (Camara Municipal de Lisboa):

- **Lizbon’da Küçük Ücretsiz Kütüphaneler Ağının Oluşturulması Projesi:** Proje ile halka açık olan yollara küçük kütüphaneler yerleştirilerek bu kütüphaneler aracılığıyla kitaplara ücretsiz erişim, kitapların değişimi ve bağış yapılması sağlanarak okuma alışkanlığının teşvik edilmesi amaçlanmıştır.
- **Bisiklet Barınakları Projesi:** Proje ile büyük yerleşim yerlerinin yanına ve şehirdeki çalışma alanlarının yakınına bisiklet kullananların ücret karşılığında bisikletlerini bırakabilecekleri bisiklet barınakları oluşturulması amaçlanmıştır.

- **Acil Durum Terminalleri Projesi:** Proje ile şehirde fiziksel aktivitelerin yapıldığı belli başlı alanlara, içerisinde ilkyardım çantası ve yangın söndürücü gibi araçların bulunduğu acil durum terminalleri yapılarak acil durumlarda daha hızlı ve etkili bir müdahale yapılabilmesi amaçlanmıştır.
- **Aromatik Bitkilerin Yetiştirilmesi Projesi:** Proje ile Campo de Ourique'de yaşayan insanlara içerisinde kişniş, maydanoz, frenk soğanı, fesleğen, adaçayı, biberiye gibi bazı bitki tohumlarının bulunduğu tohumlama kiti ile saksı dağıtılarak bu bitkilerin Campo de Ourique'de yaşayan insanların balkonlarında ve arka bahçelerinde yetiştirilmesi ve bu sayede daha yeşil bir alan oluşturulması amaçlanmıştır.
- **Beato'nun Nehir Kenarı Bölgesinin Yenilenmesi Projesi:** Proje ile Beato bölgesinde bulunan altyapı, Azulejo Müzesi ve Santa Apolonia arasında kalan alanın yenilenmesi ve bu sayede Lizbon'da yaşayanların ve turistlerin ilgisinin bu alana daha çok çekilmesi amaçlanmıştır.
- **Tüm Yıl Boyunca Spor Yapılabilmesi İçin Açık Alanların Yaratılması Projesi:** Proje ile yazın güneş ışığından kışın yağmurdan korunmayı sağlayan, günlerin kısa olduğu zamanlarda gece aydınlatması olan spor alanlarının oluşturularak yıl boyunca spor yapılabilmesi için kamusal alanlar oluşturulması amaçlanmıştır.

2.4. ALMANYA'NIN BERLİN KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME

Berlin'de 1990'lı yılların sonunda işsizliğin ve yoksulluğun artmasının üzerine şehir yönetimi tarafından Sosyal Kent olarak adlandırılan kent onarım programı başlatılmış ve bu program halkın karar alma süreçlerinde yer almasının başlangıç noktası olmuştur. İlk defa 1999 yılında uygulanan ve Fransa ile Birleşik Krallık'ta uygulanan programlara benzeyen bu programın amacı; kentteki sorunların üzerinden gelmek için ek fonların belli yerlerde kullanılması ve yerel ortaklık kurullarının oluşturularak yerel halkın doğrudan katılımının sağlanmasıdır (Röcke, 2014: 135). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Berlin'de uygulanmaya başlayan bu programın katılımcı bütçeleme uygulaması açısından temel oluşturduğunu ifade etmek mümkündür.

Berlin, Almanya'da katılımcı bütçelemenin uygulandığı ilk büyük şehir olmasının yanı sıra katılımcı bütçelemenin Porto Alegre modelinden etkilenmiş olan sivil toplum

aktivistleri tarafından siyasi gündeme alınan ilk Alman şehri olma özelliğine de sahiptir (Röcke, 2014: 133-140).

Katılımcı bütçeleme uygulaması Almanya’da ilk kez 2005 yılında Berlin-Lichtenberg’de ortaya çıkmıştır (Bürgerhaushalt, 2013). Lichtenberg’deki katılımcı bütçeleme uygulamasının amacı; vatandaşları bütçeleme sürecine dahil ederek uygulanacak politikaların belirlenmesinde karşılıklı anlaşmanın ve şeffaflığın sağlanması, vatandaşların mali konularda eğitilmesi ile etkili ve adil bir bütçeleme yapılmasıdır. Lichtenberg Belediyesi, katılımcı bütçeleme aracılığıyla vatandaşların talep ve önerilerinin hayata geçirilmesi için belediye bütçesinin yıllık 31 milyon euroluk kısmını ayırmaktadır. İsteğe bağlı her bir konu için belediye meclisi tarafından bir broşür hazırlanarak bu konular kapsamında ne tür hizmetlerin verildiği, belediyenin hangi birimi tarafından yapıldığı, bunlardan kimlerin yararlandığı ve bunların neler olduğu açıklanmaktadır. Buna ilave olarak her bir konu için ne kadarlık bir bütçe ayrıldığı ve yerel bütçe içerisindeki ağırlıkları ayrıntılı olarak belirtilmektedir (Gakhal, 2020).

Lichtenberg’de katılımcı bütçeleme uygulamasının hayata geçmesiyle halka açık toplantılar, mahalle diyalogları ve çevrimiçi hizmetlerle, yerel halkın önerilerini sunup tartışabileceği ortamlar oluşturulmuştur. Vatandaşlar, Lichtenberg’de yapılan katılımcı bütçeleme oylamasına çevrimiçi veya doğrudan meclise gelerek katılabilmektedir (Bürgerhaushalt, 2013). Vatandaşlar tarafından çevrimiçi veya doğrudan meclise gelerek verilen bütün önerilere bir takip numarası atanarak vatandaşların fikirlerinin durumunu takip edebilmeleri sağlanmaktadır. Belediye meclisi, hangi önerilerin kabul edildiğini raporlamakta ve reddedilen önerilerin reddedilme gerekçelerini de sunmaktadır (Gakhal, 2020). 2007 yılında Lichtenberg’deki katılımcı bütçeleme uygulaması, Avrupa’da başarılı bir kamu yönetimi modeli olduğu için Avrupa Kamu Sektörü Ödülü’nü almıştır (Bürgerhaushalt, 2013). 2009 yılından itibaren Lichtenberg’de yapılması planlanan inşaat yatırımları için vatandaşların görüşleri alınmaya başlanmıştır. Böylece belediye tarafından planlanan projeler için bütçe ayrılmadan önce bu projelerin vatandaşlar tarafından değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Belediye temsilcileri vatandaşların katılımcı bütçelemeye olan farkındalığını artırmak için afişler ve broşürler dağıtmış, yerel festival ve etkinliklerde bilgilendirme stantları açılmış ve katılımcı bütçeleme süreci yerel

medya tarafından vatandaşlara duyurulmuştur (Gakhal, 2020). Yapılan bütün bu çalışmalar sayesinde vatandaşların katılımcı bütçelemeye olan farkındalığının ve katılımcı bütçeleme süreci içerisinde yer alan vatandaş sayısının arttığını ifade etmek mümkündür. Tablo 2’de Berlin-Lichtenberg’deki katılımcı bütçeleme sürecine vatandaşların katılımına ilişkin rakamlar ifade edilmiştir.

Tablo 2: Berlin-Lichtenberg’deki Katılımcı Bütçeleme Sürecine Vatandaşların Katılımına İlişkin Rakamlar

Mali Yıl	Vatandaş Toplantıları	Oylama Günü	İnternet	Hane Halkı Anketi (Geri Dönüş Oranı)	Katılımcılar Toplamı
2007	1.324	--	541	5.000’den 763’ü (%15)	4.048
2008	785	--	2.583	10.000’den 772’si (%7,7)	4.140
2009	1.004	--	2.767	6.000’den 379’u (%6,0)	4.150
2010	1.631	--	2.656	25.000’den 1289’u (%5,2)	5.576
2011	1.069	2.536	2.935	25.000’den 1590’ı (%6,4)	8.130
2012	1.211	2.315	3.164	25.000’den 1.299’u (%5,2)	7.989
2013	1.177	2.975	3.179	50.000’den 3.157’si (%6,3)	10.488

Kaynak: Jochen ve Roeder, 2015: 99.

Tablo 2’den de anlaşılacağı gibi 2007-2013 yılları arasında Lichtenberg’deki katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan toplam katılımcı sayısı 2012 yılı dışında her yıl artmıştır. Katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan vatandaşlar tarafından yapılan tekliflerin uygulanma sonuçlarının olumlu neticeler vermesini katılımın artmasının en önemli nedeni olarak ifade etmek mümkündür.

Lichtenberg’de katılımcı bütçeleme uygulamasının başlamasından bu yana, en yüksek puanı alan önerilerin %90’ı belediye bütçesine dahil edilmiştir. Ayrıca katılımcı bütçelemenin mevzuatta kurumsal bir hal alması da sağlanmıştır. Temmuz 2005’ten beri ilçe meclisi üyeleri, yerel halka katılım fırsatı sağlamak ve halkı katılıma ilişkin konularda bilgilendirme konusunda sorumlu hale getirilmiştir (Bürgerhaushalt, 2013). Tablo 3’te

yıllar itibariyle Berlin-Lichtenberg'deki katılımcı bütçeleme tekliflerinin uygulanma rakamları ifade edilmiştir.

Tablo 3: Yıllar İtibariyle Berlin-Lichtenberg'deki Katılımcı Bütçeleme Tekliflerinin Uygulanma Rakamları

Mali Yıl	Belediye Meclisine Gönderilen Teklifler	Reddedilen Teklifler	Uygulanan/ Planlama Aşamasında Olan Teklifler	Uygulanabilir Olmayan Teklifler
2007	367'den 42'si	5	35	2
2008	182'den 40'ı	3	33	4
2009	378'den 31'i	--	30	1
2010	232'den 78'i	13	55/5	5
2011	241'den 75'i	12	28/32	3
2012	258'den 65'i	32	7/26	--
2013	230'dan 83'ü	18	8/57	--

Kaynak: Jochen ve Roeder, 2015: 100.

Lichtenberg'deki katılımcı bütçeleme uygulaması sonucunda 2008 yılında hayata geçirilen bazı projeler şunlardır; şehrin çeşitli yerlerine ağaç dikilmesi projesi, eğitimin kesintisiz olması için engellilere yönelik eğitimin sürekli hale getirilmesi projesi, kütüphaneye Vietnam dilinde kaynak sağlanması projesi, çocuk ve ergenlerin katılım ve yurttaşlık konusunda eğitimlerinin sağlanması için bir koordinatör atanması projesi, şehirde bulunan gençlere yönelik eğlence tesislerinin çoğunun özel kar amacı gütmeyen kuruluşlara devredilerek idari maliyetlerden tasarruf edilmesi projesidir (Gakhal, 2020).

Almanya'da bütçe planlama sürecine halkın katılımına ilişkin yasal düzenlemeler bulunmamakla birlikte, yerel yönetim bütçelerinin hazırlanmasına yönelik ayrıntılı bir yasal düzenleme de yoktur. Bu nedenle usullerin farklılık göstermesi nedeniyle katılımcı bütçeleme uygulamasında da farklılıklar görülmektedir. Bununla birlikte, Almanya'da bütçe kanunu belediye ile kent konseylerinin denetiminde olduğu için, katılımcı bütçeleme uygulaması Almanya'da doğrudan demokrasiyi temsil edememektedir (Gergerlioğlu ve Dibo, 2017: 1148). Bu bağlamda değerlendirildiğinde,

Almanya’da halkın katılımcı bütçeleme sürecindeki tekliflerinin bağlayıcı değil de tavsiye niteliğinde olduğunu ifade etmek mümkündür.

2.5. FRANSA’NIN PARİS KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME

Fransa’da 1990’ların başından beri yerel ölçekte halkın katılımını artırarak demokrasinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 2002 yılında Yerel Demokrasi Yasası kabul edilerek mikro seviyedeki danışma organı olan “mahalle konseyleri” oluşturulmuştur. Ayrıca belediye başkanlarına mahallelerin coğrafi sınırları ile konseylerin çalışmalarına ilişkin kuralları belirleme yetkisi verilmiştir. Ancak uygulamada az sayıda belediye tarafından vatandaşların siyasi karar alma süreçlerine katılması için çalışma yapılmış ve mahalle konseylerinin demokrasinin güçlenmesine olan katkısı sınırlı olmuştur (Gakhal, 2021).

2014 yılına gelindiğinde Paris belediye başkanlığına seçilen Anne Hidalgo daha işbirlikçi bir kent için çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu amaçla Paris şehrinde katılımcı bütçeleme uygulamasını hayata geçirerek vatandaşlarla daha güçlü bir ilişki kurmayı hedeflemiştir. 2014 yılındaki ilk katılımcı bütçeleme uygulaması için belediye tarafından 15 proje belirlenmiş ve bu projeler için 20 milyon euroluk bir bütçe ayrılmıştır. Vatandaşlardan belediye tarafından sunulan 15 proje arasından uygulanmasını en çok istedikleri projeleri çevrimiçi veya sandığa gelerek oylamaları istenmiştir. Toplamda 41.000’den fazla oy kullanılmış olup, bu oyların %60’ı çevrimiçi olarak kullanılmıştır. Oylama sonucunda vatandaşlar belediye tarafından sunulan 15 projeden 9’unu onaylamışlardır. Paris’te 2015 yılında katılımcı bütçeleme uygulaması tam olarak hayata geçirilerek proje fikirlerinin halk tarafından sunulması sağlanmış ve belediye bütçesinin 65 milyon euroluk bir kısmı bu uygulama için ayrılmıştır. Paris belediyesi tarafından 2014-2020 yılları arasında katılımcı bütçeleme uygulaması kapsamında halk tarafından önerilen ve oylama sonucu seçilen projeler için toplamda 500 milyon euroluk bir bütçe ayrılmıştır (Veron, 2015).

Paris’teki katılımcı bütçeleme uygulamasında çevre, kültür ve miras, dayanışma ve sosyal uyum, eğitim ve gençlik, yaşam ortamı gibi çeşitli alanlarda projeler kabul edilerek hayata

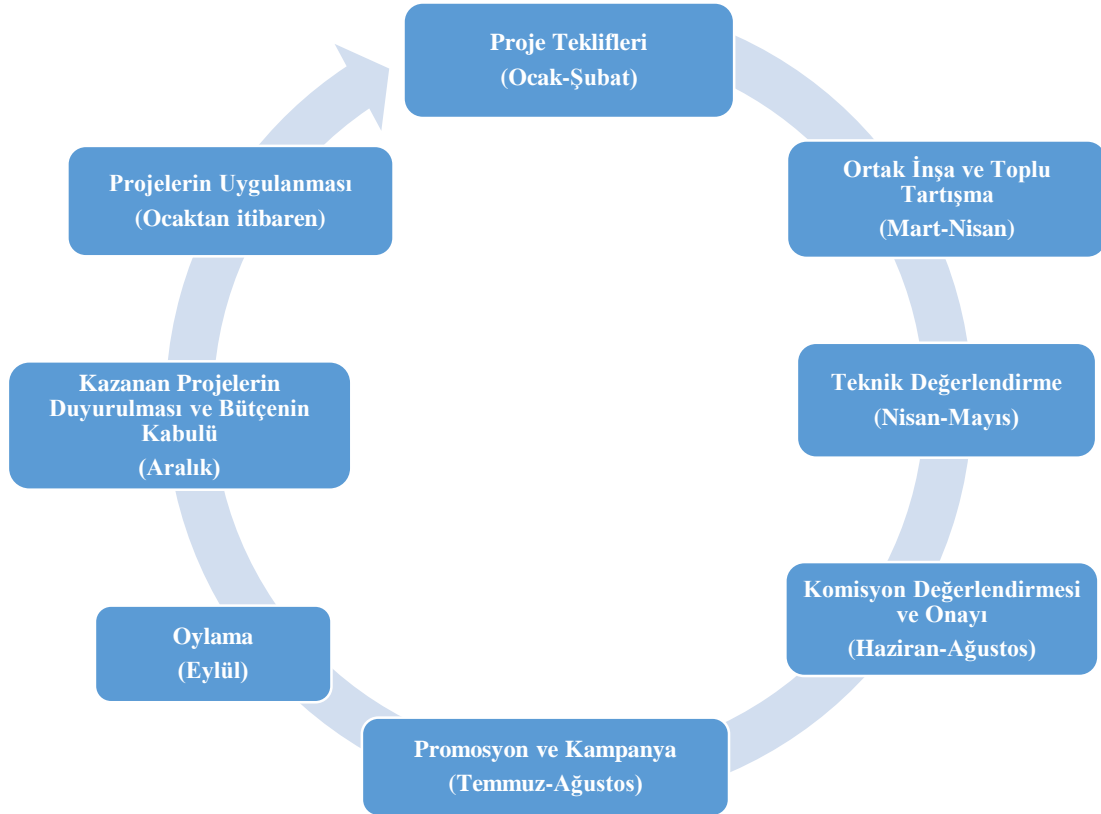
geçirilmiştir. Bahse konu projelerden bazıları seçilerek bu projelere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir (Paris):

- **Porte d’Asnieres Stadyumunun Çatısının Yeniden Ağaçlandırılması Projesi:** 2015 yılında kabul edilen proje ile 17. bölgede bulunan bahse konu stadyumun çatısının yeşillendirilmesi amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 164.000 eurodur.
- **Gençler ve Amatör Sanatçılar İçin Yeni Bir Alan Oluşturulması Projesi:** 2019 yılında kabul edilen proje ile 14. bölgedeki Centre Paris Anim Marc Sangnier’in yukarısında bulunan boş ve harap binanın tamir edilerek gençler ve sanatçılar için yeni resepsiyon alanları oluşturulması amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 280.000 eurodur.
- **Didot ve Julet Noel Spor Tesislerinin Yenilenmesi Projesi:** 2019 yılında kabul edilen proje ile 14. bölgede bulunan bahse konu tesislerin yenilenmesi amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 650.000 eurodur.
- **Daumesnil Gölü Gezinti Yolunun Yenilenmesi Projesi:** 2019 yılında kabul edilen proje ile 12. bölgede bulunan Daumesnil Gölü’nün etrafındaki yolun yenilenmesi amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 250.000 eurodur.
- **Merkez Konservatuvarı İçin Enstrümanlar Projesi:** 2016 yılında kabul edilen proje ile Paris’in merkezindeki yeni Merkez Konservatuvar’ın açılışı için ekipman alınması amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 12.257 eurodur.
- **Championnet/Marcadet Kavşağında Güvenli Yaya Geçidi Projesi:** 2017 yılında kabul edilen proje ile 18. bölgedeki Guy Moquet metro istasyonunun yakınında bulunan Championnet ve Rue Marcadet arasındaki alan için kasis ve araçların yavaşlaması için uyarı levhası konulmasının yanında yere beyaz şeritlerden oluşan levha yerleştirilerek yaya geçidinin görünür olması amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 30.000 eurodur.
- **Evsizlerin Telefonlarının Şarj Edilmesini Sağlayın Projesi:** 2021 yılında kabul edilen proje ile 16. bölgede bulunan ve evsizleri ağırlayan “ESI halle Saint-Didier” gündüz merkezinde 48 dolaplı bir telefon şarj istasyonunun kurulması amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 10.000 eurodur.
- **Saint-Joseph des Epinettes Kilisesinin Ön Avlusunun İyileştirilmesi Projesi:** 2015 yılında kabul edilen proje ile 17. bölgede bulunan Saint-Joseph des Epinettes Kilisesinin

ön avlusunun güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Proje için ayrılan bütçe miktarı 50.000 eurodur.

Şekil 6'da Paris'teki yıllık katılımcı bütçeleme döngüsü yer almaktadır.

Şekil 6: Paris'teki Yıllık Katılımcı Bütçeleme Döngüsü

Kaynak: Participedia: <https://participedia.net/case/5008>.

Şekil 6'dan da anlaşılacağı üzere Paris'teki yıllık katılımcı bütçeleme süreci çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir (Gakhal, 2021):

- **Proje Teklifleri (Ocak-Şubat):** Parisliler yaşadıkları bölge veya şehrin geneliyle ilgili proje tekliflerini sunmaktadır. Projeler 14 tematik alanda teklif edilmekte olup, bu alanlar; çevre, yaşam kalitesi, ulaşım ve hareketlilik, eğitim ve gençlik, kültür, spor, temizlik, dayanışma, önleme ve güvenlik, vatandaş katılımı, akıllı şehir ve yeni teknolojiler, ekonomi ve istihdam, konut ve diğerdir. Belediye tarafından vatandaşların projelerini

geliştirmeleri ve çevrimiçi platformu kullanmaları için çeşitli toplantı ve çalışmalar yapılmaktadır. Teklif edilen projelerin kamu yararına hizmet etmesi, Paris şehrinin yetki alanında olması, yatırım fonunun yetki alanına girmesi ve uygulanması için çok büyük bir finansman gerektirmemesi kriterlerini bir arada taşıması gerekmektedir.

- **Ortak İnşa ve Toplu Tartışma (Mart-Nisan):** Teklif edilen projeler, fizibilite ve maliyet açısından ilk teknik değerlendirmeden geçmektedir. Projeleri teklif edenler, mahalle konseyleri ve sivil dernekler arasında bir ortak inşa ve toplu tartışma aşamasına geçilmekte olup, bu aşamada proje teklifleri üzerinde yapılacak değişiklikler oybirliği ile kabul edilmektedir. Şehir genelini ilgilendiren projeler için konsey idaresi, proje teklifleriyle ilgili fikir alışverişinde bulunmak amacıyla proje liderleri ve şehir sakinleriyle bir araya gelebilmektedir. İlçelerle ilgili projeler için ilçe belediye başkanları ve yetkililer, proje önerilerini vatandaşların incelemesine açmak amacıyla keşif yürüyüşleri düzenleyebilmektedir.

- **Teknik Değerlendirme (Nisan-Mayıs):** Nihai proje teklifleri belediyenin operasyonel birimleri tarafından detaylı bir teknik değerlendirmeden geçmektedir. Reddedilen projeler teklif sahiplerine bildirilmekte ve reddedilme gerekçeleri web sitesinde yayınlanmaktadır.

- **Komisyon Değerlendirmesi ve Onayı (Haziran-Ağustos):** Şehir genelini ilgilendiren projeler Paris Belediye Başkanı veya temsilcisi, seçilmiş yetkililer ile rastgele seçilmiş insanların yer aldığı vatandaş grubundan oluşan bir komisyon tarafından değerlendirildikten sonra onaylanmaktadır. İlçeleri ilgilendiren projeler ilçe belediye başkanı veya temsilcisi, muhalefetten seçilmiş temsilciler, belediye başkanının bir temsilcisi, mahalle meclisinin bir temsilcisi ile teknik danışmanlardan oluşan bir komisyon tarafından değerlendirildikten sonra onaylanmaktadır.

- **Promosyon ve Kampanya (Temmuz-Ağustos):** Seçilen projeler Temmuz ayı başında web sitesinde duyurulmakta ve bu projeleri teklif eden kişi veya grupların tanıtım kampanyaları düzenlemesi teşvik edilmektedir. Paris belediyesi, teklif edilen projeler için el ilanları, posterler ve sosyal medya gönderisi yapmak için kılavuzlar hazırlamaktadır. Ayrıca her bir proje Paris belediyesinin sponsor olduğu etkinliklerde vatandaşlara sunulmaktadır.

- **Oylama (Eylül):** Yaş veya milliyetten bağımsız olarak tüm Parislilere açık olan oylama süreci Eylül ayı içerisinde 2 haftalık bir zamanda gerçekleştirilmektedir. Oylama

ilçede belirlenen yerlerde sandığa gelinerek veya çevrimiçi olarak yapılabilmektedir. Oyalama sandıklarının bazıları mobil olup okul, park ve çiftçi pazarı gibi halka açık yerlerde tutulmakta ve vatandaşlar en fazla 10 proje için oy kullanmaktadır. Parisliler Paris'in herhangi bir yerinden proje tekliflerini sunabilmelerine karşın sadece çalıştıkları veya yaşadıkları bölgede oy kullanabilmektedir.

- **Kazanan Projelerin Duyurulması ve Bütçenin Kabulü (Aralık):** Oylama sonucunda kazanan projeler açıklanmakta ve tahmini maliyetler bütçeye eklenmektedir. Bütçe belediye meclisi tarafından onaylandıktan sonra kabul edilmektedir.
- **Projelerin Uygulanması (Ocaktan itibaren):** Projelerin uygulanması belediye tarafından koordine edilmekte olup, Parisliler projelere ilişkin ilerlemeleri web sitesi üzerinden takip edebilmektedir.

Paris'teki katılımcı bütçe uygulamasının başarılı olmasında teknolojinin oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu uygulama sayesinde vatandaşların toplumsal sorumluluk bilinci gelişmiştir. Ayrıca vatandaşların dini, dili, yaşı, ırkı fark etmeksizin bir araya gelerek ortak yaşam alanları için fikir alışverişinde bulunmaları Paris için son derece önemlidir (Doğan, 2017: 93).

2.6. GÜNEY KORE'NİN SEUL KENTİNDE KATILIMCI BÜTÇELEME

Güney Kore'de katılımcı bütçeleme uygulamasının hayata geçirilmesi için yerel yönetmelik çıkartılması fikri ilk olarak küçük bir ilerici sağ parti tarafından 2002 yılında teklif edilmiştir. 2004 yılında Güney Kore'nin Gwangu şehrindeki Bukgu Bölge Ofisi katılımcı bütçelemeye ilişkin bir yerel yönetmelik çıkartmış ve ardından Ulsan ve Dajeon gibi diğer şehirlerde de benzer yönetmelikler çıkartılmıştır. Ayrıca "katılımcı hükümet" olarak da bilinen Roh Muihun hükümeti tarafından katılımcı bütçeleme yönetmeliğini çıkartan bu şehirlerin yöneticilerine katılımcı bütçelemeyi tanıtmaları tavsiye edilmiştir. Güney Kore Hükümeti tarafından 2005 yılının Ağustos ayında, Yerel Finans Kanunu'nda yapılan değişiklikle, yerel yönetimlere bütçenin hazırlanması aşamasındaki karar verme süreçlerine vatandaşları dahil edebilme konusunda yetki verilmiştir. Bu kanunla, sistemin bütçe miktarı, vatandaşların fikirlerinin alınması süreçleri ve sistemin yerel yönetimlerde nasıl uygulanacağı gibi somut unsurlar belirlenmiştir. Ancak yerel yönetimler, ilk

başlarda ek bir yönetim yükü oluşturduğunu düşündükleri için kanunla tanımlanan bu sistemi uygulama konusunda kararsız davranmışlardır. Bazı yerel yönetimler ise bu sistemi sadece ismen işletmişlerdir (Gakhal, 2021). Buradan da anlaşılacağı gibi, ilk başlarda sistemin yerel yönetimler tarafından benimsenmesi kolay olmamıştır.

Güney Kore'deki katılımcı bütçeleme sisteminde, 2010 yılında yapılan yerel seçimlerle birlikte önemli bir değişiklik olmuştur. Seçimin ardından iktidardaki Demokrat Parti, seçim vaatlerinden biri olan “katılımcı bütçe sistemini” oluşturmuştur. Seul Kent Konseyi, 2012 yılının Mayıs ayında, yerel yönetim yetkilileri, belediye meclis üyeleri ve ilgili sivil toplum kuruluşları arasında 5 ay süren görüşmeler sonucunda, katılımcı bütçeleme sistemi yönetmeliği yasalaşmıştır. 2014 yılında yapılan belediye seçimlerinde sivil toplum kökenli olan Wonsoon Bak'ın belediye başkanı seçilmesiyle, Seul'de katılımcı bütçeleme sistemi daha yoğun bir şekilde işletilmeye başlanmıştır. Böylece Seul Kenti, dünyada 10 milyonun üzerinde nüfusa sahip olan ve 20'den fazla idari bölgede katılımcı bütçeleme sistemini uygulamaya koyan ilk kent olmuştur. Seul yerel yönetimi tarafından uygulanan katılımcı bütçeleme sistemi, akademisyenler tarafından katılımcı bütçeleme sisteminin değer ve prensiplerini en iyi yansıtan uygulama örneklerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Gakhal, 2021).

Seul'deki katılımcı bütçeleme uygulamasının nihai amacı, bütçeleme sürecine vatandaş katılımını teşvik etmek olup, bu amaçla Seul Kent Yönetimi, Katılımcı Bütçeleme Komitesi, sivil kuruluşlar ve finans uzmanları ile her yıl sistemin nasıl iyileştirilebileceği konusunda çeşitli tartışmalar düzenlenmektedir. Bununla birlikte her yıl Mart ayından Nisan ayına kadar 40 gün boyunca Seul'de ikamet eden herkes; şahsen, internet veya posta yoluyla katılımcı bütçeleme için projelerini önerebilmektedir (Jeon, 2017).

Katılımcı bütçelemenin Seul'deki uygulamasında 3 ana komite görev yapmakta olup, bu komiteler ve komitelerin görevleri aşağıdaki gibidir (Güneş, 2020: 550-551):

- **Katılımcı Bütçe Komitesi:** Katılımcı bütçe için karar verme kuruluşu olan bu komite 300 üyeden oluşmaktadır. Bu 300 üyenin 25'i belediye başkanı tarafından önerilmekte, diğer üyeler ise bütçe okuluna katılan vatandaşlar (belediyeden 6 saatlik bütçe eğitimi alan vatandaşlar) ve belediye meclisi üyeleri tarafından önerilmektedir. Bununla birlikte

başvuruda bulunan vatandaşlar arasından cinsiyet, yaş ve bölgesel dengeler dikkate alınarak elektronik çekilişle üye kabul edilmektedir. Ancak çekilişle vatandaşlar arasından belirlenen bu üyeler en fazla 2 dönem görev yapabilmektedir. Komiteyi oluşturan 300 üyenin dağılımında cinsiyet eşitliğine son derece önem verilmektedir.

- **Özel-Kamu Bütçe Destek Komitesi:** Bölge başına maksimum 27 üyeden oluşan komite, konularına göre sınıflandırılmış katılımcı bütçeleme projelerini değerlendirmektedir. Komite üyeleri konularında uzman kamu sektörü ve özel sektör ile sivil kuruluşlardaki kişilerden oluşmakta olup, komite üyelerinin en az 3'te 2'si Katılımcı Bütçe Komitesi üyelerinden oluşmaktadır. Özel-Kamu Bütçe Destek Komitesi 2018 yılı itibariyle Seul'de 10 bölgede bulunmaktadır.

- **Katılımcı Bütçe Destek Komitesi:** Katılımcı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturmak, vatandaşları eğitmek, sistemin işleyişiyle ilgili konularda ortaya çıkan sorunlarla ilgili danışmanlık yapmak, önlemler alınmasını ve iyileştirmeler yapılmasını sağlamak amacıyla kurulan bir komitedir. Komite; bütçe uzmanı, sivil toplum kuruluşları temsilcisi, konuyla ilgili memurlar, Katılımcı Bütçe Komitesi üyeleri ve en fazla 30 belediye meclisi üyesinden oluşmaktadır. Ayrıca komitede yer alan memurların sayısının toplam komite üyesi sayısına oranı %50'den az olmalıdır.

Seul'deki katılımcı bütçenin büyüklüğü, belediyenin toplam bütçesinin yalnızca %2,2'sini oluşturmaktadır. Buna rağmen, Seul'deki katılımcı bütçeleme uygulaması, vatandaşların karar verme sürecindeki ve sistemin işleyişindeki rolleri konusunda bilinçlenmesini sağlamakla birlikte, vatandaşların hakları ve sorumlulukları üzerindeki rollerinin de değişmesini sağlamıştır (Gakhal, 2021). Seul'deki katılımcı bütçeleme uygulamasının başarılı sonuçlar vermesi bu uygulamanın ülke genelinde dikkat çekmesine neden olmuştur.

Katılımcı bütçeleme anlayışı zamanla Güney Kore'nin birçok şehrinde uygulanmaya başlamış ve 2018 yılında Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından 2019 yılı bütçesi için "Bütçem" adında ulusal bir katılımcı bütçeleme uygulaması hayata geçirilmiştir. Ulusal katılımcı bütçe için bütün vatandaşlar şahsen, posta yoluyla veya internet üzerinden proje önerisinde bulunabilmektedirler. Proje önerileri ilgili bakanlıklar tarafından gözden geçirildikten sonra tartışılmak üzere 400 temsilciden oluşan Vatandaş Komitesine

iletilmektedir. Vatandaş Komitesi, Ulusal Meclise sunulacak proje önerilerine karar vermek için 4 kez toplanmakta ve bu komiteye 68 uzmandan oluşan bir grup tarafından yardım edilmektedir. Ulusal Meclise sunulacak katılımcı bütçeleme projeleri için 400 kişilik Vatandaş Komitesinin yanı sıra 2.000 kişi de çevrimiçi ortam üzerinden oy kullanmaktadır. Katılımcı bütçeleme kapsamında 2020 yılı bütçesi için 1.399'dan fazla proje teklif edilmiş olup, bunların 38'i 2020 yılı bütçesinde yer almıştır. Projeler; çocuk bakım desteği, genç işsizlik, sosyal olarak marjinalize olanlar için destek programları ve küçük işletmeler ile serbest meslekler için destek programları olmak üzere 4 başlık altında toplanmıştır. 2020 yılı bütçesinden ulusal katılımcı bütçeleme için ayrılan pay 224 milyon dolar olup, 2019 yılı bütçesinde ulusal katılımcı bütçeleme için ayrılan paydan %70 daha fazladır (IOPD, 2020).

Seul'deki katılımcı bütçeleme uygulaması kapsamında 2021 yılında kabul edilen bazı projeler seçilerek bu projelere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir (Katılımcı Bütçeleme Proje İlerlemeleri):

- **Bisiklet Yollarının Dairesel Bağlantısının Yapılması Projesi:** Proje ile bisiklet kullananlar tarafından talep edilen yol altyapısının Seul'ün tamamında oluşturularak bisiklet yollarının verimliliğinin ve bağlanabilirliğinin artırılarak kompakt bir bisiklet ağı oluşturulması amaçlanmıştır. Projenin maliyeti 2.500.000 wondur.
- **Yeni Turistik Noktalarla Dolu Seul'ün Geçmiş Harita Uygulamasının Geliştirilmesi Projesi:** Proje ile turistler için geçmiş harita uygulamalarının geliştirilmesiyle Seul'de kültür turizmi hizmetine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Projenin maliyeti 200.000 wondur.
- **Dar Gelirli Sınıfların Kapı Güvenliğinin Güçlendirilmesi Projesi:** Proje ile Seul'deki dar gelirli hanelerin güvenliklerini artırmak için kapılarına alarm sistemi takılması ve bu sayede bu hanelerde yaşayanların yaşam ortamlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır. Projenin maliyeti 1.000.000 wondur.
- **Çoklu İlaç Kullanan Hastalar İçin Akıllı İlaç Kutusu Temini Projesi:** Proje ile Seul'de yaşayan ve 5 veya daha fazla ilaç kullanan hastaların ilaçlarının dozlarını karıştırmamaları için akıllı ilaç kutuları dağıtılması ve bu sayede hastaların yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Projenin maliyeti 1.500.000 wondur.

- **Yaşam Atölyesi Projesi:** Proje ile üniversitelerin yakınında bulunan tek kişilik hanelerin yoğun olduğu yerlerde özel sıfır atık mağazalarının kurulması desteklenerek çevre dostu tüketimin altyapısının oluşturulması amaçlanmıştır. Projenin maliyeti 500.000 wondur.

3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME VE BELEDİYELER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bütçeleme sürecine doğrudan katılımı ve vatandaşların tercihlerine göre yerel kamu hizmetlerinin önceliklerinin belirlenmesini sağlayan katılımcı bütçeleme uygulaması, dünyada gün geçtikçe yaygınlaşmakta olup, son zamanlarda Türkiye’de de gündemde yer alan bir uygulamadır.

Türkiye’de katılımcı süreçler 1990’lı yıllarda tartışılmaya başlanmış ve 1992’de yayınlanan Rio Bildirgesi sonucunda hayata geçirilen Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 çerçevesinde Kent Konseyleri ortaya çıkmıştır. Türkiye’de özellikle 2000’li yıllarda yerel yönetimler üzerinde birçok reform yapılmış ve bu reformlar sayesinde yerel yönetimlerin ön plana çıkması sağlanmıştır (Dikici, 2015: 73; Çocuk, 2017: 40). Bununla birlikte yapılan bu reformlar sayesinde yerel yönetimlerin daha katılımcı bir yapıya kavuşması amaçlanmış ve ülkemizde katılımcı bütçeleme konusunda da çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Türkiye’de katılımcı bütçeleme uygulamasının hayata geçirilmesini gerektiren nedenler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gürneş, 2010: 117-118, Uluten, 2019: 52):

- Türkiye’deki belediyelerinde dünyada olduğu gibi küreselleşme ve değişen dünya düzeni sonucunda gündeme gelen yerelleşme kavramıyla daha verimli ve etkin hizmet sunumu amacı içerisine girerek bu amacın hayata geçirilmesi için yeni araçlar aramaları,
- Katılımcı bütçeleme uygulamasının özellikle fakirler, yaşlılar, çocuklar, azınlıklar ve kırsal kesimde yaşayanlar gibi bazı kesimlerin talep ve beklentilerinin bütçeye yansıtılmasına imkân tanınması,
- Belediyelere ilişkin görev ve sorumlulukların 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile artmasıyla belediyelerin mevcuttaki sınırlı kaynaklarını doğru yatırım ile hizmetlere aktararak hizmet üretiminde etkinliği sağlamayı amaçlamaları,

- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda yer alan mali saydamlık, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi ilkelerin katılımcı bütçelemenin amaçlarıyla örtüşmesi ve katılımcı bütçeleme uygulamasının bahse konu ilkelerin uygulanmasına imkân sağlaması,
- 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda katılımcılığı destekleyici yapıda olan Kent Konseyi gibi yapıların olması,
- Yerel yönetim bütçelerinin bir kısmı çocuklar, azınlıklar ya da yaşlılara yönelik bazı programlara tahsis edilmiş olsa bile kötü yönetim ve kaynakların kötüye kullanılması neticesinde bu programların istenilen sonuçları verememesi; katılımcı bütçeleme uygulamasının bütçe ile tahsisi yapılan bu programların uygulama aşamasında takip edilmesine imkân tanınması,
- Belediyelerin sorumluluğunda olan faaliyet ve hizmetlerin son zamanlarda ülkede yaşanan hızlı kentleşmeden dolayı artması nedeniyle bunların doğru şekilde belirlenmesinin zor bir hal alması,
- Vatandaşların yaşadıkları kentle ilgili konularda duyarlılıklarının artmasına karşın temsili demokrasinin vatandaşların kent yönetiminde söz sahibi olma konusundaki taleplerine cevap vermekte yetersiz olması ve vatandaşların hayat standartlarının artması konusundaki beklentilerinin yükselmesi,
- Yolsuzluk, rüşvetçilik, siyasal çıkar gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya gelen halkın belediyelerin ne tür hizmetlere ve yatırımlara hangi miktarda ve niçin kaynak temin ettiğini öğrenmek istemesi ve şeffaf, hesap verilebilir, siyasal çıkarın olmadığı bir belediyecilik uygulamasının hayata geçirilmesine yönelik talepleri,
- Mali saydamlık, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi ilkelerin belediye birimlerinin öncelikleri arasında yer alması ve vatandaş odaklı hizmet sunumu konusunda istekli olmaları,
- Yeniden seçilmek isteyen belediye başkanlarının katılımcı bütçeleme uygulamasını iyi bir fırsat olarak görmeleri.

Dünya çapında uygulama örnekleri ve sonuçları bakımından son derece dikkat çekici bir bütçeleme uygulaması olan katılımcı bütçelemenin ülkemizde de ilgi görmesiyle birlikte, yurt içinden Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ve İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (MİGM)'nün, yurt dışından ise Birleşmiş Milletler Kalkınma

Programı (UNDP) ve Avrupa Birliği'nin de dahil olduğu çeşitli projeler yürütülmüştür (Ergen, 2012: 328). Ancak Türkiye katılımcı bütçeleme uygulaması konusunda henüz gelişim aşamasında olduğundan bu uygulamaya ilişkin yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Çalışmanın bu kısımda Türkiye'de katılımcı bütçelemeye yönelik olarak; Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET), Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesi, Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 kapsamında yapılan çalışmalar irdelenerek, bunlara ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilecektir.

3.1.1. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi

Türkiye'de katılımcı bütçeleme yaklaşımına yönelik olarak yapılan ilk çalışmalar Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi kapsamında pilot yerel yönetimlerde başlatılmıştır (Sakinç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 8). İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün yararlandırıcısı olduğu ve Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütülmüştür. Projenin hem genel hedefleri hem de özel hedefleri bulunmakta olup bu hedefler aşağıdaki gibidir (Tepav):

- Projenin genel hedefleri; vatandaşlara sunulan hizmetlerde etkinliği artırmak, politika geliştirmek, yerel yönetimlerin yönetimlerini düzenlemek amacıyla kapasitelerini yükselterek Türkiye'deki yerel yönetim reformunun ilerlemesini sağlamaktır.
- Projenin özel hedefleri; Hükümet'in Yerel Yönetim Reformu üzerine politikasını uygulamaya yönelik stratejilerin hazırlanması amacıyla diyaloga geçebilmeleri açısından İçişleri Bakanlığının ve belediye birlikleri gibi diğer program paydaşlarının kapasitelerinin yükseltilmesinin sağlanması, stratejik planlama ile çok yıllık yatırım planlamasını da kapsayacak şekilde seçilmiş pilot yönetimlerde bütçe süreçlerinin, hizmet sunumunun ve mali yönetimin iyileştirilmesinin sağlanması, eğitim programı ile el kitaplarının hazırlanması ve eğitim kurslarının verilmesiyle belediye personeli ve yöneticileri için insan kaynaklarının etkinliğinin ve verimliliğinin iyileştirilmesi ve buna

ek olarak danışmanlar için belediye maliyesi üzerine bir eğitim programı ve sertifikasyon sisteminin geliştirilmesidir.

Proje kapsamında stratejik planlamaya yönelik araçların geliştirilmesi, hizmet geliştirme planlarının hazırlanması, çok yıllık yatırım programlaması üzerine katılımcı yaklaşımlar geliştirilmesi (Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014: 8) ve kardeş kent ilişkilerinin geliştirilmesi için çeşitli uygulamalara da yer verilmiştir (Tepav).

Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, katılımcı bütçeleme anlamında sistematik olarak Türkiye’de uygulanan ilk proje olması nedeniyle son derece önemlidir. Bu proje kapsamında belirlenen pilot yerel yönetimlerden biri olan Çanakkale Belediyesi’nin katılımcı bütçeleme uygulamaları ve sonuçlarına ilişkin bilgiler ilerleyen kısımlarda açıklanacaktır.

3.1.2. Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET)

Belediyeler birbirleriyle etkileşimde bulunmak ve yardımlaşmak amacıyla çeşitli konularda işbirlikleri yapabilmektedir. Bahse konu işbirlikleri aynı ülke içerisinde bulunan belediyeler arasında yapılmışsa ulusal işbirliği, farklı ülkelerde bulunan belediyeler arasında yapılmışsa uluslararası işbirliği olarak nitelendirilmektedir. Belediyeler arasında yapılan işbirlikleriyle; belediye çalışanlarının mesleki gelişimine katkı sağlanması, kurumsal yapılarının güçlenmesi, uluslararası işbirliği yapılması durumunda; farklı yönetim yapıları hakkında bilinçlenme imkanının yanı sıra uluslararası fon kaynaklarına erişim imkanının sağlanması ve dolaylı olarak yerel ekonominin güçlenmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Öktem vd., 2016: 51). Bu kapsamda ülkemizdeki belediyeler tarafından çeşitli işbirlikleri yapılmakta ve bazı projeler yürütülmektedir.

Türkiye’de katılımcı bütçeleme konusunda yapılan çalışmalardan biri olan Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET), 2006 yılında İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliği (SALAR) ile Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) arasında 4 yıllık bir süreci kapsayacak şekilde Avrupa Birliği sistemi ve ortak değerleri ile daha yakın ilişkiler

kurmayı teşvik etmek üzere İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (Sida) tarafından onaylanmıştır. Projenin Türk yerel yönetim reformunun desteklenmesi ve Türkiye Belediyeler Birliğinin (TBB) kapasitesinin geliştirilmesi şeklinde iki ana hedefi (TUSELOG, 2011: 9) olmakla birlikte, projenin diğer hedefleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (TUSELOG (a)):

- Avrupa Birliğine (AB) üyelik sürecinde pilot olarak belirlenen Türk belediyelerinin ve TBB'nin etkin rol üstlenecek kapasiteye ulaşmasının sağlanması,
- Türkiye'de yerel demokrasinin ve yerel yönetimlerin özerkliğinin gelişmesinin desteklenmesi,
- İsveç ve Türk belediyeleri arasında verimli ve fonksiyonel işbirliklerinin geliştirilmesinin sağlanması,
- Yerel yönetimler tarafından sunulan hizmet ve faaliyetlerin etkinliğinin artırılmasıdır.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için tematik konularda edinilen bilgilerin paylaşılması amacıyla her biri 3 ila 5 Türk belediyesi ve 1 İsveç belediyesinden oluşan 6 adet İsveç-Türk belediye ortaklık ağı oluşturulmuştur. Buna ek olarak özellikle TBB'nin kurumsal gelişimine odaklı olarak SALAR ve TBB arasında bir ağ daha oluşturulmuş ve böylece toplamda 7 adet ortaklık ağı oluşturulmuştur. TUSENET Projesi kapsamında yer alan tematik konular ve oluşturulan ortaklıklar aşağıdaki gibidir (TUSELOG, 2011: 10):

- **Çevre Koruma, Teknik Altyapı, Kanalizasyon, Atık ve Geri Dönüşüm Yönetimi:** Bu konular için Stockholm - İstanbul, Büyükçekmece, Zeytinburnu'nun (Marmara Bölgesi) yanı sıra aralarında kardeş kent ilişkisi olan Stockholm sınırındaki Nacka Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir sınırındaki Adalar Belediyesi arasında ortaklık oluşturulmuştur.
- **Vergiler, Ücretler, Bütçeleme, Mali Takip ve Gözetim, Ayrıca Beceri ve Liderlik Geliştirme:** Bu konular için Umeâ - Altındağ, Tepebaşı, Yıldırım, Nilüfer, Osmangazi (Merkez) arasında ortaklık oluşturulmuştur.
- **Yükseköğretim, İş Sektörü ve Kamu Sektörü Arasında İşbirliği (Üçlü Sarmal): Sürdürülebilir Turizm:** Bu konular için Kalmar - Karşıyaka, Bornova ve Manisa (Ege Bölgesi) arasında ortaklık oluşturulmuştur.
- **Sürdürülebilir Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Kalkınma:** Bu konular için Malmö - Antalya, Muğla ve Tarsus (Akdeniz Bölgesi) arasında ortaklık oluşturulmuştur.

- **Kentsel Planlama, Arazi Kullanımı ve Risk Yönetimi:** Bu konular için Karlstad - Gaziantep, Osmaniye, Midyat ve Şırnak (Güneydoğu Bölgesi) arasında ortaklık oluşturulmuştur.
- **Yerel Ekonomik Kalkınma ve Büyüme, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Desteklemesi, İstihdam ve Turizm:** Bu konular için Kalmar - Samsun, Amasya, Giresun ve Ordu (Karadeniz Bölgesi) arasında ortaklık oluşturulmuştur.
- **Kurumsal Gelişim:** Bu konu için SALAR - TBB arasında ortaklık oluşturulmuştur.

Katılımcı bütçelemeye ilişkin Avrupa'daki iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla 5 Türk belediyesi ile 1 AB ülkesi belediyesi ortaklık oluşturmuş ve bu ortaklık tarafından Avrupa Birliğine "Katılımcı Bütçeleme Sistemleri İşbirliği Projesi" gönderilmiştir. Projenin paydaşları Türkiye'den Ankara Altındağ Belediyesi, Bursa Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım Belediyeleri ile Eskişehir'in Tepebaşı Belediyesi ve İsveç'in Umeå Belediyesi'dir. Katılımcı Bütçeleme Sistemleri İşbirliği Projesi kapsamında; katılımcı bütçeleme uygulaması ile kamunun önünün açılması ve aktif yurttaşlığın teşvik edilmesi, sosyal adalet ve yönetsel reformun önünün açılması ve bununla birlikte AB ve Türkiye belediyeleri arasında oluşturulacak iyi iletişim ortamı sayesinde Türk belediyelerinin çeşitli kanallardan lobi çalışmalarının gerçekleştirerek AB'ye giriş sürecine destek sağlamaları amaçlanmıştır. Bunlara ilave olarak proje bitiminde 5 belediyede Katılımcı Bütçeleme Planı hazırlanması, 2009 yılında belediye gelirlerinin %10 arttırılmasının sağlanması, yerel yönetim modelleri, cinsiyet eşitliği, belediyelerin toplumla iletişim stratejileri, yerel yönetimlerin şeffaflığı ve katılımcılığı konularına yönelik olarak farkındalığın artması da amaçlanmıştır (Özen ve Yontar, 2009: 290).

TUSENET Projesi kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan sonuçlara ilişkin 2011 yılında Sida'ya sunulan rapora göre (TUSELOG, 2011: 11-12):

- İyi yerel yönetim uygulamaları konusunda yereldeki resmi görevlilerin ve çalışanların bilgileri ile vatandaşların ve vatandaşlıkla ilgili kurumların yerel karar alma süreçlerine ve faaliyetlerine katılımı güçlendirilmiş,
- İnsan kaynakları yönetimi konusunda iyi uygulamalar geliştirilmiş ve yerel politikacılar ve personel arasındaki güç ve sorumluluk dağılımı netleşmiş,

- TBB'nin belediyelerin çıkarları ile görev ve hizmetleri için gerekli olan kaynaklarını koruma kapasitesi artırılmakla birlikte, AB finansmanı ve AB uygulamalarına erişimle ilgili belediyelerde bilgi düzeyi de artırılmış,
- Ortaklıklarda yerel yönetimlerde hesap verebilirlik, saydamlık, etik ve halkın katılımı konuları ile sürdürülebilir kalkınma, etkin hizmet üretimi ve toplumsal cinsiyet eşitliği açıklanarak vurgulanmıştır.

3.1.3. Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesi

Türkiye'de katılımcılığın geliştirilmesi için gerçekleştirilen Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesi, İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından başlatılmış ve projenin finansmanı Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa sağlanmıştır. Projenin hedefi; yerel düzeyde katılımcı stratejik yönetişimin desteklenmesi için Türkiye'deki yerel yönetimlerin kapasitesini geliştirmek ve bu sayede yerel yönetim reformunun kapsamını genişletmektir. Projenin yürütülmesi için VNG International (Hollanda) liderliğinde, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), WYG International, WYG Türkiye ve Habitat için Gençlik Derneği konsorsiyumu tarafından İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne teknik destek sağlanmıştır. Projenin 3 amacı olup, bu amaçlar aşağıdaki gibidir (Tepav(a)):

- Seçilen veya atanan yereldeki yöneticilerin, analitik araçların kullanılması amacıyla eğitilmeleri sayesinde yerel yönetimlerin stratejik plan yapabilme kapasitelerini geliştirmek,
- Sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin katılımlarının sağlanması ve bu sayede Kent Konseylerinin yerel karar alma süreçlerindeki rolünü pekiştirmek,
- Türkiye bulunan 26 adet yerel yönetim biriminde şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin sağlanabilmesi amacıyla yerel yönetimlerle ilgili mevzuatın uygulanmasını desteklemektir.

Projeden beklenen sonuçların gerçekleşmesi için 3 bileşen üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmış olup, tablo 4’te bu bileşenler ve bileşenler kapsamında yapılan çalışmalar ifade edilmiştir.

Tablo 4: Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesinin Bileşenleri ve Bu Bileşenler Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Bileşen	Yapılan Çalışmalar
Yerel Yönetimlerin Stratejik Planlama Kapasitesinin Artırılması	Yerel yönetimlerin katılımcı stratejik plan yapabilme becerilerinin güçlendirilerek şeffaflığın ve verimliliğin artırılması amacıyla “sosyo-ekonomik gelişmişlik/yoksulluk haritaları”, “kamu harcamalarının izlenmesi” ve “vatandaş memnuniyet anketleri” şeklindeki katılım araçlarını içeren bu bileşen kapsamında; katılımcı analitik yöntemlerin geliştirilmesine, ilgili verilerin toplanarak değerlendirilmesi ile bu katılımcı analitik yöntemlerin pilot şehirlerde hayata geçirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.
Kent Konseylerinin Verimliliğinin ve Etkililiğinin Artırılması	Kent Konseylerinin kapasitelerinin geliştirilmesi aracılığıyla yereldeki katılımın geliştirilmesine odaklanılmış, katılımın artırılması amacıyla eğitim programları düzenlenmiş ve katılımcı analitik araçlar kullanılmıştır.
Yerel Düzeyde Katılımcı Karar Alma Kültürünün Geliştirilmesi	Yerel ortaklar ile kamudaki yöneticilerin Kent Konseyinin çalışmalarına katılmasını sağlamak için farkındalık artırma kampanyaları yürütülmüştür. Bu bileşen kapsamında yerel yönetimlerin halka karşı şeffaflığını artırmanın yanı sıra halkın katılımını artırmakta amaçlanmıştır.

Kaynak: Tepav(a).

Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB Teknik Yardım Projesi kapsamında 26 pilot il yer almıştır. Bu iller; Adana, Antalya, Bursa, Erzurum, Gaziantep, Mersin, Kocaeli, Konya, Sakarya, Samsun, Balıkesir, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Isparta, Hatay, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Kahramanmaraş, Siirt, Trabzon, Şanlıurfa ve İstanbul’dur (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2012). Proje kapsamında iyi yönetim anlayışının toplumun genelinde yaygınlaştırılması için 26 kentte kampanya toplantıları düzenlenerek yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kent konseyleri temsilcilerinin katkılarıyla İyi Yönetişim Bildirgesi hazırlanmıştır (Tepav, 2013).

3.1.4. Gündem 21 ve Yerel Gündem 21

1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio’da gerçekleştirilen Çevre ve Kalkınma Konferansı neticesinde ortaya çıkan temel belgelerden biri olan Gündem 21’in, az gelişmiş ülkelerin kalkınma amacıyla çevreye verecekleri zararın en aza indirilmesi için daha çok finansal destek bulma ve teknolojik imkânların kirlenmeyi önleyici amaçlar için kullanılmasını sağlama gibi genel hedeflerinin yanı sıra günümüzdeki ağırlıklı sorunlarla baş etmeye çalışmak ve dünyamızı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamak gibi hedefleri de vardır (Bozkurt, 2014: 233). Yerel Gündem 21, öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik olarak uzun dönemli stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanmasıyla yerel ölçekte Gündem 21’in hedeflerine ulaşmasını hedefleyen katılımcı ve çok sektörlü bir süreç şeklinde ifade edilebilir (Emrealp, 2005: 19). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Yerel Gündem 21, Gündem 21’in yereldeki uzantısıdır.

Gündem 21, yerel yönetimlere kendi toplulukları ile danışma süreci içerisinde Yerel Gündem 21 üzerinde uzlaşılması konusunda çağrıda bulunmuş ve Gündem 21 doğrultusunda ortaya çıkan Yerel Gündem 21 ile bütün insanların yaşam kalitesini dikkate alarak yereldeki sürdürülebilir kalkınmanın yönetimle sağlanabileceği ileri sürülmüştür (Bozkurt, 2014: 233).

Türkiye’nin Yerel Gündem 21 ile tanışması 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II “İnsan Yerleşimleri Konferansı (Kent Zirvesi)” toplantıları sayesinde gerçekleşmiştir. Habitat II toplantılarında, sürdürülebilir kalkınmanın temelinde demokratik, şeffaf, insan haklarına saygılı, halka hesap veren ve katılımcı yönetimler olduğu vurgulanarak yönetim ilkesinde temel çerçevesi oluşturulmuştur. Habitat II, Gündem 21’in etkin bir şekilde hayata geçirilmesinin ön şartı olarak sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Habitat II ile Gündem 21’in 28. bölümüne atıf yapılmaktadır. Gündem 21’in temel yaklaşımlarından biri, çözümlere yerel ölçekte kentin örgütlü kesimleri ile bugüne kadar yeterli seviyede temsil edilmeyen gençler, engelliler, yaşlılar ve çocuklar gibi örgütsüz kesimlerini “katılımcı”

bir model ile Yerel Gündem 21 çatısı altında bir araya getirmektir (Çocuk, 2017: 44). Bu sayede toplumun birçok kesiminin bir araya gelmesi sağlanarak katılımcı bir yapının oluşturulmasının amaçlandığını ifade etmek mümkündür.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 çerçevesinde hayata geçirilen çeşitli yerel yönetim araçları arasında; çalışma grupları, kent konseyleri, mahalle ölçekli katılımcı yapılar, kadın ve gençlik meclisleri ile yaşlılar, çocuklar ve engelliler platformları sayılabilir. Kentlerde yürütülen faaliyetlerin koordinasyonunu ve kolaylaştırıcılığını sağlama görevi, kentlerde yerel paydaşlar tarafından oluşturulan ve Yerel Gündem 21 Programının koordinatör kuruluşlarıyla ilgili kentler arasındaki bağlantı noktaları olan, Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği tarafından yerine getirilmektedir (Akçay, 2013: 50).

Yerel Gündem 21’in temelinde var olan “yönetişim” anlayışının gelişmesi neticesinde vakıflar, dernekler, sendikalar, meslek odaları, akademik kuruluşlar, özel sektör kuruluşları, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri gibi geniş bir alanı kapsayan sivil toplum kuruluşlarıyla mahalli idareler arasında yeni ve etkili bir iletişim sağlanmıştır. Bu iletişimin kurulmasında aracılık eden en etkili yapı ise kent konseyleridir (Özdemir, 2011: 37).

Günümüzde “Yerel Gündem 21” kavramının yerini “Kent Konseyleri” kavramı almış ve böylece birçok belediyede kent konseyleri oluşturulmuştur (Çetinkaya ve Korlu, 2012: 101). Türkiye’de kent konseyleri ilk kez 1996 yılından sonra Yerel Gündem 21’in ortağı olan Bursa, Adana, Antalya, Edirne, İzmir, Adapazarı, Manisa, Diyarbakır, Eskişehir, Trabzon, Kars, Tekirdağ, Van ve Afyonkarahisar kentlerinde Yerel Gündem 21 adıyla ya da kent meclisleri, kent senatosu, kent parlamentosu, kent kurultayı gibi adlarla oluşturulmuş, daha sonrasında ise program ortağı olmayan kentlere de yayılmıştır (Özdemir, 2011: 38). Yerel Gündem 21 çalışmaları sonucunda kent konseylerinin yaygınlaşması ile bu alanda yasal düzenleme yapılması ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu kapsamda ilk yasal düzenleme 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yapılmıştır. Böylece Türkiye’nin çeşitli kentlerinde zaten faaliyet göstermekte olan kent konseyleri de yasal bir nitelik kazanmıştır. Bahse konu yasal düzenlemeyle, seçilmiş yerel yönetim organlarının çalışmalarına halkın katılımını ve denetimini sağlayan kent

konseylerinin kurulması zorunlu hale getirilmiş ve bu sayede katılımın tabana yayılması ve kurumsallaştırılması amaçlanmıştır (Özdemir, 2011: 38). Kent konseylerine ilişkin detaylı açıklamalara bundan sonraki başlık altında yer verilecektir.

3.2. BELEDİYELERDE KATILIMCI MEKANİZMALAR

Türkiye’deki belediyeler tarafından vatandaşların yereldeki karar alma aşamalarına katılımını sağlamak, hesap verebilirlik ile yönetimde şeffaflığı sağlamak amacıyla gerçekleştirilen çeşitli uygulamalar dört başlık altında incelenecektir. Bunlar; kent konseyleri, belediye hizmetlerine gönüllü katılım, bilgi edinme uygulaması ve e-belediye uygulamasıdır.

3.2.1. Kent Konseyleri

Türkiye’de yerel demokrasi uygulamaları arasında en sık kullanılan uygulama olan kent konseyleri çeşitli alt meclislerden oluşmaktadır. Günümüzde Türkiye’deki iller ile ilçelerin tamamına yakın bir kısmında kurulmuş olan kent konseylerinden 380 tanesi aktif olarak varlığını devam ettirmektedir (Can, 2019: 94).

Kent konseylerine ilişkin ilk yasal düzenleme olan 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “Kent konseyi” başlıklı yetmiş altıncı maddesinde; “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.” denilmektedir. Aynı maddede kent konseyinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirileceği de ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 76). Kanunda yer alan bu ifade kent konseylerinde oluşturulan görüşlerin sadece tavsiye niteliğinde olduğunu ve bu görüşlerin bağlayıcılığının olmadığını göstermektedir. Yine aynı maddede kent konseyinin çalışma usul ve esaslarının yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiş olup Kent Konseyi Yönetmeliği 08/10/2006 tarihli ve 26313 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan bu yönetmelik kapsamında kent konseylerinin oluşumu, yönetim ilkeleri, organları, görev ve yetkileri ile çalışma usul

ve esasları düzenlenmiştir. Böylece ülke çapında farklı yapı, işleyiş ve adlarla var olan kent konseylerinin standart bir hal alması sağlanmıştır.

Türkiye’de katılımcılığın geliştirilmesi için oluşturulan kent konseylerine Kent Konseyi Yönetmeliği’nin “Kent konseyinin görevleri” başlıklı altıncı maddesinin birinci fıkrasında çeşitli görevler verilmiş olup, bu görevler aşağıdaki gibidir (Kent Konseyi Yönetmeliği, m. 6):

- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,
- Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere Kent Konseyi Yönetmeliği ile kent konseylerine hemen hemen her konuda karar alma yetkisi verilmiştir. Ülkemizde katılımcı bütçeleme uygulamasının gelişmesi açısından Yönetmeliğin altıncı maddesinin

birinci fıkrasının (e), (ğ) ve (h) bentlerinde (yukarıdaki 6, 9 ve 10 uncu maddelerde) sayılan görevler oldukça dikkat çekici olup, bu bentlerde sayılan görevler dünyadaki katılımcı bütçeleme uygulamalarının amaçları ile örtüşmektedir.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Organları" başlıklı dokuzuncu maddesinde ifade edildiği üzere kent konseyinin organları; "genel kurul, yürütme kurulu, meclisler ve çalışma grupları ve kent konseyi başkanı"dır (Kent Konseyi Yönetmeliği, m. 9). Yine adı geçen bu organların görevleri de yönetmeliğin çeşitli maddelerinde ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Kent konseyi üyeliği" başlıklı sekizinci maddesinde "kent konseyi üyeliğinin; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak amacıyla hangi temsilcilerden oluşacağı" ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, bu temsilciler aşağıdaki gibidir (Kent Konseyi Yönetmeliği, m. 8):

- Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- Belediye başkanı veya temsilcisi,
- Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,
- Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,
- Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere kent konseyi üyeliğinin merkezi idarenin ağırlığının dışında ve farklı kesimlerden oluşan heterojen bir yapıda olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu yapı sayesinde kent konseylerinde karar alma süreçlerinin daha katılımcı ve çok sesli bir yapı içerisinde gerçekleşmesinin amaçlandığı açıktır. Ayrıca kent konseylerini oluşturan bu yapının yönetişimin gelişmesi açısından da son derece önemli olduğunu ifade etmek mümkündür.

Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı dördüncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde "yönetişim; saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı" olarak tanımlanmıştır (Kent Konseyi Yönetmeliği, m. 4). Türkiye'de uygulanan Yerel Gündem 21 Programı, UNDP tarafından katılımcı demokratik "yerel yönetim" uygulamalarının dünyadaki en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilmiş ve bu programın başarısının arkasında; kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları kapsamında yerel karar alma süreçlerinin olduğu ifade edilmiştir. Bu sürecin temel amacı; Türkiye'de yeni bir "yerel yönetim" modelinin gelişmesini sağlamaktır. Bu modelin merkezinde; "kentine sahip çıkma", "aktif katılım" ve "çözümde ortaklık" ilkelerinin birleşmesiyle oluşan "kent konseyleri" yer almaktadır (Dikici, 2015: 79).

Türkiye'de kent konseyleri çerçevesinde yapılan bazı örnek çalışmalara; Balıkesir Kent Konseyinin "Gençler arasında sigara içmenin en aza indirilmesi ve çevre temizliği konusunda bilinçlendirilmesi" projesi, Bandırma Kent Konseyinin "Yerel yönetim ve halkın iletişiminin kolaylaştırılması" projesi, Kocaeli Kent Konseyinin "Kadınlar El Ele Ver konulu kent konseyleri kadın meclisleri bölgesel buluşması" projesi, Nilüfer Kent Konseyinin "Cadde ve sokakların otopark olarak kullanılmasının engellenmesi" ve "Temiz Nilüfer için elele" projeleri, Polatlı Kent Konseyinin "Gençler arası yetenek yarışması" projesi, Nazilli Kent Konseyinin "Kent Konseyinin Halka Daha İyi Anlatılması" projesi, Mersin ve Akdeniz Kent Konseyinin "Şevket Sümer mahallesinde çevre temizlik eğitimi ve bilgilendirme çalışması" projesi gibi çalışmalar örnek olarak verilebilir (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü). Bu örnekler göstermektedir ki çalışmalar daha çok çevre ve temizlik üzerine yapılmakla birlikte halkın bilinçlendirilmesi ile ilgili konularda da çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 süreci içerisinde hayata geçirilen ve sonrasında da 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda yerini alan Kent Konseyleri, katılımcı bütçeleme uygulaması açısından değerlendirildiğinde; katılımcı bütçeleme sürecinde hesap sorma ve hesap vermeye ilişkin bir etkileşimin ortaya çıkmasında, kentin stratejik eğiliminin tespit edilmesinde, vatandaşlar ile STK’ların uygulama sürecine olan alakasının sürmesinde ve süreç içinde verilen hizmet ve yatırım kararlarının gözlemlenmesinde oldukça önemli bir rol oynadığını ifade etmek mümkündür (Gürneş, 2010: 115). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye’deki kent konseylerinin katılımcı bütçeleme uygulamasını destekleyici bir yapıya sahip olduğunu da ifade etmek mümkündür.

3.2.2. Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım

Günümüzde kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde hizmet sunma ve hizmetlere katılma biçimi olarak gönüllülük kullanılabilenekte olup, birçok ülkede çeşitli kamu hizmetleri gönüllü kişi ve kuruluşlar tarafından üstlenilerek yerine getirilmektedir (Kocaoğlu ve Bingöl, 2015: 55). Türkiye’de belediye hizmetlerine gönüllü katılım konusu 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun “Belediye hizmetlerine gönüllü katılım” başlıklı yetmiş yedinci maddesinde düzenlemiştir. Bahse konu maddede “belediyenin sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayacağı” ifade edilmiştir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, m. 77). Yapılan bu düzenleme sayesinde vatandaşların belediyelerin koordinesinde çeşitli alanlarda gönüllü olarak çalışabilmesine imkan tanınmıştır.

Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun yetmiş yedinci maddesinde “güllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esasların yönetmelikle belirleneceği” ifade edilmiş olup, İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği 09/10/2005 tarihli ve 25961 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan bu yönetmelik kapsamında “gönüllülerin çalışma alanları, çalışma usul ve esasları, gönüllülerde aranacak özellikler, ortak çalışma ve işbirliği, kimlik kartları, sorumlulukları,

gönüllülerin uyumu ve eğitimi” gibi konular düzenlenmiş ve belediyelere yönetmeliğe aykırı olmamak şartıyla uygulama yönergesi çıkarabilecekleri konusunda yetki verilmiştir.

İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği'nin “Tanımlar” başlıklı dördüncü maddesinde “gönüllü; bilgi, beceri ve yeteneğini, her türlü ortak çalışma, imkan ve zamanını ortaya koyarak çalışma alanı konusunda maddi bir kazanç beklemezsizin yerel yönetim hizmetlerine katılan gerçek ve tüzel kişiler ile bünyesindeki gönüllüleri bu hizmetlerde görevlendirecek kamu kuruluşları” olarak tanımlanmıştır (İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, m. 4). Aynı Yönetmeliğin beşinci maddesinde gönüllülerin çalışma alanları ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, bu alanlar aşağıdaki gibidir (İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, m. 5):

- Özürlülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetler,
- Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri,
- Bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri,
- Park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetler,
- Başboş ve sahihsiz hayvanlara yönelik hizmetler,
- Trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri,
- Tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri,
- Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleridir.

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere bahse konu Yönetmelikle belediyenin koordinesinde vatandaşların pek çok alanda gönüllü olarak çalışabilmesine imkân sağlanmıştır. Ayrıca yapılan düzenlemeler sayesinde belediye yönetimi ile vatandaşlar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesinin ve vatandaş katılımının artırılmasının amaçlandığını da ifade etmek mümkündür.

3.2.3. Bilgi Edinme Uygulaması

Belediyelerde katılımcı mekanizmalar arasında yer alan bilgi edinme uygulamasına ilişkin yasal düzenleme 09/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile yapılmıştır. Kanun ile “demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi” amaçlanmıştır. Kanun’un uygulama alanı ise kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetleri olarak ifade edilmiştir (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 1-2).

Kanun’un “Bilgi edinme hakkı” başlıklı dörüncü maddesinin birinci fıkrasında herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu ifade edildikten sonra, aynı maddenin ikinci fıkrasında Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişilerin, isteyecekleri bilginin kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümlerinden yararlanacakları da ifade edilmiştir (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 4). Kanun’un “Başvuru usulü” başlıklı altıncı maddesinde bilgi edinme başvurusunun dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılacağı ifade edilmiş olup, bununla birlikte başvurunun elektronik ortamda ya da diğer iletişim araçlarıyla da yapılabileceği ifade edilmiştir (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 4).

Aynı Kanun’un “Bilgi veya belgeye erişim süreleri” başlıklı on birinci maddesinde “kurum ve kuruluşların, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi onbeş iş günü içinde sağlayacakları, ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişimin otuz iş günü içinde sağlanacağı ve bu durumda sürenin uzatılması ve bunun gerekçesinin başvuru sahibine yazılı olarak ve onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirileceği” ifade edilmiştir (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 5). Yine Kanun’un “Bilgi verme yükümlülüğü” başlıklı beşinci maddesinin birinci fıkrasında kurum ve kuruluşların, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi

başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlü oldukları ifade edilmiştir (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, m. 5).

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile yapılan düzenlemeler sayesinde vatandaşların kendileriyle ilgili olan ve belediye yönetiminin elinde bulunan bilgilere ulaşabilmesine imkan sağlanarak, demokratik ve şeffaf bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesi için oldukça önemli bir adım atıldığını ifade etmek mümkündür.

3.2.4. E-Belediye Uygulaması

Teknolojide meydana gelen değişiklikler sayesinde vatandaşların belediyelere gitmeden de belediyelerle ilgili talep ve şikâyetlerini iletebilmesinin yanı sıra işlemlerini yapabilmesine de imkân sağlayan mekanizmalar ön plana çıkmıştır. Bu mekanizmalardan biriside e-belediye uygulamasıdır.

Türkiye’de e-belediye uygulamasına ilişkin yasal düzenleme 15/02/2018 tarihli ve 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un on altıncı maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’na eklenen ek üçüncü madde ile yapılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ek üçüncü maddesinde “belediyelerin, mevzuatla kendilerine verilen görev ve hizmetlerin yürütülmesi ve vatandaşlar tarafından yapılan başvuruların sonuçlandırılması amacıyla her türlü idari iş ve işlemin yürütüldüğü e-Belediye bilgi sistemini kullanacakları” ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, ek m. 3).

Hizmet odaklı yerel yönetim anlayışına uygun olarak vatandaşlara hizmetlerin hızlı, güvenli ve kesintisiz sunulmasını sağlamayı amaçlayan e-Belediye bilgi sistemi, belediyelerin bütün iş ve işlemlerini elektronik ortamda yapabilmelerinin yanı sıra yerel hizmetlerin vatandaşlara çevrimiçi olarak sunulmasını sağlamaktadır (İçişleri Bakanlığı). Bahse konu sistemi belediye yönetimi ile vatandaşlar arasındaki iletişimi artırarak etkili ve verimli kamu hizmeti sunumunu hedefleyen bir yerel demokrasi uygulaması olarak ifade etmek mümkündür.

3.3. KATILIMCI BÜTÇELEMENİN TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYELERDE UYGULANABİLİRLİĞİNE İLİŞKİN YASAL ÇERÇEVE

Katılımcı bütçeleme uygulaması daha öncede ifade edildiği gibi yerel yönetimlerde (özellikle belediyelerde) katılımcı esaslarla hazırlanan bütçelerde görülmektedir. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi ile Türkiye’de pilot olarak uygulanmaya başlayan katılımcı bütçelemenin yasal açıdan uygunluğunun değerlendirilmesinde fayda vardır. Öncelikle 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası incelendiğinde doğrudan bir “katılımcı bütçe” ifadesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda ve Türkiye’deki belediyelere ilişkin temel kanunlar olan; 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda da doğrudan bir “katılımcı bütçe” ifadesi bulunmamaktadır. Ancak anayasanın yanı sıra bahse konu kanunlarda katılıma ilişkin çeşitli hükümler mevcut olup, bu hükümlere ilişkin bilgiler aşağıda ifade edilmiştir.

3.3.1. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Katılım

18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları” başlıklı altmış yedinci maddesine göre; “vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir” (2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 67).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, temel ilkeleri içerisinde yer alan demokrasi kavramına paralel olarak vatandaşın yönetime katılımasına imkan sağlayan bir yapıya sahiptir. Buna karşın katılım, yalnızca siyasi katılım ya da halkoylaması olarak sınırlandırılmamalı, vatandaşların yönetime daha sık katılmasını ve yereldeki katılımın artırılmasını sağlayan çeşitli yöntemlerin de tartışılmasına ihtiyaç vardır. Anayasa, demokratik devlet anlayışını vurgulamakta olup, anayasanın yönetsel katılıma ve yerelde katılımcı mekanizmaların geliştirilmesine engel teşkil etmediğini de ifade etmek mümkündür (Yılmaz, 2013: 197-198).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası katılımcı bütçeleme bağlamında değerlendirildiğinde, katılımcı bütçelemenin temelinde yer alan “katılım”ın anayasal açıdan mümkün olduğunu ve buna ilişkin olarak yasal düzenlemelerin yapılmasında da bir sakınca olmadığını ifade etmek mümkündür.

3.3.2. 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda Katılım

10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu; “kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü” düzenlemektedir. Ayrıca Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamaktadır (5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, m. 1-2).

Kanun’un “Stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme” başlıklı dokuzuncu maddesinin birinci fıkrasında kamu idarelerinin; kalkınma planları, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlayacakları ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında; kamu idarelerinin, kamu hizmetlerini istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorunda oldukları da ifade edilmiştir (5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, m. 9).

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun katılımcı bütçeleme açısından önemli olan noktası; kamu idarelerinin bütçelerini katılımcı yöntemlerle hazırlanan

stratejik planlarına dayandırmak zorunda olmalarıdır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Kanun'un katılımcı bütçelemeyi destekler nitelikte olduğunu ifade etmek mümkündür.

3.3.3. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Katılım

Türkiye'nin 2000'li yıllarda Avrupa Birliği'nin Kopenhag Kriterleri'ne uyum sağlama ve müzakerelerde ilerleme kaydetme konusundaki istekliliği yerel yönetimler konusunda çeşitli reformlar yapılmasına neden olmuştur. 2004 yılında "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu" ve 2005 yılında da "5393 sayılı Belediye Kanunu" Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunlarla daha özerk ve vatandaş katılımının sağlandığı bir belediyecilik anlayışının yanı sıra yerel yönetimlerin daha demokratik ve daha katılımcı yönetilmesi de hedeflenmiştir. Ayrıca bu kanunlarla belediye başkanının gücünün biraz daha artması sağlanmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 303-304).

03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu; belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektedir. Kanun'un bazı maddelerinde vatandaş katılımına ilişkin çeşitli ifadeler yer verilmiş olup, bunlar aşağıda sırasıyla ifade edilmiştir.

Kanun'un "Mahalle ve yönetimi" başlıklı dokuzuncu maddesinin üçüncü fıkrasında muhtarın; mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin dördüncü fıkrasında belediyenin; mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlayacağı; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulunduracağı ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışacağı da ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 9).

Kanun'un "Hemşehri hukuku" başlıklı on üçüncü maddesinin birinci fıkrasında herkesin ikamet ettiği beldenin hemşehrisi olduğu ve hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında belediyenin; hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapacağı ve bu çalışmalara üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşlarının ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemleri alacağı da ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 14).

Kanun'un "Belediyenin yetkileri ve imtiyazları" başlıklı on beşinci maddesinde belediyenin, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabileceği ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 15). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere belediye yaptığı hizmetlere ilişkin olarak vatandaşlardan geri bildirim olarak yapılan hizmetlerin daha etkin olabilmesi için çalışmalar yürütebilir.

Kanun'un "Meclis toplantısı" başlıklı yirminci maddesinin altıncı fıkrasında meclis toplantılarının açık olduğu ve bu toplantıların ancak meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum şeklinde yapılmasına karar verilebileceği ifade edilmiştir. Yine Kanun'un "Gündem" başlıklı yirmi birinci maddesinin birinci fıkrasında her ayın ilk günündeki belediye meclis gündeminin, belediye başkanı tarafından belirlenerek en az üç gün önceden üyelere bildirileceği ve çeşitli yöntemlerle halka duyurulacağı ifade edilmiş ve Kanun'un "Meclis kararlarının kesinleşmesi" başlıklı yirmi üçüncü maddesinin beşinci fıkrasında kesinleşen meclis kararlarının özetlerinin yedi gün içerisinde uygun araçlarla halka duyurulacağı da ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 20-21-23). Kanun'un yirminci, yirmi birinci ve yirmi üçüncü maddelerinde geçen bu ifadelerin belediye yönetiminde şeffaflığın sağlanması açısından da oldukça önemli olduğunu ifade etmek mümkündür.

Kanun'un "İhtisas komisyonları" başlıklı yirmi dördüncü maddesinin beşinci fıkrasında mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabileceği ve görüş bildirebileceği ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 24). Bu fıkra ile ihtisas komisyonu toplantılarına oy hakkı olmaksızın gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin katılabilmesine imkan tanınmıştır. Yine bu maddenin altıncı fıkrasında komisyonun çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabileceği, yedinci fıkrasında komisyon raporlarının aleni olduğu, bu raporların çeşitli yollarla halka duyurulacağı ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verileceği de ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 24).

Kanun'un "Stratejik plân ve performans programı" başlıklı kırkbirinci maddesinin birinci fıkrasında belediye başkanının, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programını hazırlayıp belediye meclisine sunacağı ifade edilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında stratejik plânın, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanacağı ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe gireceği ifade edilerek, belediyelerin stratejik plânlarının katılımcı bir yapı içerisinde hazırlanması öngörülmüştür. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılmasının zorunlu olmadığı, dördüncü fıkrasında ise stratejik plân ve performans programının bütçenin hazırlanmasına esas teşkil edeceği ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edileceği ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 41).

Kanun'un "Kent konseyi" başlıklı yetmiş altıncı maddesinin birinci fıkrasında "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden

yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda, belediyelerin yardım ve destek sağlayacağı ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında kent konseyinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirileceği de ifade edilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 76).

Kanun’un “Belediye hizmetlerine gönüllü katılım” başlıklı yetmiş yedinci maddesinin birinci fıkrasında belediyenin; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlayacağı, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulanacağı ifade edilerek, belediye hizmetlerine gönüllü kişilerin katılımına imkan tanınmıştır (5393 sayılı Belediye Kanunu, m. 77).

3.3.4. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Katılım

10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu; büyükşehir belediyesi yönetiminin hukukî statüsünü düzenlemekte, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktadır. Bu Kanun’un bazı maddelerinde de 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda olduğu gibi vatandaş katılımına ilişkin olarak çeşitli ifadeler yer verilmiş olup, bunlar aşağıda sırasıyla ifade edilmiştir.

Kanun’un “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” başlıklı yedinci maddesinin birinci fıkrasının (v) bendinde büyükşehir belediyesinin; sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek ve bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri,

kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmakla görevli olduğu ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 7). Madde ile bahse konu hizmetlerin katılımcı bir yapı içerisinde yürütülmesinin öngörüldüğünü ifade etmek mümkündür.

Kanunun “İhtisas komisyonları” başlıklı on beşinci maddesinin birinci fıkrasında büyükşehir belediye meclisinin, üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabileceği, ikinci fıkrasında bu ihtisas komisyonlarının, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşacağı ve imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabileceği ve gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikaların (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun bulunduğu yerde konfederasyonun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişilerin, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabileceği ve görüş bildirebileceği ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 15). Bu ifade ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda olduğu gibi büyükşehir belediyesinin ihtisas komisyonu toplantılarına oy hakkı olmaksızın gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin katılımına imkan tanınmıştır. Yine aynı maddenin altıncı fıkrasında komisyon raporlarının aleni olduğu, bu raporların çeşitli yollarla halka duyurulacağı ve isteyenlere büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek maliyet bedeli karşılığında verileceği de ifade edilmiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 15).

Katılımcı bütçeleme Türkiye’deki belediyelerde uygulanabilirliğine ilişkin mevcut yasal çerçeve incelendiğinde, katılımcı bütçeleme belediyelerimizde uygulanmasını zorunlu tutan veya bu uygulamayı engelleyen bir ifade bulunmamaktadır. Ancak mevcut yasal çerçeve içerisinde katılıma ilişkin hükümler yer almakla birlikte bu katılımın nasıl sağlanacağı belediyelerin inisiyatifine bırakılmış gözükmektedir. Bu nedendir ki

ülkemizdeki belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulanması belediyelerin inisiyatifine bağlı olarak sürdürülmektedir.

3.4. TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYELERDE KATILIMCI BÜTÇELEME UYGULAMASI ÖRNEKLERİ

3.4.1. Fatsa Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması

Ordu’nun Fatsa İlçesi’nde, siyasi ve toplumsal istikrarsızlıkların yaşandığı 1970’li yılların sonlarında Türkiye’deki yerel yönetimlerde daha önce denenmemiş olan bir yönetim şekli hayata geçirilmiştir. Fatsa’daki bu yönetim şekli daha sonraları Dünya’da Porto Alegre’de ortaya çıktığı kabul edilen katılımcı bütçeleme uygulamasının sistematikleşmemiş şeklidir. Fatsa’daki bu uygulama deneyimi, halkın yönetimdeki etkinliğini en üst düzeye çıkaran bir uygulama olmuştur. Öyle ki Fatsa halkı sorunları birlikte belirleyerek çözümler üretmeye çalışmış, bu çözümleri hayata geçirmek içinde belediye bütçesi üzerinde söz sahibi olmuştur. Bu uygulama süresi boyunca Fatsa yerel yönetimi, Fatsa halkı ile ortak karar vermeden belediyenin bütçesini kullanmamıştır (Aksoyer, 2014: 24).

1979 yılında Fatsa Belediye Başkanı Nazmiye KOMİTOĞLU’nun vefatı nedeniyle yapılan ara yerel seçim sonucunda Fikri SÖNMEZ’in Fatsa Belediye Başkanı olarak seçilmesinin ardından (Kılavuz ve Yüksel, 2017: 128-129), Fikri SÖNMEZ ilk iş olarak halk örgütlerini kurmuş ve Fatsa’yla ilgili kararlar halkla birlikte alınmıştır (Yılmaz, 2019: 90). Fatsa Belediye Başkanı Fikri SÖNMEZ liderliğinde başlatılan bu uygulama sadece 9 ay sürmüştür. Bu uygulama doğrudan halkın katılımını içermesi nedeniyle son derece önemli bir örnektir. 7 mahallesi bulunan Fatsa, bu 9 aylık uygulama döneminde 11 bölgeye ayrılarak, bu bölgelerde temel yürütme organı konumunda olan “Halk Komiteleri” kurulmuştur. Bu komitelerin toplantıları halkın doğrudan katılımına açık olup, bu toplantılarda görüşülen sorunlar 3 ila 7 kişi arasında değişen yürütme kurulları vasıtasıyla belediye meclisine sunulmuştur. Fatsa genelinde yaklaşık olarak 5.000 kişinin katıldığı bu toplantılara belediye başkanı da aktif olarak katılmıştır. Nüfusu 20.000 olan Fatsa’da 5.000’e yakın kişinin bu toplantılar aracılığıyla siyasete katılması Fatsa’daki

yönetişim açısından son derece önemlidir (Aksoyer, 2014: 24). Ayrıca katılımın yaklaşık olarak ilçe nüfusunun %25'i civarında olması Fatsa halkının yönetime katılım konusundaki istekliliğinin de önemli bir göstergesidir.

Fatsa'daki uygulamada meclis toplantıları belediyenin hoparlörleri aracılığıyla halkla paylaşılarak, halkın meclis toplantılarına dahil edilmesi sağlanmış ve bu sayede halk alınan kararların takibini yapabilmıştır. Halkın katılımının ekonomik açıdan Fatsa Belediyesine katkısı hem gelirlerin artması hem de giderlerin azalması şeklinde gerçekleşmiştir (Erten,1999: 134-135).

Bahse konu dönemde Fatsa Belediyesi tarafından başlatılan “Çamura Son Kampanyası” oldukça dikkat çekicidir. Önceki belediye yönetimi döneminde yapılan kanalizasyon çalışmaları neticesinde Fatsa'nın yollarında çukurlar açılmış ancak hem çukurlar kapatılmamış hem de kanalizasyon sorunu çözülmemiştir. Bu nedenle Fatsa'da ulaşım sorunu en dikkat çeken konulardan biri olmuştur. Mevcut bütçe durumu ve ekipmanlarla 4 yılda çözülebilecek olan bu sorun, oluşturulan halk komitelerinde en çok tartışılan konu olmuş ve bu nedenle “Çamura Son Kampanyası” başlatılmıştır. Halk komiteleri aracılığıyla yerel halk arasında iş bölümü yapılmış, civardaki belediyelerden araç-gereç ile teknik eleman talep edilmiş ve 6 gün içerisinde çukurlar doldurulmuş, çamurlar kaldırılmış, yeni yollar açılmış, sokaklar çakıllanmış, patlak su boruları tamir edilmiş, kanalizasyonu olmayan yerlerin kanalizasyonu yapılmış ve 4 km'lik yeni bir cadde açılmıştır (Kılavuz ve Yüksel, 2017: 130).

Fatsa'da deneyimlenen bu uygulama, Türkiye'deki yerel yönetimlerde halkın ihtiyaç ve söz hakkını temel alan bir yönetimin oluşturulabileceği düşüncesini somutlaştıran bir örnektir (Aksoyer, 2014: 24).

Fatsa'da kısa sürede olsa sistematikleşmemiş olarak deneyimlenen katılımcı bütçeleme uygulaması neticesinde olumlu sonuçlar elde edilmesine karşın, bu uygulama ülke çapında yaygınlaşmamıştır. Katılımcı bütçelemenin sistematik olarak ülkemizde hayata geçirilmesi ise 2007 yılında İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

tarafından Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresinde bu uygulamanın pilot olarak başlatılmasıyla mümkün olmuştur.

3.4.2. Çanakkale Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması

Çanakkale Belediyesi katılımcı bütçeleme uygulamasını 2007 yılında başlatmış ve bu konuda öncü bir rol üstlenmiştir (Akay, 2016: 34). Bu bütçeleme uygulaması, İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen ve yerel yönetimlerin mevcut kaynaklarıyla sorumlu oldukları vatandaşlara karşı en iyi hizmeti sunabilmeleri için, ihtiyaçları olan bütçe yapma ve uygulama araçlarını kullanma kapasitesini kazandırmayı amaçlayan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi” kapsamında hayata geçirilmiştir (e Belediye Dergisi, 2008). Proje 2007 yılında sona ermiş olmasına karşın Çanakkale Belediyesi tarafından katılımcı bütçeleme uygulamasına devam edilmiştir (Çoban, 2019: 81).

Çanakkale Belediyesi tarafından katılımcı bütçeleme sürecinin başlangıcında öncelikle katılımcı bütçeleme uygulaması konusunda başarılı olan İngiltere’deki belediyelerin çalışmaları incelenmiştir (Akay, 2016: 34). Buradan da anlaşılacağı üzere Çanakkale Belediyesi tarafından hayata geçirilen katılımcı bütçeleme modelinin, İngiltere’deki belediyelerin örnek alınarak oluşturulduğunu ifade etmek mümkündür.

Çanakkale için katılımcı bütçeleme modeli; muhtarlar, belediye, kent konseyi ve vatandaşlar olmak üzere dört ana aktörden oluşturulmuştur (e Belediye Dergisi, 2008). Tablo 5’te Çanakkale Belediyesindeki katılımcı bütçeleme modelinin aktörleri ve bu aktörlerin görevleri ifade edilmiştir.

Tablo 5: Çanakkale Belediyesi’ndeki Katılımcı Bütçeleme Modeli

Aktörler	Görevleri
Muhtarlar	<ul style="list-style-type: none"> - Muhtarı olduğu mahallenin ihtiyaçlarını belediyeye bildirmek, - Katılımcı bütçeleme toplantılarının organizasyonuna katkıda bulunmak, - Mahallelinin bilgilendirilmesini sağlamak, - Mahalle gönüllüleri ağını oluşturmak, - Yatırımların planlandığı komitedeki çalışmalara katılarak değerlendirme raporunu hazır hale getirmek, - Mahallenin önceliklerinin belirlenmesine katkıda bulunmak, - Mahalledeki toplantıları organize etmek, - Hizmetlerin önceliklendirilmesine ilişkin formların, hizmetlerin kalitesini ölçmek amacıyla yapılan anketlerin ve yatırımlara ilişkin mahalle kartlarının yerel halka ulaştırılarak halk tarafından doldurulduktan sonra bunların toplanmasını sağlamak.
Belediye	<ul style="list-style-type: none"> - Belediye kaynaklarını en etkin şekilde kullanarak hizmetlerin kaliteli bir şekilde sunulması amacıyla bütçe politikalarını ve bütçeleme sürecini belirlemek, birden çok yılı kapsayan yatırım planını hazırlamak, - Yatırım planlama komitesinin değerlendirme toplantıları ile katılımcı bütçeye ilişkin sonuçları Kent Konseyi ile belediye meclisine sunmak ve bunları değerlendirmek, - Belediyede oluşan katılımcı yapının sürdürülmesini sağlamak, hizmetlerin kaliteli bir şekilde sunulması ile mali açıdan yönetimin güçlenmesi için çalışmalar yapmak.
Kent Konseyi	<ul style="list-style-type: none"> - Katılımcı bütçelemeye ilişkin bir modeli Çanakkale için oluşturmak, - Belediyenin bütçeye ilişkin performans programı ile birden çok yılı kapsayan yatırım programını takip etmek, değerlendirmek ve bu konularla ilgili çalışma grupları kurmak, - Yatırım planlama komitesinin çalışmalarında yer alarak değerlendirme raporu oluşturmak.
Vatandaşlar	<ul style="list-style-type: none"> - Bütçenin hazırlanması ile uygulanması aşamalarında aktif bir şekilde yer almak.

Kaynak: Ulugöl, 2018: 104-105.

Çanakkale’deki katılımcı bütçeleme uygulamasında, belediye yönetimi muhtarlarla birlikte mahalle toplantıları organize ederek yöneticilerin halkla buluşmasını sağlamış ve belediye yönetiminin genel yaklaşımı halkla paylaşılmıştır. Mahalle toplantılarında halkın mevcut hizmetlerden memnuniyet düzeyi ile mahalle ve kentin önceliklerine yönelik beklentileri olmak üzere iki konu üzerinde durulmuştur. Bu toplantılarda katılımcılara, her biri bir puan değerinde olan “benim önceliğim kartlarından” 10 adet dağıtılarak vatandaşların öncelikleri belirlenmeye çalışılmıştır (e Belediye Dergisi, 2008).

Ayrıca mahalle toplantılarında “Bütçemi Biliyorum, Hesabımı Soruyorum” sloganı ile katılımcı bütçe tekniği tanıtılmış ve yaklaşık olarak 10.000 haneye konuya ilişkin broşürler dağıtılmıştır. Daha sonra ise vatandaşların bütçeden beklentilerini ve bu konuya ilişkin görüşlerini derlemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Akay, 2016: 34).

Çanakkale Belediyesi tarafından sürecin katılımcı aşamalarını yönetmek üzere “yatırım planlama komitesi” adında bir yapı kurulmuştur. Bu komite Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe ve Kesin Hesap Komisyonunun kendi üyeleri arasından seçeceği parti gruplarından birer üye, meclis stratejik planlama komisyonundan bir üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarlarından oluşmuştur (Akay, 2016: 34).

Çanakkale’deki katılımcı bütçeleme uygulamasında, halkın mahalle toplantılarına göstermiş olduğu ilgi oldukça dikkat çekicidir. Örneğin; Fevzipaşa Mahallesi’nde 16 yaşından büyüklerin katıldığı oylamaya katılım oranı %34,5 olmuştur. Bu oylamada 6 seçenek sunulmuş olup, bu seçenekler; toplu taşıma, kentsel altyapı, yol-kaldırım-trafik, ortak kullanım alanları, çevre koruma ve çevre sağlığı, sosyal hizmetler olarak belirlenmiştir. Bu 6 seçenek arasından %43,8 oy oranı ile “ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi” en fazla oyu alan seçenek olmuştur. Yine bu oylamada “sosyal hizmetlerin geliştirilmesi” %29,6 oranında oy alarak ikinci sırada yer almıştır. Mahallelinin tercihleri doğrultusunda, Zafer Meydanı’nın ve Sarıçay kıyısının düzenlenmesi projeleri ile mahallelinin eğitim ve kültürel etkinliklerde kullanabileceği bir merkez oluşturma projesinin Çanakkale Belediyesinin programında yer alması sağlanmıştır (Başaran Uysal, 2013: 145). Buradan da anlaşılacağı üzere katılımcı bütçeleme uygulaması sayesinde halkın ihtiyaç ve taleplerinin belediye programında yer alması sağlanmıştır.

Mahalle toplantılarında bir önceki döneme ait gerçekleştirmelere ilişkin bilgiler verilmiş ve bu toplantılardan çıkan sonuçlar kurumsal bütçe çalışmalarıyla ilişkilendirilerek bir sonraki yılın bütçesi buna göre hazırlanmıştır. Ayrıca üçer aylık dönemler halinde aylık gelir ve gider bütçeleri web sayfasında yayımlanmıştır. Katılımcı bütçeleme sürecinde,

belediye ve vatandaşlar arasındaki iletişim karşılıklı olarak güçlendirilmiş ve karar alma sürecindeki sorumluluklar paylaşılmıştır (e Belediye Dergisi, 2008).

3.4.3. Nilüfer Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması

Nilüfer Belediyesi'nde katılımcı bütçelemeye yönelik ilk çalışmalar TUSENET Projesi kapsamında İsveç'in Umea Belediyesiyle vergiler, ücretler, bütçeleme, mali takip ve gözetim, ayrıca beceri ve liderlik geliştirme konularında oluşturulan ortaklık ile başlamıştır (Yılmaz, 2019: 107). Nilüfer Belediyesi vatandaşların bütçeleme sürecinde yer alması açısından oldukça önemli çalışmalar yapmıştır.

Nilüfer Belediyesindeki katılımcı bütçeleme modeli; mahalle komiteleri, belediye, kent konseyi, muhtarlar ve vatandaşlar olmak üzere beş aktörden oluşmaktadır (Ulugöl, 2018: 112-116). Tablo 6'da Nilüfer Belediyesi'ndeki katılımcı bütçeleme modelinin aktörleri ve bu aktörlerin görevleri ifade edilmiştir.

Tablo 6: Nilüfer Belediyesi'ndeki Katılımcı Bütçeleme Modeli

Aktörler	Görevleri
Mahalle Komiteleri	<ul style="list-style-type: none"> - Mahallenin ortak ihtiyaçlarını tespit etmek, - Mahalleyi ilgilendiren hususlarda görüşünü bildirmek, - Mahallenin hayat standardını artırmak, - Belediyenin yanı sıra yereldeki kamu kurum ve kuruluşlarıyla ve belediye dışındaki çeşitli kurumlarla etkileşim içerisinde olmak, - Mahallelinin kamu yönetimlerinin karar süreçlerine katılmasını sağlamak, - Mahallede yaşayanların hayat standardını yükseltecek projeler yapmak ve unutulmak üzere olan mahallelilik kavramını ve demokrasi bilincini artıracak faaliyetler yürütmek, - Görevli olduğu konularda çalışmalar yürütmek ve mahalleye ilişkin yatırımları belirleyerek bunlara ilişkin projeler geliştirmek, - Engellilerin, kadınların ve çocukların şehirdeki hayata aktif bir şekilde katılması için çeşitli çalışmalar yapmak, - Mahalleye özgü sorunlara mahalle bazında çözümler üretmek, - Birlikte sohbet etmenin ve mahalle yaşamının daha iyi olması için dayanışmanın tohumlarının da ekileceği toplantılar, şenlikler düzenlemek.

Belediye	<ul style="list-style-type: none"> - Yapılması planlanan yatırımlar konusunda halkın karar verici konumda olmasını sağlamak, - Aktif yurttaşlığın gelişmesini sağlamak, - Yerel demokrasinin gelişmesini sağlamak, - Mahallere ilişkin olarak vatandaşlarca verilen kararların öncelik sırasına göre uygulanmasını sağlamak, - Yatırımlara ilişkin bütçelerin hazırlanması sürecinde halkında aktif olarak rol almasını sağlamak ve karar verme sürecinin bütün aşamalarına halkı da dahil etmek.
Kent Konseyi	<ul style="list-style-type: none"> - Yerel demokrasinin gelişmesini sağlamak, - Nilüfer için demokratik katılımcı bir yapı meydana getirmek, - Mahalle Komitelerinin gelişmesi ve katılımın yüksek olması için çeşitli konularda bu komitelere destek olmak, - Mahalle Komitelerinin toplantılarını takip etmek ve bu toplantılara ilişkin raporlar hazırlamak, - Belediyenin yapacağı stratejik ve faaliyet planlarının belirlenmesinde görüşlerini bildirmek.
Muhtarlar	<ul style="list-style-type: none"> - Hem doğal üyesi hem de başkanı olduğu Mahalle Komitelerinin çalışmalarında aktif bir şekilde yer almak.
Vatandaşlar	<ul style="list-style-type: none"> - Karar verme sürecinin tamamında yer almak, - Belediye tarafından Mahalle Komitelerinin kararı ile kullanılmak üzere ayrılan kaynağın kullanım yerinin belirlenmesi sürecinde yer alarak sonuçlarını izlemek.

Kaynak: Ulugöl, 2018: 112-117.

Nilüfer İlçesi'nde kurulan Mahalle Komiteleri ilçede bulunan her mahallede yaşayan vatandaşların kentin yönetimine katılmasını, yaşanılabilir ve kaliteli bir kent yönetiminde aktif olarak yer almasını hedefleyen ve gönüllülük esasını temel alan bir yapı olarak oluşturulmuştur. Ayrıca Mahalle Komiteleri; mahallelinin yaşam kalitesinin artırılması, vatandaşların yerel yönetim ve karar alma süreçlerinde yer alması, mahalledeki komşuluk bilincinin artırılması, mahallenin sosyal, ekonomik, kültürel, demokratik ve bilimsel gelişme imkanının artırılması, uzlaşma ve dayanışmanın yaygınlaştırılması amacıyla; kentin ekonomik, sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliği ile sorunlarının tartışılarak çözüm önerilerinin geliştirildiği, uzlaşma ve ortak aklın temel alındığı bir yönetim anlayışını esas almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Nilüfer Belediyesi'ndeki katılımcı bütçeleme modelinin en önemli aktörü Mahalle Komiteleridir. Günümüzde Nilüfer'in her mahallesinde oluşumunu tamamlayan ve Nilüferliler tarafından benimsenen Mahalle

Komiteleri; birlikte yönetme, katılımcılık ve yaşadığı yere sahip çıkma konularında örnek çalışmalar yürütmektedir. Mahalle Komitelerinin seçimle belirlendiği ve 64 mahalleden oluşan Nilüfer’de, belediyenin Stratejik Plan çalışmaları yürütülürken gerçekleştirilen çalıştaylarda komiteler biraraya gelmekte, kendi mahallelerine yapılacak yatırımlara her yıl kendileri karar vermekte, bölgedeki sorunlar üzerinde birlikte tartışarak çözüm önerilerine de yine kendileri karar vermektedirler (Nilüfer Belediyesi, 2020).

Nilüfer Belediyesi tarafından katılımcı bütçeleme konusunda yapılan bazı çalışmalar aşağıdaki gibidir (Ulugöl, 2018: 121-123):

- **Üçevler Mahallesi Park Alanının Dini Tesis Alanına Dönüştürülmesi:** Üçevler Mahallesi’ndeki bir cami derneği tarafından mahallede bulunan bir park alanına cami yapılması Nilüfer Belediyesinden talep edilmiş ve bunun üzerine belediye konuyu değerlendirilmesi için Üçevler Mahalle Komitesine yönlendirmiştir. Komite tarafından konunun bir halk toplantısında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Yapılan halk toplantısına Belediyenin Plan ve Proje Müdürlüğü uzmanları katılarak talep edilen imar planı değişikliği hakkında halkı bilgilendirmiş ve halkın sorularını cevaplandırdıktan sonra, toplantıdaki katılımcılar tarafından Üçevler Mahallesi’ndeki park alanının dini tesis alanına dönüştürülmesine ilişkin imar planı değişikliği yapılmasına karar verilmiştir.
- **Çalı Palangalar Mevkii İmar Planı Değişikliği:** Nilüfer Belediyesi tarafından Çalı Mahallesi Palangalar Mevkii için hazırlanan İmar Planı değişikliği Çalı Mahalle Komitesine öneri olarak sunulmuş, komite ise konunun değişiklik yapılması planlanan alanda yaşayan halkın katıldığı bir halk toplantısında değerlendirilmesine karar vermiştir. Toplantıya Belediyenin Plan ve Proje Müdürlüğü uzmanları katılarak imar planı değişikliği hakkında halkı bilgilendirmiş ve sonrasında toplantının katılımcıları tarafından imar planına ilişkin bir değerlendirme yapılmış ve imar planı uygun bulunmayarak reddedilmiştir. Bunun üzerine imar planı Belediye Meclisi gündemine alınmamıştır.
- **Yolçatı İmar Planı’nın Değerlendirilmesi:** Nilüfer Belediyesi tarafından Yolçatı Mahallesi için hazırlanan İmar Planı, Yolçatı Mahalle Komitesinin kararı ile halk toplantısında mahalleliye sunulmuştur. Toplantıya Belediyenin Plan ve Proje Müdürlüğü uzmanları katılarak imar planı hakkında halkı bilgilendirmiş ve halkın sorularını

cevaplandırdıktan sonra, hazırlanan Yolçatı İmar Planı halk tarafından oybilgi ile uygun bulunmuştur.

- **Çamlıca Doğa Parkı Projesi:** Nilüfer Belediyesi tarafından Çamlıca Mahallesi'ndeki koruluk için Çamlıca Doğa Parkı Projesi hazırlanarak Çamlıca Mahalle Komitesine sunulmuştur. Bahse konu koruluğun sınırındaki sitede yaşayanlarında davet edildiği komite toplantısında, sitede yaşayanlar projeye karşı çıkmış, fakat komite üyeleri proje kapsamında yapılması planlanan doğa parkının mahalleye özel bir değer kazandıracığı, mevcut durumda korunun sadece sitede yaşayanlar tarafından kullanıldığı ve projenin hayata geçirilmesiyle daha geniş bir halk kitlesinin korudan faydalanabileceğini ileri sürerek projenin hayata geçirilmesi yönünde karar vermiştir.

- **Misi Dere Kenarı Çevre Düzenleme Projesi Halk Bilgilendirme Toplantısı:** Misi Deresi için hazırlanan Misi Dere Kenarı Çevre Düzenleme Projesi; mahalle komitesi üyeleri ile mahalle sakinlerine, Belediyenin Fen İşleri Müdürlüğü, Plan ve Proje Müdürlüğü, Emlak İstimlak Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ile Zabıta Müdürlüğünün uzmanları tarafından sunulduktan sonra, mahallede yaşayanların projeye ilişkin soru, öneri ve görüşleri alınmıştır.

Nilüfer Belediyesi tarafından katılımcı bütçeleme kapsamında yapılan ve yukarıda bazı örnekleri de açıklanan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Nilüfer Belediyesi karar alma süreçlerine halkı dahil etmektedir. Nilüfer Belediyesindeki katılımcı bütçeleme modelinin başarılı bir şekilde uygulanması hiç şüphesiz ki model içerisinde yer alan aktörlerin üzerlerine düşen görevleri eksiksiz olarak yerine getirmesine bağlıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kavram ve kurum olarak Batı ülkelerinde ortaya çıkıp gelişen bütçenin günümüzde mali, hukuki, siyasi, ekonomik vb. özellikleri bulunmakla birlikte devlet anlayışındaki değişim ve demokratik katılımların artmasının yanı sıra sınırlı olan kamu kaynakların kullanımının etkin, ekonomik ve verimli olarak yapılabilmesi için bütçeleme alanında çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlardan biri de katılımcı bütçelemedir.

Katılımcı bütçeleme; genellikle yerel kamu hizmetlerinin harcama önceliklerinin vatandaşların katılımı ve tercihleri doğrultusunda belirlendiği ve bütçelendirildiği bir süreç olarak ifade edilebilir. Ayrıca katılımcı bütçeleme; katılımcı demokrasi anlayışının bir şartı olarak vatandaşın mevcut yönetimde aktif bir şekilde yer almasını ve alınacak kararlara katılmasını sağlayan bir fikir olarak da ifade edilebilir. Özellikle yerel yönetimler tarafından uygulanan bu bütçeleme anlayışı, 1215 tarihli Magna Charta (Büyük Ferman)'dan beri bütçe hakkının kullanılması ve günümüze uyarlanması açısından da son derece önemlidir. Katılımcı bütçeleme ilk kez sistematik olarak 1989 yılında Brezilya'nın Rio Grande do Sul Eyaleti'nin başkenti olan Porto Alegre kentinde yoksul halkın bütçeden beklentileri dikkate alınarak yerel kamu hizmetlerinin bu beklentiler doğrultusunda hayata geçirilmesi amacıyla uygulanmaya başlanmıştır.

Toplumun bütün kesimlerinin karar alma süreci içerisinde yer almasına imkan sağlayan katılımcı bütçeleme uygulamasında, vatandaşlar aktif bir şekilde karar verme süreci içerisinde bulunmakta ve bu sayede vatandaşlar “sosyal politikalar arasında tercihte bulunma”, “kamusal kaynakların toplumun önceliklerine göre dağıtılmasını sağlama” ve “kamu kaynaklarının ne şekilde kullanıldığını gözlemlene” fırsatına sahip olmaktadır. Diğer taraftan bu anlayış sayesinde herkese açık ve kolektif bir bütçeleme süreci oluşturularak geçmişten bu yana devam eden yolsuzluk gibi çeşitli sorunların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Uygulamanın başladığı ilk yıllarda katılımcı bütçeleme sürecinde yer alan vatandaş sayısı azken, uygulama sonucunda elde edilen çıktılarının olumlu olmasından dolayı zamanla süreç içerisinde yer alan vatandaş sayısı artmıştır. Porto Alegre’de başlayan bu uygulama,

1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II toplantısında en iyi 42 yerel yönetim çalışmasından birisi olarak ifade edilmiş ve böylece dünya çapında da dikkat çeken bir yere sahip olmuştur.

Katılımcı bütçeleme dünyada çeşitli büyüklüklerdeki yönetim yapılarında uygulanabilmektedir. Ancak bu bütçeleme anlayışının uygulanmasında vatandaşların bütçeden beklentilerini nasıl açıklayacağı ve bunların bütçelerde nasıl yer alacağı ilgili yönetime göre farklılıklar gösterebilmektedir. Günümüzde Brezilya’da 250’den fazla belediye katılımcı bütçeleme uygulamasını kullanmaktadır. Bununla birlikte bu uygulamayı Uruguay, Peru, Arjantin ve Meksika gibi Latin Amerika ülkeleri ile Fransa, İsveç, Belçika, İtalya, Portekiz, İngiltere ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinin yanı sıra A.B.D. ve Kanada gibi Kuzey Amerika ülkelerinde de görmek mümkündür. Katılımcı bütçeleme konusunda dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte sınırlı da olsa Türkiye’de de bu konuda çeşitli çalışmalar yapıldığını görmek mümkündür.

Ülkemizde 2000’li yıllarda yerel yönetimler özellikle de belediyeler üzerinde birçok reform yapılmıştır. Bu reformlar kapsamında “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ve “5393 sayılı Belediye Kanunu” yürürlüğe konulmuştur. Yapılan bu reformlarla birlikte belediyelerin katılımcı bir yapı içerisinde etkin, ekonomik ve verimli hizmetler sunması amaçlanmıştır. Yapılan bu reformların ülkemizde hayata geçirilmesi için yurt içinden Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ve İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (MİGM)’nin, yurt dışından ise Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Avrupa Birliği’nin de desteklediği çeşitli projelerle de çalışmalar yapılmıştır. Katılımcı bütçeleme yapılan bu reformları destekleyici bir uygulamadır. Ancak başta 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere 5108 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda doğrudan bir katılımcı bütçeleme ifadesi yoktur. Bununla birlikte 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın altmış yedinci maddesinde, 5108 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun dokuzuncu maddesinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun dokuzuncu, on üçüncü, on beşinci, yirminci, yirmi birinci, yirmi üçüncü, yirmi dördüncü, kırk birinci, yetmiş altıncı ve yetmiş yedinci maddeleri ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun yedinci ve on beşinci maddelerinde vatandaş

katılımına ilişkin hükümler mevcuttur. Dolayısıyla Türkiye’de yasal açıdan vatandaşların katılımını teşvik edici bir yapı mevcuttur. Bu nedenle sınırlı da olsa ülkemizdeki bazı yerel yönetimlerde katılımcı bütçelemeye ilişkin olarak çeşitli proje ve çalışmaların yapıldığını görmek mümkündür.

Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı Mülga Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüş olan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi” kapsamında pilot yerel yönetimler olarak belirlenen Uşak İl Özel İdaresi ve Çanakkele Belediyesinde katılımcı bütçelemeye ilişkin ilk çalışmalar başlatılmıştır. Bunun ardından İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliği (SALAR) ile Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) arasında yürütülen TUSENET Projesi kapsamında da İsveç’in Umeâ Belediyesi ile Türkiye’den Altındağ, Tepebaşı, Yıldırım, Nilüfer ve Osmangazi Belediyeleri arasında kardeş kent ilişkisi kurularak katılımcı bütçeleme alanında çalışmalar yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma göstermektedir ki dünyada ilgi uyandıran katılımcı bütçeleme uygulaması ülkemizde henüz sınırlı sayıda belediye tarafından uygulanmıştır. Bu belediyelerdeki uygulamalar incelendiğinde dünyadaki uygulamalara göre pek başarılı olamamıştır. Ülkemizde uygulamaya başlanılan katılımcı bütçeleme çalışmalarının başarıya ulaşamamasının temel nedeninin; katılımcı bütçelemenin yasal mevzuata dayanmadan belediyelerin inisiyatifleri doğrultusunda uygulanması olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca ülkemizin son dönemde Avrupa Birliğine üyelik konusunda yol katedememesi nedeniyle bu konudaki reformlara ara vermesinde katılımcı bütçelemenin ülkemizdeki belediyelerde yeterince yaygınlaşamamasına neden olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte “İstanbul Büyük Şehir Belediyesi” ve “Ankara Büyük Şehir Belediyesi” tarafından son dönemde şeffaflık ve katılımcılık konularında bazı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu konularda yapılan bazı çalışmalara; iki büyükşehir belediyesi tarafından da yapılan ihalelerin canlı olarak yayınlanması, Ankara Büyük Şehir Belediyesi tarafından 2021 yılında yeni halk otobüslerinin renk ve tasarımları konusunda Başkentlilerin fikirlerinin alınması örnek olarak verilebilir.

Dünyada ilgi uyandıran ve gün geçtikçe yaygınlaşan katılımcı bütçeleme uygulamasının Türkiye’deki tüm belediyelerde hayata geçirilmesi için birtakım çalışmalar yapılması

gerekmektedir. Öncelikle mevcut yasal çerçevede katılımcı bütçelemeye uygun bir düzenleme yapılırsa bu uygulama tüm belediyelerde hayata geçirilebilecektir. Bu bağlamda belediyelerde katılımcı bütçelemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen ve bu uygulamayı zorunlu tutan bir yasal çerçeve oluşturulabilir. Ülkemizdeki belediyelere yönelik olarak oluşturulacak olan bu yasal çerçeveye destek sağlaması amacıyla, katılımcı bütçelemeyi başarılı bir şekilde uygulayan ülkelerin yasal mevzuatları ve katılımcı bütçeleme uygulamaları incelenebilir, kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, meslek odalarının ve vatandaşların konuya ilişkin görüşleri alınabilir. Böylece katılımcı bir yapı içerisinde oluşturulacak olan bu yasal çerçeve sayesinde katılımcı bütçeleme uygulaması belediyelerin inisiyatifinden çıkartılarak yasal bir zorunluluğa dönüşmüş olacak ve katılımcı bütçelemeyi daha önce hiç uygulamamış olan belediyeler içinde bir rehber oluşturulmuş olacaktır.

Katılımcı bütçelemenin ülkemizdeki tüm belediyelerde sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için yalnızca yasal bir çerçevenin oluşturulması yeterli olmayabilir. Bu nedenle Portekiz'in Lizbon kentinde olduğu gibi belediyelerdeki yönetici ve çalışanlar katılımcı bütçeleme eğitimlerine tabi tutularak, bu eğitimler sayesinde katılımcı bütçelemeyi iyice anlayıp benimsemeleri ve süreç içerisinde aktif bir şekilde rol almaları sağlanabilir.

Katılımcı bütçeleme sürecine vatandaşların katılımını artırmak için de çeşitli çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda vatandaşların katılımcı bütçeleme sürecine ilişkin olarak bilgilendirilmesi amacıyla; belediyeler tarafından hazırlanan ve katılımcı bütçeleme sürecini içeren bir takvim vatandaşlara duyurulabilir. Ayrıca belediyeler tarafından katılımcı bütçelemeye ilişkin bilgilerin yer aldığı el ilanları vatandaşlara dağıtılabilir, belediyelerin internet sitelerinde katılımcı bütçelemeye ilişkin bilgiler düzenli olarak yayımlanabilir, su faturalarının boş kısımlarında ve belediyelerin ilan panolarında katılımcı bütçeleme sürecine ilişkin bilgilerin yer almasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Katılımcı bütçeleme sürecinde yer almak isteyen vatandaşlara belediyeler tarafından katılımcı bütçeleme sürecine ilişkin eğitimler verilebilir. Bununla birlikte Almanya'nın Berlin kentinde olduğu gibi belediye meclisi üyeleri halkı katılım

hakları konusunda bilgilendirmekle yükümlü hale getirilebilir. Katılımcı bütçelemelerde belirlenecek olan hizmetler için çok sayıda vatandaşın oy verme sürecinde yer alması amacıyla; Portekiz'in Lizbon, Almanya'nın Berlin, Fransa'nın Paris ve Güney Kore'nin Seul kentlerinde olduğu gibi vatandaşların hem katılımcı meclislerde hem de internet üzerinden (e-Devlet şifresi ile giriş yaparak) oylama yapabilmelerine imkan sağlanabilir.

Nilüfer Belediyesi'nde olduğu gibi belediyeler tarafından mahallelerde muhtarlar öncülüğünde mahalle komiteleri oluşturularak vatandaşlarla aylık veya haftalık toplantılar düzenlenebilir. Bu toplantılar sayesinde vatandaşların bütçeden beklentileri tespit edilerek belediye bütçesinin planları bu beklentilere uygun şekilde oluşturulabilir. Böylece muhtarların katılımcı bütçeleme süreci içerisindeki rolü de önemli bir hale gelebilecektir. Kurulan bu komitelerin öncüleri olacak olan muhtarlara, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Muhtarlar Daire Başkanlığı tarafından katılımcı bütçelemeye ilişkin eğitimler verilerek bu uygulamanın kaynak kullanımında etkin, ekonomik ve verimli bir yöntem olduğu anlatılabilir. Bu eğitimler sayesinde muhtarların katılımcı bütçelemeyi benimsemeleri ve süreç içerisinde aktif bir rol üstlenmeleri sağlanabilir.

Ülkemizdeki belediyelerde katılımcı mekanizmalar; belediye hizmetlerine gönüllü katılım, bilgi edinme uygulaması, e-Belediye uygulaması ve kent konseyleridir. Bu katılımcı mekanizmaların geliştirilmesine yönelik çeşitli çalışmalar yapılması da katılımcı bütçeleme uygulaması açısından olumlu sonuçlar doğurabilecektir. Örneğin; Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e), (ğ) ve (h) bentlerinde sayılan kent konseyinin görevleri katılımcı bütçeleme uygulamasının amaçlarıyla örtüşmektedir. Ancak ülkemizdeki kent konseyleri tarafından alınan kararlar belediyelerimiz için bağlayıcı olmayıp tavsiye niteliğindedir. Bu nedenle kent konseylerine ilişkin yasal çerçevede değişiklik yapılarak, kent konseylerinde alınan kararların belediye yönetimi için bağlayıcı olması sağlanabilir.

Çalışma göstermektedir ki belediyelerde katılımcı bütçelemenin uygulanması şeffaflık, hesap verilebilirlik ve subsidiarite (hizmette yerellik) ilkelerinin uygulanmasına yardımcı olabilecektir. Bu uygulama sayesinde sesi çıkmayan kesimlere de sesini duyurma fırsatı

sunulacak ve belediye yönetimi vatandaşların ihtiyaç ve tercihlerine daha duyarlı hale gelebilecektir. Ayrıca bu uygulama ile kaynak dağılımı ve hizmet sunumunda performans esaslı ve daha hesap verebilir bir yapı oluşturulabilecektir. Böylece katılımcı bütçeleme uygulaması sayesinde hem belediyelerin performansı artacak hem de demokratik katılımın kalitesi artmış olacaktır. Bununla birlikte vatandaşların bütçeleme süreci içerisinde aktif bir şekilde yer almasının dinamik bir sivil toplumun oluşmasına da katkı sağlayacağı açıktır. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından konuyla ilgili sivil toplum kuruluşlarına katılımcı bütçelemeye ilişkin eğitimler verilerek bu sivil toplum kuruluşlarının katılımcı bütçeleme sürecine olan katkısının en üst seviyeye çıkartılması sağlanabilecektir.

Katılımcı bütçeleme uygulamasının belediyelerde yaygınlaşmasıyla, vatandaşlar karar verme sürecinin bir parçası haline gelecekler ve yerel kamu hizmetlerinin önceliklerinin belirlenmesi sürecinde yer alarak kamu politikaları üzerinde söz sahibi olacaklardır. Bununla birlikte vatandaşların katılımcı bütçeleme sürecinde yer almasıyla alınan kararların sorumluluğu belediye yönetimi ile vatandaşlar arasında paylaşılacak ve vatandaşlar ile belediye yönetimi arasında karşılıklı güven ilişkisi sağlanabilecektir.

Katılımcı demokrasiyi tamamlayıcı bir nitelikte olan katılımcı bütçelemenin Türkiye'deki belediyelerde hayata geçirilmesi ile yönetimin daha demokratik bir hale gelmesi sağlanacak ve vatandaşların demokrasi konusundaki bilincinde de artış olacaktır. Vatandaşların bu uygulama sayesinde karar verme sürecine dahil olmasıyla Brezilya'nın Porto Alegre kentinde olduğu gibi kamu harcamalarının şeffaf bir hale geleceği, yolsuzluk ve kayırmacılık gibi olumsuz durumların azalacağı, vatandaşların politikalara karşı daha duyarlı olacağı açıktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde ülkemizdeki belediyelerde katılımcı bütçeleme uygulamasının yaygınlaşması demokrasimize katkı sağlayacaktır. Ayrıca açık ve demokratik bir yapıya sahip olan katılımcı bütçeleme uygulamasının halka en yakın hizmet birimi konumunda olan belediyelerin tamamında hayata geçirilmesiyle yerel kamu hizmetlerinin önceliklendirilme sürecine vatandaşların katılımı sağlanacak ve bu sayede vatandaşların kente sahip çıkma, yeni hizmetlerin hayata geçirilmesi, yöneticilerden hesap sorulması ve bütçe kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması konularında bilinçlenmesi de sağlanabilecektir. Bu uygulamanın

gelecekte bütün belediyelerimizde başarılı bir şekilde hayata geçirilmesinin ardından Güney Kore'de olduğu gibi ulusal bir katılımcı bütçeleme sisteminin de hayata geçirilmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- AKAY, H. (2015), *Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Süreçler*, İstanbul: Türkiye Avrupa Vakfı.
- AKÇAY, M. (2013), *Belediyeler ve İyi Yönetişim*, Ankara, Ankara Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Yönetim Bilimleri) Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- AKSOYER, C. (2014), Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçe, *Şeffaf Gündem Dergisi*, (9), 22-24.
- AKYILMAZ, B., SEZGİNER, M., ve KAYA, C. (2016). *Türk İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ALPTÜRKER, H. (2019), *Yerel Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Farklılıkların Yönetimi: Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü -Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı - Kamu Yönetimi Bilim Dalı (Yayınlanmış Doktora Tezi).
- ALLEGRETTI, G., ve ANTUNES, S. (2014), The Lisbon Participatory Budget: Results and Perspectives on An Experience in Slow But Continuous Transformation, *OpenEdition Journals*, 1-11.
- ATEŞ, H., ve NOHUTÇU, A. (2006), Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 244-276.
- AYDIN, A. H. (2015), *Yerel Siyaset Yazıları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE DELEGASYONU. (2012), *Stratejik Yerel Yönetişim Projesi Yerel Hizmet Kıyaslama Çalışmalarına Başlıyor*, 09.09.2021 tarihinde AVRUPA Birliği Türkiye Delegasyonu: <https://124.im/uBtLW4> adresinden alındı.
- BANAZILI, A. M. (2018), Yerel Kamu Hizmeti Sunumunda “Yeniden Belediyeleştirme (Remunicipalisation)”: OECD Ülkeleri ve Türkiye’den Uygulama Örnekleri, *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 111-132.

- BAŞARAN UYSAL, A. (2013), Katılımcı Senaryo Tekniği Yardımıyla Tarihi Kentsel Alan İçin İyileştirme Statejisinin Belirlenmesi, *Middle East Technical University-Journal of the Faculty of Architecture*, 30(2), 137-162.
- BAYRAKCI, E., ve KAHRAMAN, S. (2017), Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 299-315.
- BAYRAMOĞLU, S. (2015), *Toplumcu Belediye – Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi*, Ankara: Nota Bene Yayınları.
- BÜRGERHAUSHALT (2013), *Participatory budgeting in Berlin-Lichtenberg: a complex, multi-channel process*, 13.08.2021 tarihinde Bürgerhaushalt: <https://www.buergerhaushalt.org/en/content/participatory-budgeting-berlin-lichtenberg-complex-multi-channel-process> adresinden alındı.
- BOWLSBY, (2018), *Participatory Budgeting in Lisbon, Portugal*, 15.10.2022 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/4967> adresinden alındı.
- BOZKURT, Y. (2014), Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye'de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş ve Sorunlar, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (40), 229-240.
- BOZKURT, Ö., ve ERGUN, T. (2014), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Seriye Sezen (ed.), Todaye Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- CABANNES, Y. (2004), Participatory Budgeting: A Significant Contribution to Participatory Democracy, *Environment&Urbanization*, 16(1), 27-46.
- CAMARA MUNICIPAL DE LISBOA, *Lisboa Participa Portal Da Participação*, 05.10.2022 tarihinde Camara Municipal de Lisboa: <https://op.lisboaparticipa.pt/propostas> adresinden alındı.
- CAN, Y. (2019), *Türkiye'de Kent Konseylerinin Sosyal Medya Kullanımı ve Vatandaş Katılımı Açısından Değerlendirilmesi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi -

Sosyal Bilimleri Enstitüsü – Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).

COMMUNITY PRIDE INITIATIVE, (2005), *Bringing Budgets Alive: Participatory Budgeting In Practice*, *Oxfam UK Poverty Programme*, February 1, 2-39.

CİTY OF VALLAEJO CALİFORNİA, Participatory Budgeting Vallejo, 05.08.2022 tarihinde City of Vallaejo California: http://www.ci.vallejo.ca.us/city_hall/departments___divisions/city_manager/participatory_budgeting adresinden alındı.

CİTY OF VALLAEJO CALİFORNİA, (2014), *Participatory Budgeting in Vallejo: Innovation in Democracy & Community Engagement A Summary of Cycle 1*, 05.08.2021 tarihinde John's Foreword: <http://www.ci.vallejo.ca.us/common/pages/DisplayFile.aspx?itemId=65237> adresinden alındı.

COŞKUN, G. (1994), *Devlet Bütçesi Türk Bütçe Sistemi*, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi.

ÇETİNKAYA, Ö., ve KORLU, R. K. (2012), Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü, *Maliye Dergisi*, (163), 95-117.

ÇOCUK, M. (2017), *Türkiye'de Katılımcı Bütçeleme Ve Gençlerin Katılımcı Bütçelemeye Yönelik Algı Ve Eğilimlerinin Değerlendirilmesi: Akdeniz Üniversitesi Örneği*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).

ÇOBAN, K. (2019), *Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme ve Kent Konseylerinin Rolü*, Ankara: Ankara Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü – Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).

ÇOBANOĞULLARI, G., YERELİ, A. B. (2017), Katılımcı Demokrasi ve Bütçeleme, *Sosyoekonomi*, 25(31), 109-125.

- DERBİL, S. (1950), “Kamu Hizmeti Nedir?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3), 28-36.
- DİKİCİ, U. (2015), *Dünyada Yeni Bir Bütçeleme Anlayışı Olarak Katılımcı Bütçeleme Yaklaşımı ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Anabilim Dalı - Maliye Programı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- DOĞAN, G. (2017), *Türk Bütçe Sisteminde Yönetişimin Yeri ve Katılımcı Bütçe Üzerine Bir İnceleme; Manisa İli Örneği*, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Ana Bilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- DÖNMEZ, M. (2018), *Açıklamalı-İçtihatlı Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu*, Ankara: Ekin Yayın.
- E BELEDİYE DERGİSİ. (2008), *Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan; 'Çağdaş bir kent için birlikte yönetiyoruz'*, 16.10.2021 tarihinde e Belediye.info: <https://www.ebelediye.info/ebelediye/canakkale-belediye-baskani-ulgur-gokhan-cagdas-bir-kent-icin-birlikte-yonetiyoruz> adresinden alındı.
- EDİZDOĞAN, N., ve ÇETİNKAYA, Ö. (2011), *Kamu Bütçesi*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- EKER, A. (2009), *Kamu Maliyesi*, İzmir: Birleşik Matbaa Ltd. Şti..
- EMİL, F. (2007), *Katılımcı Bütçe ve Katılım Mekanizmaları, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi*, Proje Danışmanı (Yerel Yönetim Maliyesi), 9-10.
- EMREALP, S. (2005), *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*, İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.
- ERGEN, Z. (2012), *Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli*, *Maliye Dergisi*, (163), 316-334.
- ERTEN, M. (1999), *Nasıl Bir Yerel Yönetim?*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- ERYILMAZ, B. (2013), *Kamu Yönetimi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

- GAKHAL, J. (2020), *Participatory Budgeting in Porto Alegre 1989-present*, 04.10.2022 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/5524> adresinden alındı.
- GAKHAL, J. (2020), *Participatory Budgeting in Berlin-Lichtenberg*, 14.08.2021 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/12> adresinden alındı.
- GAKHAL, J. (2021), *Participatory Budgeting in Seoul, South Korea*, 23.08.2021 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/4368> adresinden alındı.
- GAKHAL, J. (2021), *Participatory Budgeting in Paris, France*, 15.08.2021 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/5008> adresinden alındı.
- GERGERLİOĞLU, U., ve DİBO, M. (2017), Avrupa Ülkeleri ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında Katılımcı Bütçeleme Yaklaşımı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, XVI(63), 1142-1154.
- GİRİTLİ, İ., BİLGİN, P., ve AKGÜNER, T. (2001), *İdare Hukuku*, İstanbul: Der Yayınları.
- GÜLAN, A. (1988), Kamu Hizmeti Kavramı. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*. Cilt 9, Sayı 1-3, 147-159.
- GÜRNEŞ, B. (2010), *Belediyelerde Harcama Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçe Uygulaması: Çanakkale Belediyesi Uygulaması*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜRSOY, B. (1981), *Kamusal Maliye: İkinci Cilt Bütçe*, Ankara: S.B.F. Basım ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- GÜNDAY, M. (2004), *İdare Hukuku*, Ankara: İmaj Yayınevi.
- GÜNEŞ, İ. (2020), Porto Alegre, Paris ve Seul Katılımcı Bütçe Modelleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 537-554.
- GÜNEŞ, İ. (2020), Katılımcı Bütçelemeyi Etkileyen Başarı Faktörleri: New York Örneği, *Sosyoekonomi*, 28(45), 187-206.

- GOLDFRANK, B. (2006), *Lessons From Latin American Experience in Participatory Budgeting*, 17.05.2021 tarihinde <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.9992&rep=rep1&type=pdf> adresinden alındı.
- GÖKÜŞ, M. (2011), *Kamu Hizmeti: Kuram, Politika, Uygulama*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- GRET, M., ve SINTOMER, Y. (2004), *Porto Alegre Farklı Bir Demokrasi Umudu*, Çeviren Azer KILIÇ, İstanbul: İthaki Yayınları.
- IOPD, (2020), "*My Budget*", a National Participatory Budgeting experiment in South Korea, 23.08.2021 tarihinde Citizen's Proposals on Budget Project: <https://oidp.net/en/practice.php?id=1236> adresinden alındı.
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, (2021), Mülki İdare Birimleri, 18.04.2021 tarihinde İçişleri Bakanlığı: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> adresinden alındı.
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, e-Belediye, 22.09.2021 tarihinde İçişleri Bakanlığı: <https://www.icisleri.gov.tr/bilgiteknolojileri/e-belediye-projesi> adresinden alındı.
- İZCİ, İ. (2014), Katılımcı Yerel Yönetim: Genel Bir Bakış, İ. İzci içinde, *Katılımcı Yerel Yönetim*, İstanbul: Kalkeon Yayıncılık.
- JEON, Y. (2017), [*Participatory Democracy*] *Seoul's Participatory Budgeting System*, 23.08.2021 tarihinde Seoul Solution: <https://seoulsolution.kr/en/content/participatory-democracy-seouls-participatory-budgeting-system> adresinden alındı.
- JOCHEN, F., ve ROEDER, E. (2015), Participatory Budgeting in Berlin-Lichtenberg: An Example of Good Urban Governance?, L. DOOL, F. HENDRIKS, A. GIANOLİ ve L. SCHAAP içinde, *The Quest for Good Urban Governance: Reflections and International Practies* (s. 87-103), London: Springer Fachmedien Wiesbaden.
- USTA, S., ve BİLGİÇ, E. (2016), "Katılım Kültürünün Gelişiminde Kent Konseylerinin Rolü: Karaman Kent Konseyi Rolü", *KMÜ Sosyal Ve Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 36-45.

- KABLAN, A. (2012), *Belediyelerde Muhasebe Sistemi ve Bir Uygulama*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - İşletme Ana Bilim Dalı - Muhasebe Bilim Dalı (Yayınlanmış Doktora Tezi).
- KANOUTE, B. (2008), *Strengthening Budget Transparency, Participation and Independent Oversight*, 20.05.2021 tarihinde <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.610.5211&rep=rep1&type=pdf> adresinden alındı.
- KATILIMCI BÜTÇELEME PROJE İLERLEMELERİ, 02.10.2022 tarihinde <https://yesan.seoul.go.kr/intro/index.do> adresinden alındı.
- KELEŞ, R. (2014), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 9. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.
- KILAVUZ, F., ve YÜKSEL, C. (2017), Yerel Yönetimler Maliyesi Çerçevesinde Toplumcu Belediyecilik: Fatsa ve Ovacık Örneği, *Toplum ve Demokrasi*, 11(23), 121-138.
- KOÇAOĞLU, B. U., ve BİNGÖL, E. S. (2015), Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılım: Konya Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(29), 53-62.
- KOÇ, N. (2017), Katılımcı Bütçe Anlayışının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 443-470.
- KOÇAK, S. Y., ve EKŞİ, A. (2010), Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 295-307.
- MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2011), *Vatandaş Katılımını Arttırma Rehberi*, 19.09.2021 tarihinde <https://124.im/7PJiU> adresinden alındı.
- MARQUETTİ, A., SİLVA, C.E.S., ve CAMPBELL, A. (2012), Participatory Economic Democracy in Action: Participatory Budgeting in Porto Alegre, 1989-2004, *Review of Radical Political Economics*, 1, 62-81

- MEMİŞ, L. (2019), Katılımcı Belediye Yönetimi: Görele (Giresun) Halk Meclisi Örneği, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 19(1), 157-203.
- MERİÇ, M. (2013), Bütçe Sistemlerinde Dönüşüm ve Değişim, Figen ALTUĞ, Ahmet KESİK, Murat ŞEKER içinde, *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, 155-172, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- NADAROĞLU, H. (2001), *Mahalli İdareler*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- NEW YORK CITY COUNCIL, *Participatory Budgeting*, 03.08.2021 tarihinde New York City Council: <https://council.nyc.gov/pb/> adresinden alındı.
- NEW YORK CITY COUNCIL, *Participatory Budgeting – Winning Projects*, 27.09.2022 tarihinde New York City Council: <https://council.nyc.gov/pb/results/cycle-7-results/> adresinden alındı.
- NİLÜFER KENT KONSEYİ, *Mahalle Komiteleri Nedir?*, 11.04.2022 tarihinde Nilüfer Kent Konseyi: <http://www.niluferkentkonseyi.org/komiteler.php> adresinden alındı.
- NİLÜFER BELEDİYESİ, (2020), *Katılımcılıkta Geline Nokta*, 12.04.2022 tarihinde Nilüfer Belediyesi: <https://www.nilufer.bel.tr/haber/katilimcilikta-gelinen-nokta> adresinden alındı.
- ONAR, S. (1966), *İdare Hukukunun Umumi Esasları Cilt (1)*, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- ÖKTEM, M. K., GÖÇOĞLU, V., ve TUNÇ, Ş. (2016), Kardeş Şehir Uygulamalarının Yerel Politika Transferine Etkisi: Alanya-Gladbeck Araştırması, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 25(4), 49-86.
- ÖRSELLİ, E., ve BAYRAKCI, E. (2016), *Yerel Hizmetlerde Vatandaş Karnesi: Konya Örneği*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- ÖZDEMİR, A. T. (2011), Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri, *Sayıştay Dergisi*, (83), 31-56.

- ÖZEN, A., ve YONTAR, İ. G. (2009), Katılımcı Demokrasi Anlayışında Bütçeleme: Katılımcı Bütçeleme, *Maliye Dergisi*, (156), 280-293.
- ÖZEN, A., ATILGAN YAŞA, A., ve DEMİRHAN, H. (2016), Katılımcı Bütçeleme Anlayışı Çerçevesinde İzmir Büyükşehir Belediyesinin 2015-2019 Stratejik Planının Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1296-1310.
- PARİS, *Budget Participatif*, 02.10.2022 tarihinde Paris: <https://124.im/qtV> adresinden alındı.
- RÖCKE, A. (2014), Framing Citizen Participation: Participatory Budgeting in France, Germany and the United Kingdom, India-Chennai: Palgrave Macmillan.
- SAKINÇ, S., ve AYBARÇ BURSALIOĞLU, S. (2014), Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(1), 1-10.
- SAYAR, N. S. (1974), *Kamu Maliyesi II. Cilt Bütçe Prensipleri ve Tatbikatı*, 5. Baskı, İstanbul: Sermet Yayınevi.
- SAUD, (2016), *Participatory Budgeting - Vallejo (CA), US*, 05.08.2021 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/4240> adresinden alındı.
- ŞENESEN, G. G., (2008), Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye İçin Bir Değerlendirme, *Bütçe Sürecinde Parlamantonun Değişen Rolü Sempozyumu*, Afyonkarahisar, 8-9 Ekim 2008.
- SCOTT, A. (2020), *Participatory Budgeting in Vallejo, California* 14.10.2022 tarihinde Participedia: <https://participedia.net/case/4230> adresinden alındı.
- TAŞ, M. (2018), *Katılımcı Bütçe ve Mali Yerelleşme İlişkisi: Uşak İli Örneği*, Uşak: Uşak Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Ana Bilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).

- TEKİN, S. (2019), *Yerel Kamu Hizmetlerine Gönüllü Katılım: Denizli Kent Konseyi Örneği*, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- TEPAV, *Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi*, 05.09.2021 tarihinde Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı: http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1281429372-7.Yerel_Yonetim_Reformuna_Destek_Projesi.pdf adresinden alındı.
- TEPAV (A), AB - *Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişimin Geliştirilmesi AB-Teknik Yardım Projesi (PSG)*, 09.09.2021 tarihinde Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı: <http://www.tepav.org.tr/tr/proje/s/74> adresinden alındı.
- TEPAV, 2013, *İyi Yönetişim Bildirgesi*, 09.09.2021 tarihinde Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı: <https://124.im/KLaHt82> adresinden alındı.
- TORLOK, Ö. (1999), *Belediyelerde Hizmet Yönetimi ve Pazarlama*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TUSELOG, (2011), *Program Teklifi: Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Tuselog 2011-2015*, 06.09.2021 tarihinde TUSELOG: <https://124.im/Ua8ylsf> adresinden alındı.
- TUSELOG (a), *Tusenet Belediye Ortaklık Ağları*, 06.09.2021 tarihinde TUSELOG: <https://124.im/bFqzMHB> adresinden alındı.
- TÜĞEN, K. (2013), *Devlet Bütçesi*, 11. Baskı, İzmir: Bassaray Matbaası.
- TÜRK, İ. (1975), *Maliye Politikası (Amaçlar-Araçlar) ve Çağdaş Bütçe Teorileri*, Ankara: Doğan Yayınevi.
- TÜRKİYE EKONOMİ POLİTİKALARI ARAŞTIRMA VAKFI, (2007), *İyi Yönetişim İçin Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme*, 31.05.2021 tarihinde TEPAV: http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271229711r9770.Iyi_Yonetisim_Icin_Ornek_Bir_Model_Katilimci_Butceleme.pdf adresinden alındı.

- ULUGÖL, S. (2018), *Belediye Hizmetlerinde Vatandaş Odaklı Yönetim Anlayışı Çerçevesinde Katılımcı Bütçe: Nilüfer Belediyesi Örneği*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü – Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- ULUTEN, M. E. (2019), *Katılımcı Bütçe Uygulamasının Etkinliği: Uşak İl Özel İdaresi Örneği*, Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Ana Bilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- WORLD BANK, (2008), *Brazil : Toward a More Inclusive and Effective Participatory Budget in Porto Alegre*, Washington: The World Bank.
- VERON, P. (2015), *Why Paris is Building the World's Biggest Participatory Budget*, 15.08.2021 tarihinde Newcities: <https://newcities.org/why-paris-is-building-the-worlds-biggest-participatory-budget/> adresinden alındı.
- YALÇIN, A. Z. (2015), Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme, *Journal of Management&Economics*, 22(2), 311-330.
- YILMAZ, M. (2013), *Kamu Yönetiminde Katılım: Türkiye’de Yerel Düzeyde Uygulama Örnekleri*, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- YILMAZ, C. (2019), *Bütçeleme Sürecinde Yeni Bir Eğilim Olarak Katılımcı Bütçelemenin Değerlendirilmesi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Maliye Ana Bilim Dalı – Maliye Programı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- YILMAZ, H., EMİL, M. F., ve KERİMOĞLU, B. (2017), *Yerel Yönetimler Maliyesi*, Ankara: Hisar Ofset Matbaa Ltd. Şti.
- YILMAZ, E. (2005), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

YILMAZ, N., ve ÖKSÜZ, M. (2019), Katılımcı Bütçe ve Mali Yerelleşme İlişkisi: Türkiye İncelemesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(4), 1024-1039.

YÜCEL, A. R. (2005), İdari Sözleşmeler ve İmtiyaz Sözleşmeleri, *Türkiye Mühendislik Haberleri*, Sayı 439-440, 2005/5-6, 73-77.

18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 05.10.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.

09/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 21.09.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4982&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.

10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 01.05.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> adresinden alındı.

10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 18.04.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.

03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 18.04.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden alındı.

09/10/2005 tarihli ve 25961 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, 20.09.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=9521&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.

08.10.2006 tarihli ve 26313 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği, 19.09.2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10687&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.

EK-1: ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 20/01/2023

Tez Başlığı : Yerel Kamu Hizmetlerinin Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçeleme Anlayışı ve Türkiye'deki Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 116 sayfalık kısmına ilişkin, 20/01/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
20/01/2023

Adı Soyadı: GÖKHAN YEDİREN

Öğrenci No: N19239972

Anabilim Dalı: MALİYE

Programı: MALİYE

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR

DOÇ. DR. SERKAN ERKAM

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

EK-2: ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

	<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MALİYE ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>	
<p>Tarih: 20/01/2023</p>	
<p>Tez Başlığı: Yerel Kamu Hizmetlerinin Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçeleme Anlayışı ve Türkiye'deki Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi</p>	
<p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. 	
<p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulları ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>	
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>	
<p>Tarih ve İmza 20/01/2023</p>	
<p>Adı Soyadı: GÖKHAN YEDİREN</p>	
<p>Öğrenci No: N19239972</p>	
<p>Anabilim Dalı: MALİYE ANABİLİM DALI</p>	
<p>Programı: MALİYE PROGRAMI</p>	
<p>Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora</p>	
<p><u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u></p>	
<p>UYGUNDUR.</p>	
<p>Doç. Dr. Serkan ERKAM</p>	
<p>(Unvan, Ad Soyad, İmza)</p>	
<p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr</p>	
<p>Telefon: 0-312-2976860</p>	<p>Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>